

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Rapportage H1 2022

Investment Management

Inhoudsopgave

1.	Activiteiten & Ontwikkelingen	03
2.	Inleiding verantwoord beleggen	05
3.	Uitsluitingsbeleid	10
4.	Stembeleid & Corporate Governance	22
5.	Engagement	31
6.	Samenwerking & Collectieve Initiatieven	75
7.	Bijlagen	80

1. Activiteiten & Ontwikkelingen

Nog nadrukkelijker dan voorheen zijn maatschappelijk verantwoord ondernemen en beleggen belangrijke thema's in onze maatschappij. Dit zien we zowel terug in de groei van onze MVB-dienstverlening aan onze klanten, als in toenemende wet- en regelgeving op het gebied van MVB. Naast het verlenen van directe MVB-dienstverlening, hebben we ons in lopende, actuele discussies nadrukkelijk gepresenteerd. Enkele daarvan lichten we graag toe.

1.1. Aanscherping van het landenbeleid

In aanvulling op de EU-sanctiemaatregelen, heeft Achmea IM in maart 2022 besloten om Rusland en Belarus toe te voegen aan de MVB landenuitsluitingslijst. Dit vindt plaats vanuit het Achmea IM MVB-beleid en is gebaseerd op normatieve kaders waarbij de EU-sanctiemaatregelen als vertrekpunt dienen.

Daarnaast sluit Achmea IM landen uit waar fundamentele mensenrechten systematisch op grove wijze geschonden worden. Hetzelfde geldt voor landen die het non-proliferatie verdrag schenden. Een belangrijk handvat bij uitsluiting van landen als MVB-instrument is de Sanctiewet 1977. Bij het opstellen van de zogeheten Lijst Beleggingen Uitgesloten Landen en Ondernemingen maken we tevens gebruik van de Freedom in the World index, de ITUC Global Rights index en de Corruption Perception index. Deze indices geven aan hoe landen presteren op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie.

Door de aanscherping van het landenbeleid gaan we in de toekomst meer landen uitsluiten waarbij met name meer aandacht is voor mensenrechten. Hierbij valt te denken aan politieke rechten en burgerlijke vrijheden. Dit sluit aan bij ons speerpuntthema Mensenrechten.

De volgende stap is de evaluatie van de huidige landen-(uitsluitingen)lijst ten opzichte van deze aangescherpte richtlijnen en uitsluitingsnormen. Uitgangspunt voor Achmea IM is dat de beleggingen in onze fondsen moeten voldoen aan minimale standaarden (positief insluiten). De minimale standaarden die we reeds hanteren voor ondernemingen trekken we met deze evaluatie nu ook scherper door naar landen.

1.2. CO₂ voorkeursaanpak

Klimaatverandering brengt grote risico's met zich mee, zowel fysieke risico's als transitierisico's. Dit vraagt om radicale maatregelen. Achmea IM wil verantwoordelijkheid nemen en actief bijdragen aan een klimaatneutrale samenleving. In januari 2022 heeft Achmea IM de CO₂-voorkeursaanpak gepubliceerd, waarin we onder andere aangeven de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in 2030 met 50% willen reduceren ten opzichte van 2020. Onze langetermijndoelstelling is om uiterlijk in 2050 een klimaatneutrale portefeuille te beheren. Daarbij zullen we onze CO₂-voetafdruk verlagen, ongeacht ontwikkelingen in de marktbenchmarks.

We kiezen ervoor om de fossiele sector niet op voorhand volledig uit te sluiten, maar onze invloed als belegger te gebruiken om bedrijven aan te zetten tot verandering. Want uiteindelijk gaat het om een reductie van broeikasgassen in de reële economie. Ook vanuit onze rol als betrokken belegger leggen we de nadruk op CO₂-reductie in de reële economie. Daarnaast oefenen we vanuit onze escalatiestrategie maximale druk uit door onze engagementactiviteiten aan ons stemgedrag te koppelen. We verwachten namelijk dat de CO₂-intensieve bedrijven waarin we beleggen een duidelijk transitiepad hebben, dat gekoppeld is aan het beloningsbeleid. Als bedrijven onvoldoende bewegen, komen ze uiteindelijk in aanmerking voor uitsluiting.

We realiseren ons dat nieuwe ontwikkelingen elkaar in hoog tempo opvolgen en er nog veel onzekerheden zijn, maar de urgentie om actie te ondernemen is hoog. Zie voor verdere informatie de [website van Achmea IM](#).

1.3. Net Zero

Achmea IM heeft zich aangesloten bij het Net Zero Asset Managers Initiative ¹. Dit internationale samenwerkingsverband van vermogensbeheerders committeert zich aan een beleggingsportefeuille die netto nul CO₂-uitstoot heeft in 2050, in lijn met de 1,5 °C doelstellingen van Parijs.

Het Net Zero Asset Managers Initiative heeft de ambitie om reductiedoelstellingen te formuleren en jaarlijks verslag uit te brengen over de voortgang, met inbegrip van het om de vijf jaar aanscherpen van tussentijdse doelstellingen. De nadruk ligt op het realiseren van een CO₂-reductie in de reële economie en het investeren in klimaatoplossingen. Kennisdeling onder sectorgenoten en dialoog met klanten omtrent reductiedoelstellingen zijn hierin essentieel.

1.4. Stemseizoen en co-filing van aandeelhoudersvoorstellen op het thema Gezondheid

Hoewel de regels in Nederland versoepeld worden, is de Covid-19 pandemie nog niet voorbij. Grote delen van de wereld hebben nog altijd onvoldoende toegang tot vaccins. Daarom heeft Achmea IM in januari 2022 namens 65 institutionele beleggers een brief gestuurd naar Johnson & Johnson, Pfizer, Moderna en AstraZeneca. Het doel van de brief was een eerlijkere verspreiding van vaccins een plek te geven in het beloningsbeleid van deze bedrijven. Dit onderwerp maken van het beloningsbeleid is immers een lakmoesproef waaruit blijkt hoeveel belang een bedrijf hecht aan het onderwerp en de mate waarin het bestuur hierop stuurt. Daarnaast heeft Achmea IM aandeelhoudersvoorstellen mede ingediend bij Johnson & Johnson en Gilead.

Bij Johnson & Johnson hebben we wederom een resolutie ingediend op de aandeelhoudersvergadering met de oproep transparant te zijn over de invloed van overheidsfinanciering op de ontwikkeling van haar Covid-19 vaccin en de uiteindelijke prijs. De resolutie haalde 33,4% van de stemmen, in 2021 was dit 31,77%. Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over het opnemen van de toegang tot vaccins (en andere medicijnen) in het beloningsbeleid. We hebben met de onderneming afgesproken dat we in het najaar een voorstel doen en dat we deze meenemen in de evaluatie van het beloningsbeleid.

Bij Gilead hebben we met andere investeerders een resolutie ingediend voor de aandeelhoudersvergadering in 2022 met als doel de transparantie over haar lobbyactiviteiten te vergroten. De onderneming heeft in gesprekken laten weten stappen te willen zetten, maar deed onvoldoende toezeggingen om onze resolutie terug te trekken. Tijdens de aandeelhoudersvergadering bleek dat de resolutie 49,9% van de stemmen had gekregen, en zelfs een meerderheid zou hebben behaald, als Gilead niet de blanco-stemmen bij de tegenstemmen had opgeteld. Gilead heeft ons medegedeeld dat het binnenkort laat weten welke stappen de onderneming gaat zetten, mede omdat het waarschijnlijk is dat de resolutie anders volgend jaar een nog grotere groep beleggers achter zich krijgt.

1.5. Biodiversiteit

Een biodiversiteitsaanpak is nodig en urgent, ook voor beleggers. Achmea IM zet zich actief in voor het behoud en de verbetering van biodiversiteit via de eigen beleggingsfondsen, samenwerking, (collectief) engagement, ESG-integratie en uitsluitingen. Samen met onze klanten maken we beleid en zetten we concrete stappen in de beleggingen. In de MVB-update Aanpak Biodiversiteitsverlies² geven we aan welke acties Achmea IM onderneemt om verlies tegen te gaan.

¹ <https://www.netzeroassetmanagers.org/>

² <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/05/aanpak-biodiversiteitsverlies>

2. Inleiding verantwoord beleggen

Achmea IM beheert institutionele beleggingsfondsen, waarbij er sinds 2008 MVB-instrumenten worden toegepast bij het beheer van het vermogen in deze fondsen. In dit verslag leest u de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten we voor de beleggingsfondsen hebben ondernomen. Beleidsdocumenten en rapportages zijn terug te vinden op de website van Achmea Investment Management.

2.1. Verantwoord beleggen

Achmea IM staat voor een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties, en is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hieraan bijdraagt. Binnen haar fiduciaire verantwoordelijkheid besteedt Achmea IM daarom, waar nodig en mogelijk, aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door de ondernemingen waarin belegd wordt, speelt een belangrijke rol.

2.2. Uitgangspunten

Voor het MVB-beleid hanteert Achmea IM de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact) als uitgangspunt. Hetzelfde geldt voor de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles).

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlagen 7.1) en beslaat vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedsfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren.

De OESO-richtlijnen en Guiding Principles geven, naast de vier genoemde thema's, richting aan ondernemingsgedrag op de volgende thema's:

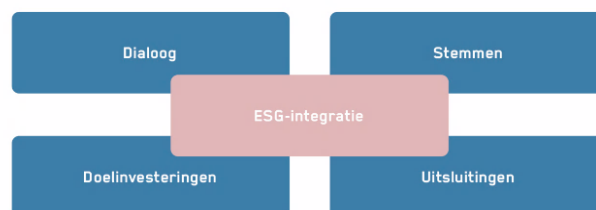
- Consumentenbelangen;
- Wetenschap en technologie;
- Mededinging;
- Belastingen.

2.3. Instrumenten

Bij het in praktijk brengen van Achmea IM's MVB-beleid, wordt gebruik gemaakt van vijf instrumenten:

1. Uitsluiting van producenten van controversiële wapens en tabak, ondernemingen die op structurele wijze principes van het UN Global Compact schenden en landen die vallen onder de sanctiewet 1977. Daarnaast voert Achmea IM restrictief beleid ten aanzien van steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie en gas;
2. Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
3. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
4. Doelinvesteringen (Green Bonds);
5. ESG-integratie in beleggingsprocessen.

FIGUUR 2.3.1 MVB-INSTRUMENTEN ACHMEA IM

2.4. Transparantie en verantwoording

Transparantie is onlosmakelijk verbonden met een goed MVB-beleid. Achmea IM rapporteert tweemaal per jaar over hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het MVB-beleid. Ook rapporteert Achmea IM over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. Daarnaast geven we inzicht in ons stemgedrag via een [vote disclosure system](#). De rapportages en het systeem zijn toegankelijk via de [website van Achmea IM](#). Daarnaast staan de volgende documenten op website:

1. [Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen](#);
2. [Engagement Guidelines](#);
3. [Achmea IM Stembeleid](#);
4. [Uitsluitingslijst landen en ondernemingen](#) ;
5. [SFDR-statement belangrijkste ongunstige effecten](#).

2.5. Scope van rapportage

Het MVB-beleid is van toepassing op de Achmea IM beleggingsfondsen. In deze rapportage leggen we verantwoording af voor het in de beleggingsfondsen gevoerde MVB-beleid. Daarnaast voert Achmea IM een aantal fund-of-funds, waarop het MVB-beleid van externe vermogensbeheerder van toepassing is. In bijlage 7.5 vindt u een overzicht van de beleggingsfondsen van Achmea IM.

2.6. Due diligence

Via de beleggingen in de Achmea IM beleggingsfondsen en het beleggingsuniversum, kunnen we risico's (negatieve impact) voor de samenleving en milieu identificeren. Met ons normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om potentiële negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van deze dialoog rapporteren we periodiek. Wanneer een onderneming schade veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden. Een uitvoerige beschrijving van het due diligencescreeningsproces vindt u terug in ons MVB-beleid.

De uitkomsten van de due diligencescreening categoriseren we naar thematische aandachtgebieden en beoordelen we op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtgebieden van Achmea IM zijn Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieu en Anticorruptie.

In het geval van (potentiële) negatieve impact gaan we de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/ verhelpen van de negatieve impact, gaan we

over tot uitsluiting van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen op voorhand uitgesloten. Dit gaat om onderneming waar sprake is van structurele schendingen en die niet open staan voor dialoog om deze op te heffen. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de due diligencescreening en de ondernomen actie weer:

TABEL 2.6.1

Per 01-07-2022	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen H2 2022
Mensenrechten	20	2
Arbeidsnormen	4	8
Milieu	5	4
Anti-corruptie	0	4

In hoofdstuk 3.4 van dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en op basis van welke normschending dit plaatsvond. In hoofdstuk 5 van dit MVB-halfjaarverslag rapporteren we over de voortgang van het normatieve engagementprogramma. In hoofdstuk 5.2 staan per thematisch aandachtsgebied de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

2.7. ESG Integratie

Voor de beleggingsfondsen van Achmea IM wordt, indien mogelijk, ESG-informatie systematisch en consistent geïntegreerd in de beleggingsprocessen. Het inzichtelijk maken van ESG-risico's heeft als doel beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen te nemen.

Aandelen

Binnen het kwantitatieve (factor)beleggingsproces voor aandelen heeft ESG-integratie een plek binnen de factor Kwaliteit. De factor Kwaliteit is de meest geschikte gebleken na uitvoerig testen van verschillende ESG-integratiescenario's. Met de ESG Research van MSCI wordt voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen inzichtelijk gemaakt. Het meewegen van deze informatie in de analyse van enerzijds risicoblootstelling en anderzijds beheersmaatregelen, blijkt zich het beste te laten vangen in de factor Kwaliteit. ESG-integratie is daarmee toegepast op alle intern beheerde aandelenstrategieën.

Bedrijfsobligaties

Bij het beheer van het Achmea IM Euro Investment Grade Credits Fonds past Achmea IM op structurele wijze ESG-integratie in het beleggingsproces toe. Aan de hand van de ESG Research van MSCI brengen we voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen in kaart. Als onderdeel van het beleggingsproces wordt vervolgens een gedetailleerde analyse gemaakt van de opslag voor ESG-risico's, die de emittent van de obligatielening zou moeten

bieden. Dit gebeurt naast de reguliere kredietwaardigheids- en andere relevante economische criteria. Op basis van deze gedetailleerde analyses van risico-opslagen wordt de aantrekkelijkheid van de geboden vergoeding bepaald. Deze informatie vormt de basis voor de beleggingsbeslissingen.

Staatsobligaties

Voor het Achmea IM EMU Staatsobligatiefonds worden risico's op het gebied van bestuur, milieu en sociale factoren meegewogen in kwantitatieve en kwalitatieve landenanalyses. Dit gaat bijvoorbeeld om de bepaling van het risico dat een land de uitgeleende hoofdsom en bijhorende rente niet volledig en op tijd terug kan betalen. Bij de identificatie van deze risico's maken de Achmea IM portfoliomanagers gebruik van MSCI ESG Research.

Achmea IM werkt continu aan verbeteringen van het ESG-integratieproces. Zo hebben we in de afgelopen periode een uitgebreide studie uitgevoerd naar de effecten van verschillende ESG-pijlers op de creditspreads van staatsobligaties. De opgedane kennis wordt geïntegreerd in het beleggingsproces.

Green Bonds (doelinvesterings)

Het Achmea IM Green Bond Fund belegt hoofdzakelijk in kwalitatief hoogwaardige, groene staats- en bedrijfsobligaties wereldwijd. Green bonds zijn obligaties uitgegeven door (semi)overheden, internationale instellingen of ondernemingen waarvan de opbrengst wordt gebruikt om projecten en activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu en klimaat te (her)financieren. Meer specifiek zijn dit projecten gericht op energie-efficiëntie, schoon vervoer en milieuvriendelijke technologieën, zoals wind- en zonne-energie. Ook projecten voor het weerbaarder maken van infrastructuur en de leefomgeving tegen de fysieke gevolgen van klimaatverandering, komen in aanmerking voor (her)financiering.

Green bonds hebben dezelfde karakteristieken als gewone, grijze obligaties. Ze hebben een soortgelijk rendement, hetzelfde kredietrisico en vergelijkbare liquiditeit. Het verschil is dat met green bonds milieuvriendelijke projecten worden gefinancierd. Achmea IM gebruikt een eigen onafhankelijk raamwerk om vast te stellen dat de opbrengsten van green bonds echt worden aangewend voor groene projecten. Dit raamwerk is geënt op de internationale richtlijnen Green Bond Principles en de Climate Bonds taxonomie van het Climate Bonds Initiative.

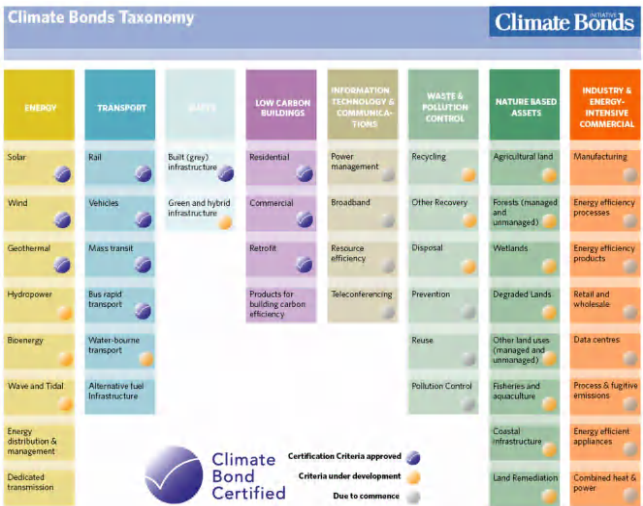
De Green Bond Principles zien toe op het proces waarmee green bonds naar de markt worden gebracht en omvatten:

- Principles over het gebruik van het opgehaald kapitaal;
- Principles over het proces van projectbeoordeling en -selectie;
- Principles over het beheer van opgehaald kapitaal;
- Principles over verslaglegging.

In onze beoordeling besteden we expliciet aandacht aan de mate waarin een green bond past in de algemene strategie van de uitgevende instelling.

De taxonomie van het Climate Bonds Initiative dient als kader bij de beoordeling van gefinancierde projecten en moet bijdragen aan het vertrouwen dat de gefinancierde projecten een aantoonbaar positief effect op het milieu of klimaat hebben.

FIGUUR 2.7.1 TAXONOMIE CLIMATE BONDS INITIATIVE³

Naast het green bond funds beleggen we ook in green bonds, sustainability bonds en social bonds in de creditfondsen. Onderstaand figuur geeft inzicht in de allocatie per 30-06-2022.

TABEL 2.7.1 ALLOCATIE % GREEN BONDS

Fonds	%
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	8,35%
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	7,48%
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	16,12%

³ Bron: Climate Bonds Initiative

2.8. CO2-prestaties beleggingsfondsen

Achmea is een coöperatie die erop gericht is om duurzame oplossingen bereikbaar te maken voor iedereen. Daarmee laat Achmea zien dat het verantwoordelijkheid neemt voor de wereld van morgen. Samen met klanten, partners en andere stakeholders. In onze rol van vermogensbeheerder en fiduciair adviseur willen we maximaal bijdragen aan het terugdringen van de gevolgen van klimaatverandering. In de eerste plaats komt dat voort vanuit het perspectief van positieve maatschappelijke impact: een eerlijke en leefbare samenleving, ook voor toekomstige generaties. Samen met 53 andere financiële instellingen en hun brancheverenigingen tekende Achmea IM in 2019 het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector. Banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders spraken daarin af hoe zij bijdragen aan het Parijsakkoord én het Nederlandse Klimaatakkoord.

Onze ambitie

Achmea IM werkt actief aan de transitie naar een klimaatneutrale samenleving in 2050. Om het verschil te maken in de reële economie zetten we onze invloed in om de bedrijven waarin we investeren te stimuleren om de energietransitie te maken. Met ingang van 2022 hebben we onze doelstellingen aangescherpt en verder geconcretiseerd. We streven naar minimaal 50% reductie van de CO2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2020 in de liquide beleggingsfondsen. Hiermee geven we concrete invulling aan het door Achmea IM ondertekende Klimaatakkoord Financiële sector.

Wij meten de CO2-voetafdruk aan de hand van een GHG/EVIC attributiefactor

De CO2-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Voor het bepalen van de voetafdruk, berekenen we van elke onderneming in de portefeuille de totale broeikasgasemissies (GHG) per jaar. We kijken daarbij naar de emissies die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol) en naar de emissies die samenhangen met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). De totale broeikasgasemissies delen we door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC) in datzelfde jaar. Dit levert per onderneming een attributiefactor op die weergeeft hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot per gefinancierde euro. Om tot de CO2-voetafdruk voor de volledige portefeuille te komen, berekenen we het gewogen gemiddelde van de attributiefactor van alle ondernemingen waarin we beleggen. De ondernemingen waarin we veel beleggen tellen dus zwaarder mee in het berekenen van de CO2-voetafdruk van de portefeuille.

De CO2-voetafdruk van de portefeuille vergelijken we met die van de benchmark in 2020. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO2-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren verlagen we de broeikasgasemissies in één keer met 30% en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. Onze langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050. Periodiek tonen we voor onze beleggingsfondsen de voortgang op de beoogde reductiepaden.

Sturen aan de hand van een specifiek reductiepad

De CO2-voetafdruk van de portefeuille vergelijken we met die van de benchmark in 2020. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO2-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren verlagen we de broeikasgasemissies in één keer met 30% en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. Onze langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050. Periodiek tonen we voor onze beleggingsfondsen de voortgang op de beoogde reductiepaden.

TABEL 2.8.1 OVERZICHT CO2-PRESTATIES (GHG/EVIC) ACHMEA IM BELEGINGSFONDSEN OP PEILDATUM 30 JUNI 2022

Fondsnaam	Portefeuille	
	emissies	reductiedoelstelling voor 2022
Achmea IM global Multi Factor Equity Fund	70,78	38,81
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	43,98	38,81
Achmea IM Global Defensive Equity Fund	34,68	38,81
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	150,76	98,19
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	27,59	52,23
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	29,48	57,24
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	132,86	158,59

3. Uitsluitingsbeleid

Een institutionele belegger kan om uiteenlopende redenen op voorhand niet willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan hij ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen om een ander product te produceren. Achmea IM past in dat geval een uitsluitingsbeleid toe. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt. Het uitsluitingsbeleid van Achmea IM richt zich op producenten van controversiële wapens, tabak, steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas, structurele schenders van internationale gedragsnormen, landen waaraan internationale sancties zijn opgelegd en goed governance-uitsluitingen.

3.1. Controversiële Wapens

3.1.1. Definitie

Voor Achmea IM zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten de maatschappij en de economie. We zien ons uitsluitingsbeleid op controversiële wapens dan ook als onderdeel van ons **Mensenrechtenbeleid**. In de praktijk gaat het om de volgende wapens:

1. Nucleaire wapens;
2. Biologische wapens;
3. Chemische wapens;
4. Antipersoonsmijnen;
5. Clustermunitie.

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea IM aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website.

3.1.2. Vaststellen uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Hierbij gaat het enkel om financiële markten die ontwikkeld zijn, dus er wordt niet in opkomende markten belegd. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op deze beleggingen. Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het bureau het gehele beleggingsuniversum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, leidt dit tot uitsluiting.

3.1.3. Uitsluitingen

Verbod beleggen in clustermunitie

Jaarlijks stelt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) vast. Er zijn in het afgelopen jaar geen relevante ontwikkelingen geweest. De ondernemingen op de lijst zijn voornamelijk hetzelfde als op de definitieve lijst van 2021. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2022:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

Uitsluitingen controversiële wapens

Zie onderstaand de uitsluitingslijst per 1 juli 2022 voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens:

- Adecco Group AG
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings Inc
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- Aryt Industries Ltd
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems PLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Co/The
- Booz Allen Hamilton Holding Corp
- Brookfield Asset Management Inc
- Brookfield Business Partners L.P.
- BWX Technologies Inc
- CACI International Inc
- CAE Inc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Corp.
- China National Nuclear Corp.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp., Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- CNIM Group SA
- Cohort PLC
- Doosan Enerbility Co Ltd
- Eaton Corp PLC
- Fluor Corp
- Fortive Corp
- General Dynamics Corp
- Hitachi Zosen Corp
- Honeywell International Inc
- Huntington Ingalls Industries Inc
- Jacobs Engineering Group Inc
- Johns Hopkins University
- KBR Inc
- Kier Group PLC
- Kratos Defense & Security Solutions Inc
- L3Harris Technologies Inc
- Larsen & Toubro Ltd
- Leidos Holdings Inc
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corp
- Lumibird
- Moog Inc
- Morgan Sindall Group PLC
- Motovilicha Plants PJSC
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corp
- Parsons Corp
- Poongsan Corp
- Poongsan Holdings Corp
- Premier Explosives Ltd

- Raytheon Technologies Corp
- Rolls-Royce Holdings PLC
- S&T Dynamics Co Ltd
- S&T Holdings Co Ltd
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Science Applications International Corp
- Serco Group PLC
- SGL Carbon SE
- Solar Industries India Ltd.
- Spirit AeroSystems Holdings Inc
- Steel Partners Holdings LP
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings PLC
- Walchandnagar Industries Ltd
- Wartsila OYJ Abp

Per 1 juli 2022 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens.

3.2. Tabaksproducenten

3.2.1. Definitie

Achmea IM heeft besloten dat beleggen in tabaksproducenten niet past binnen de uitgangspunten van ons **Gezondheidsbeleid**. Achmea IM maakt daarom de keuze om alle producenten van rookwaar van het beleggingsuniversum uit te sluiten. Wederverkopers van rookwaren, zoals supermarkten, tankstations en luchtvaartmaatschappijen worden niet uitgesloten van het beleggingsuniversum.

3.2.2. Vaststellen uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op deze beleggingen. Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Deze omzetgegevens zijn afkomstig van de externe en onafhankelijke dataleverancier ISS ESG. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.

Tweemaal per jaar toetsen we het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die aangemerkt worden als betrokken bij tabaksgoederen plaatsen we op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in tabaksgoederen verkopen we. Portfoliomanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang deze onderneming op de uitsluitingslijst staat.

3.2.3. Uitsluitingen

Binnen het beleggingsuniversum zijn per 1 juli 2022 de volgende ondernemingen aanmerkt als tabaksproducent⁴.

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Co. for Investment Plc
- Altria Group Inc
- BADECO ADRIA dd
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco PLC
- Cia de Distribucion Integral Logista Hol
- Coka Duvanska Industrija AD
- Duvanski Kombinat ad Podgorica
- Eastern Co SAE
- Fabrika duvana Banja Luka AD

- Godfrey Phillips India Ltd.
- Gudang Garam Tbk PT
- Hrvatski Duhani dd
- Imperial Brands PLC
- Japan Tobacco Inc
- Karelia Tobacco Co., Inc.
- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- KT&G Corp
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Ltd.
- Old Holdco, Inc.
- Philip Morris International Inc
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- RLX Technology Inc
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Sinnar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd
- Starfleet Innotech, Inc.
- Strumica Tabak AD
- Swedish Match AB
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corp/VA
- Vector Group Ltd
- VST Industries Limited

⁴ Bron: Achmea Investment Management, Bloomberg

3.3. Steenkool, teerzand, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie

3.3.1. Definitie

Achmea IM ziet de schade en overlast door klimaatverandering toenemen. Binnen haar eigen beleggingsportefeuille sluit Achmea IM daarom de meest vervuillende kolenbedrijven uit. Achmea IM belegt niet meer in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit kolen, de winning van olie uit teerzand, schalieolie- en gas en Arctisch olie en gas. We willen bijdragen aan een gezonde, veilige en toekomstbestendige samenleving. Investeren in deze bedrijven en verwerkers past daar niet bij.

Steenkool

Achmea IM hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als:

- a. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.
- b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Teerzand, schaliegas en -olie en Arctisch gas en olie

Achmea IM hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en olie. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit:

- De extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie;
- De extractie en productie van schaliegas en -olie;
- De extractie en productie van Arctisch gas en -olie.

Vaststellen uitsluitingen

Twee keer per jaar screenen we het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij thermische steenkool, teerzand, schaliegas en -

olie en Arctische gas en olie plaatsen we op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen we. Portfoliomanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

3.3.2. Uitsluitingen

Per 1 juli 2022 zijn de volgende ondernemingen uitgesloten:

- Aboitiz Equity Ventures Inc
- AC Energy Corp
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- ADANI POWER LIMITED
- Adani Transmission Ltd
- Adaro Energy Indonesia Tbk PT
- AES Corp/The
- African Rainbow Minerals Ltd
- AGL Energy Ltd
- AKSA ENERJI URETIM ANONIM SIRKETI
- Albioma SA
- ALLETE Inc
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Alliant Energy Corp
- Alpha Metallurgical Resources Inc
- Ameren Corp
- American Electric Power Co Inc
- Antero Resources Corp
- APA Corp
- Apache Corporation
- ARC Resources Ltd
- Arch Resources Inc
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Astra International Tbk PT
- Athabasca Oil Corporation
- Ayala Corp
- Banpu Public Company Limited
- Baytex Energy Corp
- Birchcliff Energy Ltd
- Black Hills Corp
- Bukit Asam Tbk PT
- Bulgarian Energy Holding EAD
- California Resources Corp
- Callon Petroleum Co
- Canadian Natural Resources Ltd
- Capital Power Corp
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc
- Centennial Resource Development Inc/DE
- Centennial Resource Production LLC
- CenterPoint Energy Inc
- CESC LTD
- CEZ AS
- Chesapeake Energy Corp
- Chevron Corp
- China Coal Energy Co Ltd
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp Ltd

- CHINA POWER
- China Resources Power Holdings Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- Chubu Electric Power Co Inc
- Chugoku Electric Power Co Inc/The
- Civitas Resources Inc
- CLP Holdings Ltd
- CMS Energy Corp
- CNX Resources Corp
- Coal India Ltd
- Colbun S.A.
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources Inc
- ConocoPhillips
- CONSOL Energy Inc
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal PLC
- ContourGlobal Power Holdings SA
- Coronado Global Resources Inc
- Coterra Energy Inc
- Crescent Energy Inc
- Crescent Point Energy Corp
- CREW ENERGY INC.
- Devon Energy Corp
- Diamondback Energy Inc
- DMCI HOLDINGS INC.
- Dominion Energy Inc
- DTE Energy Co
- Duke Energy Corp
- EDP - Energias de Portugal SA
- Electric Power Development Co Ltd
- Electricity Generating PCL
- Emera Inc
- EnBW Energie Baden-Wuerttemberg AG
- ENBW International Finance BV
- ENEA SPOLKA AKCYJNA
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energa Finance AB
- Enerplus Corp
- Engie Brasil Energia SA
- Engie Energia Chile S.A.
- EOG Resources Inc
- EQT Corp
- Eskom Holdings SOC Ltd.
- ETSA Utilities Finance Pty Ltd.
- Evergy Inc
- Exxaro Resources Ltd
- First Pacific Co Ltd
- FirstEnergy Corp
- GD Power Development Co Ltd
- Genesis Energy Ltd
- Genting Bhd
- GEO ENERGY RESOURCES LIMITED
- Global Power Synergy PCL
- Great River Energy
- GS Holdings Corp
- Guangdong Investment Ltd
- Guanghai Energy Co Ltd
- GUJARAT MINERAL DEVELOPMENT CORPORATION LIMITED
- Gulfport Energy Corp
- Hero Asia Investment Ltd.
- Hess Corp
- HK ELECTRIC INVESTMENTS LIMITED
- HKELECTRIC-SS
- Hokkaido Electric Power Co Inc
- Hokuriku Electric Power Co
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huaneng Power International Inc
- Huaneng Power International Inc
- IDACORP Inc
- Imperial Oil Ltd
- Indo Tambangraya Megah Tbk PT
- INNER MONGOLIA YITAI COAL CO., LTD
- Inter Rao Yees Pao
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enex Co Ltd
- Japan Petroleum Exploration Co Ltd
- Jardine Matheson Holdings Ltd
- JASTRZEBSKA SPOLKA WEGLOWA SPOLKA AKCYJNA
- JINDAL STEEL AND POWER LIMITED
- JUNZHENG
- Kansai Electric Power Co Inc/The
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corp
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Co Inc
- Laredo Petroleum Inc
- LLPL Capital Pte Ltd.
- Lu'an EED
- Magnolia Oil & Gas Corp
- Manila Electric Co
- Marathon Oil Corp
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Co
- MEG Energy Corp
- MGE Energy Inc
- Murphy Oil Corp
- National Fuel Gas Co
- New Hope Corp Ltd
- NiSource Inc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas Inc
- NorthWestern Corp
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Ltd
- Oasis Petroleum Inc
- Occidental Petroleum Corp
- OCI Company Ltd.
- OGE Energy Corp
- OGK-2 PJSC
- Okinawa Electric Power Co Inc/The

- Origin Energy Ltd
- Otter Tail Corp
- Ovintiv Inc
- Paramount Resources Ltd
- PDC Energy Inc
- Peabody Energy Corp
- Peyto Exploration & Development Corp
- PGE Polska Grupa Energetyczna SA
- Pinnacle West Capital Corp
- Pioneer Natural Resources Co
- PNM Resources Inc
- Portland General Electric Co
- Power Assets Holdings Ltd
- PPL Corp
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- Puget Energy, Inc.
- Range Resources Corp
- Ratch Group PCL
- RELIANCE POWER LIMITED
- Resorts World Las Vegas LLC
- RWE AG
- SDIC Power Holdings Co Ltd
- Sembcorp Industries Ltd
- Shaanxi Coal Industry Co Ltd
- SHAN XI HUA YANG GROUP NEW ENERGY CO., LTD.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co Ltd
- Shenergy Company Limited
- Shenzhen Energy Group Co Ltd
- Shikoku Electric Power Co Inc
- SM Energy Co
- Southern Co/The
- Southwestern Energy Co
- Suncor Energy Inc
- Tampa Electric Company
- Tata Power Co Ltd/The
- TATNEFT' PAO
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co Ltd
- Teck Resources Ltd
- Tellurian Inc
- Tenaga Nasional Bhd
- Tennessee Valley Authority
- Tohoku Electric Power Co Inc
- TORRENT POWER LIMITED
- Tourmaline Oil Corp
- TransAlta Corp
- TUCSON ELECTRIC POWER COMPANY
- United Tractors Tbk PT
- Vedanta Ltd
- Veolia Environnement SA
- Vistra Corp
- Washington H Soul Pattinson & Co Ltd
- WEC Energy Group Inc
- Whitehaven Coal Ltd
- Whiting Petroleum Corp
- Xcel Energy Inc
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Zhejiang Zheneng Electric Power CO., LTD

3.4. Normschendingen

3.4.1. Definitie

Ondernemingen die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie schenden, sluit Achmea IM uit van het beleggingsuniversum. Hiervoor hanteren we een aantal belangrijke raamwerken als uitgangspunt: het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's de thema's consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De UN Guiding Principles geven handvatten voor overheden en ondernemingen hoe mensenrechtenschendingen in de praktijk te voorkomen, te adresseren en te mitigeren.

3.4.2. Vaststelling uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Hierbij gaat het enkel om ontwikkelde markten. Er wordt niet direct in opkomende markten belegd. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op de directe beleggingen.

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij structurele schendingen van internationale normen. Leidraad hierbij zijn de principes van het UN Global Compact op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anticorruptie. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele beleggingsuniversum.

Wanneer het onderzoeksbureau heeft geverifieerd dat een onderneming een schending pleegt op één van deze

principes leidt dit tot verdere analyse van de onderneming door de beheerder van het beleggingsfonds. Omdat een schending kan ontstaan, maar ook weer snel kan worden opgeheven, komen alleen de structurele schenders van principes in aanmerking voor uitsluiting. Achmea IM stelt dat een schending structureel is wanneer deze tenminste 24 aaneengesloten maanden heeft plaatsgevonden. Zolang dit niet het geval is, heeft het aangaan van de dialoog met de onderneming (engagement) de voorkeur. Uitsluiten in deze fase zou in onze ogen voorbarig zijn.

Na vaststelling van de lijst van structurele schenders bepaalt de beheerder of de ondernemingen worden aangehouden, uitgesloten dan wel op een watchlist geplaatst. Dit besluit wordt genomen op basis van onderstaande criteria:

1. De houding van de onderneming ten aanzien van de schending en de bereidheid het gesprek met aandeelhouders aan te gaan;
2. De ontwikkelingen ten aanzien van de casus en door de onderneming gemaakte stappen om een schending (deels) op te heffen;
3. De ernst van de schending: sommige schendingen beïnvloeden complete bevolkingsgroepen, andere niet;
4. De sterkte van de casus waarbij wordt gekeken naar reeds gedane uitspraken van nationale of internationale gezaghebbende instanties.

Aan de hand van informatie over deze criteria vormt de Beheerder zich een beeld van de ontwikkelingen en ernst van de schending en wordt al dan niet overgegaan tot uitsluiting van de onderneming voor de aandelen- en vastrentende waardenfondsen.

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen worden verkocht en er worden geen nieuwe aandelen of obligaties aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

3.4.3. Uitsluitingen

Per 1 juli 2022 zijn wereldwijd 29 ondernemingen voor beleggingen uitgesloten van het relevante beleggingsuniversum vanwege structurele schendingen van internationaal breed geaccepteerde normen. Zie tabel 3.4.3.1 voor het volledige overzicht.

TABEL 3.4.3.1 UITSLUITINGSLIJST STRUCTURELE NORMSCHENDERS PER 1 JULI 2022¹

Onderneming	Norm	Schending
Altice Financing SA		Recht op zelfbeschikking
B Communications LTD		Recht op zelfbeschikking
Bank Hapoalim		Recht op zelfbeschikking
Bank Leumi Le-Israel		Recht op zelfbeschikking
Bezeq The Israeli Telecom Co		Recht op zelfbeschikking
CELLCOM ISRAEL		Recht op zelfbeschikking
Centrais Eletricas Brasileiras SA		Recht op zelfbeschikking
Cia Energetica de Minas Gerais		Rechten van inheemse volken
Elsewedy Electric Co.		Milieuvervuiling
Enbridge, Inc.		Rechten van inheemse volken
Energy Transfer Operating LP		Rechten van inheemse volken
First International Bank Of Israel Ltd/T		Recht op zelfbeschikking
General Dynamics Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Israel Discount Bank Ltd		Recht op zelfbeschikking
NTPC Ltd		Milieuvervuiling
Marathon Petroleum Corp.		Rechten van inheemse volken
Mizrahi-Tefahot Bank		Recht op zelfbeschikking
Partner Communications Co. Ltd		Recht op zelfbeschikking
Phillips 66		Rechten van inheemse volken
POSCO Holdings		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Power Construction Corporation of China, Ltd		Milieuvervuiling
Raytheon Technologies Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Red Rock Resorts Inc		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Serco Group PLC		Recht om niet onderworpen te worden aan foltering en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling of bestraffing
Station Casinos LLC		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Sumitomo Chemical Co		Milieuvervuiling
Syngenta AG		Milieuvervuiling
Vale S.A. / Vale SA Pfd A		Recht op zelfbeschikking
XPO Logistics		Arbeidsomstandigheden

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

Structurele schending is opgeheven

Het oordeel van **Harel Insurance Investments & Financial Services Ltd** is in oktober 2021 gewijzigd van Rood naar Oranje. De onderneming was tot april 2021 betrokken bij de beperking van het recht op zelfbeschikking en daarom aangemerkt als een stelselmatige schender van de VN Global Compact principes. De onderneming was via hun aandeel in het CityPass-consortium betrokken bij de bouw van infrastructuur die bijdraagt aan de instandhouding van nederzettingen in bezette gebieden. Deze nederzettingen zijn gebouwd in strijd met tal van resoluties van de VN Veiligheidsraad en de Vierde Conventie van Genève. Ze vormen een serieuze belemmering voor vrede. Nu CityPass niet langer betrokken is bij het project wordt Harel niet meer als normschender aangemerkt.

Nieuw structurele schenders normenkader

Elsewedy Electric Co is verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw de Rufiji dam in Tanzania. Het project is herhaaldelijk bekritiseerd door het UNESCO World Heritage Committee vanwege de verwachte negatieve impact op de aangelegen UNESCO Werelderfgoedlocatie, de Selous Game Reserve. Elswedy verklaarde aan ISS ESG dat het een robuuste milieu-impactanalyse heeft uitgevoerd in lijn met wet- en regelgeving in Tanzania en OESO-richtlijnen. UNESCO oordeelde echter dat de uitgevoerde milieu-impactanalyse niet aan aanvaardbare standaarden voldoet. De bouw van de dam, die in juli 2019 is begonnen, wordt naar verwachting in juni 2022 voltooid. Hoewel de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) in juni 2021 adviseerde de Selous Game Reserve van de Werelderfgoedlijst te verwijderen, besloot UNESCO de locatie op de lijst te houden, onder andere vanwege de potentiële impact van de Rufiji dam. Elsewedy is tot op heden niet ingegaan op pogingen van ISS ESG om een dialoog op te zetten.

3.4.4. Uitsluitingen landen

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag; · Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers op grove wijze schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptiegerelateerde middelen in dergelijke landen, die niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. Achmea IM hanteert deze wet als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en in aanmerking komen voor uitsluiting op voorhand.

Selectiebeleid

Achmea IM stelt eisen aan landen voor wat betreft duurzaamheidsprestaties. Prestaties van landen op het vlak van bescherming van mensen- en arbeidsrechten, het naleven van milieuafspraken en corruptiebestrijding worden hiervoor getoetst. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien duurzaamheidsprestaties van het uitgevende land voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van Achmea IM.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index,
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index;
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit Achmea IM ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen.

De volgende staatsbedrijven worden per 1 juli 2022 uitgesloten:

- Alrosa PJSC
- Development Bank Belarus
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Gazprom PJSC
- Inter Rao Yees Pao
- Motovilicha Plants PJSC
- OGK-2 PJSC

- Promsvyazbank PJSC
- Rosneft Oil Co.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- SABIC Agri-Nutrients Co
- Saudi Arabian Mining Co
- Saudi Arabian Oil Co
- Saudi Basic Industries Corp
- Saudi Electricity Co
- Saudi National Bank/The
- Saudi Telecom Co
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- State Transport Leasing Co OJSC
- Transneft PJSC
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Yanbu National Petrochemical Co

TABEL 3.4.4.1 UITGESLOTEN LANDEN ACHMEA IM PER 1 JULI 2022

Land	Corruptie	Mensenrechten	Arbeidsnormen	Sancties
Afghanistan	x			
Burundi	x		x	
Wit-Rusland				x
Democratische Republiek Congo	x			
Centraal Afrikaanse Republiek		x	x	x
Republiek Congo	x			
Eritrea		x		
Equatoriaal Guinea	x	x		
Guinea-Bissau	x			
Haiti	x			
Iran				x
Noord Korea	x	x		x
Libië	x		x	
Myanmar			x	x
Rusland				x
Saoudi-Arabië		x		
Soedan	x			x
Somalië	x	x	x	x
Zuid Soedan	x	x	x	
Syrië	x	x	x	x

Turkmenistan	x	x	
Oezbekistan			x
Venezuela	x		
Jemen	x		x
Zimbabwe			x

3.5. Goed bestuur

Achmea IM belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van:

- ✓ Goede managementstructuren;
- ✓ Betrekkingen met werknemers;
- ✓ Beloning van het betrokken personeel;
- ✓ Naleving van de belastingwetgeving.

Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Achmea IM gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

De volgende bedrijven worden per 1 juli 2022 op basis van good governance uitgesloten:

- Freeport-McMoRan Inc
- Grupo Mexico SAB de CV
- Petroleo Brasileiro SA
- Petroleo Brasileiro SA
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Southern Copper Corp
- Wells Fargo & Co

4. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen een centrale rol. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Achmea IM via haar beleggingsfondsen invloed uitoefenen op de ondernemingen waarin zij belegt. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen het beloningsbeleid. De beleggingsfondsen doen dit onder andere door gebruik te maken van het stemrecht. Op deze manier wordt een betere corporate governance gestimuleerd bij de ondernemingen. Het is onze overtuiging dat een goede corporate governance bijdraagt aan langetermijnwaardecreatie.

4.1. Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat er minimaal eenmaal per kwartaal moet worden aangegeven hoe er gestemd is op de aandeelhoudersvergaderingen.

Achmea IM voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van Achmea IM vindt u de volgende documenten:

1. Stembeleid;
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen jaar;
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

4.2. Stemgedrag Achmea IM

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is altijd een zeer drukke stemperiode omdat dan de meeste aandeelhoudersvergaderingen plaatsvinden. Voor Europa en de Verenigde Staten is het de piek van het aandeelhoudersvergaderingenseizoen. In diverse landen zijn de beperkende maatregelen tegen de verspreiding van het Coronavirus afgeschaald of opgeheven. Als gevolg is het aantal ondernemingen dat een hybride of livevergadering hield toegenomen.

Aandeelhoudersvoorstellen

Net als in de voorgaande jaren, is ook dit jaar een toename te zien van het aantal aandeelhoudersvoorstellen op zowel de E, S als G. Dit geldt met name voor de Verenigde Staten. De stijging op dit continent heeft meerdere oorzaken. Er zijn enerzijds meer voorstellen ingediend en anderzijds heeft de Securities and Exchange Commission (SEC) meer verzoeken van ondernemingen om geen actie te ondernemen op ingediende aandeelhoudersvoorstellen afgewezen. De meeste aandeelhoudersvoorstellen werden ingediend bij banken, olie- en gasondernemingen en retailondernemingen. Naast de toename van het aantal aandeelhoudersvoorstellen steeg over het algemeen ook de steun voor deze voorstellen. Het aantal aandeelhoudersresoluties dat teruggetrokken is voor de vergaderingen is gestegen. Dit wordt mede veroorzaakt door de toenemende steun die aandeelhoudersresoluties krijgen. We zien dit als een positieve ontwikkeling. Het betekent namelijk dat de indiener van het aandeelhoudersvoorstel en de onderneming afspraken hebben gemaakt in het voordeel van het aandeelhoudersvoorstel. Het toont aan dat aandeelhoudersvoorstellen een pressiemiddel kunnen zijn om ondernemingen stappen te laten zetten.

Klimaat

Klimaatverandering was wederom een centraal thema dit stemseizoen. Meerdere ondernemingen legden hun klimaatstrategie ter stemming aan de aandeelhouders voor (met uitzondering van Nederlandse ondernemingen). De steun voor klimaatgerelateerde aandeelhoudersresoluties blijft voor het merendeel bovendien duidelijk groeien. Daarnaast heeft de aandacht voor klimaatverandering in toenemende mate invloed op de mate van steun voor bestuurdersverkiezingen. Dit heeft geleid tot meer stemmen tegen (her)benoemingen van bestuurders die achterblijven in de klimaattransitie.

Stemactiviteiten van Achmea IM

We stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **2.464 vergaderingen** op totaal **32.019 agendapunten**. Zie tabel 4.2.1. voor de regionale verdeling van vergaderingen over H1 2022.

TABEL 4.2.1 REGIONALE VERDELING H1 2022

Land	Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	Achmea IM Emerging Markets Equity Fund
Australië	5		1	
Oostenrijk	4		1	
België	9	5	4	
Bermuda	4		1	17
Brazilië				70
Canada	44	2	13	
Chili				11
China				699
Colombia				8
Curaçao	1			
Cyprus				1
Kaaimaneilanden	6		1	95
Denemarken	10	2	3	
Egypte				1
Filipijnen				16
Finland	5	3	2	
Frankrijk	38	4	9	
Duitsland	25	3	5	
Griekenland				8
Hong Kong	5			23
Hongarije				3
Ierland	9		3	

Indonesië				21
Isle of Man	1			2
Israël	3		1	
Italië	10	2		
Japan	137		19	
Jersey	5		1	1
Luxemburg	4		1	2
Maleisië				26
Mexico				31
Nederland	23	3	6	1
Nieuw-Zeeland				
Noorwegen	6	5	2	
Peru				1
Polen				13
Portugal	1	1	1	
Rusland				6
Saudi-Arabië				32
Singapore	5			1
Spanje	8	3	1	
Taiwan				81
Thailand				1
Tsjechië				1
Turkije				11
Zuid-Afrika				17
Zuid-Korea				102
Zweden	21	5	8	
Zwitserland	26		6	
Verenigde Arabische Emiraten				9
Verenigd Koninkrijk	43	11	10	
VS	392	69	85	2

Op de website van Achmea IM kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

We maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het Achmea-stembeleid specifieke analyses op. Zo past Achmea IM voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid van Achmea IM wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het aantal tegenstemmen per beleggingsfonds. Het grootste aantal tegenstemmen betrof managementvoorstellen. Het ging hier onder andere om de (her)benoemingen van bestuurders. Redenen voor tegenstemmen waren onder andere:

- Onvoldoende onafhankelijkheid bestuurder;
- Het bestuur voldeed niet aan de diversiteitsvereisten;
- Tekort geschoten in het beheren en/of beperken van ESG-risico's;
- Te lange bestuurstermijn.

Ook betrof het vaak beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam terug in beloningsbeleid én -verslagen. Van de grootste bijdragers aan de CO₂-uitstoot (olie en gas-, staal-, cement-, nutsbedrijven) werd verwacht dat er klimaatgerelateerde performancetargets in de beloning waren opgenomen. Indien dit niet het geval was werd er tegen het beleid/verslag gestemd. De categorie Overig ontving ook regelmatig een tegenstem. Klimaattransitieplannen van ondernemingen zijn onder deze categorie opgenomen. Ook de stemmen voor een aandeelhoudersresolutie houden impliciet een stem tegen het management in en zijn door ons meegenomen in onderstaand percentage van tegenstemmen.

TABEL 4.2.2 OVERZICHT TEGENSTEMMEN H1 2022¹

	Totaal aantal stemmen	% Tegenstemmen
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	2.471	20%
Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	431	23%
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	662	22%
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	2.042	14%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

De managementresoluties kunnen worden onderverdeeld in een zestal hoofdthema's: Benoeming Bestuurders, Beloningsbeleid, Uitgifte Aandelen, Routinezaken, Fusies & Overnames en Overig. Onder Routinezaken wordt bedrijfsvoering verstaan. Denk hierbij aan het aanstellen van de accountant, wijzigen van statuten en beslissingen omtrent de uitgifte van dividend. Onder het thema Overig vallen onder andere klimaatstrategieën van de onderneming en sociale rapportages. In de eerste helft van 2022 zijn de meeste stemmen uitgebracht voor Benoeming Bestuurders, Routinezaken en Beloning.

TABEL 4.2.3 STEMACTIVITEITEN PER HOOFDTHEMA ¹

	Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	Achmea IM Emerging Markets Equity Fund
	% tegen stemmen	% tegen stemmen	% tegen stemmen	% tegen stemmen
Benoeming Bestuurder	14%	15%	13%	18%
Beloning	56%	61%	61%	42%
Uitgifte Aandelen	6%	4%	6%	19%
Routine zaken	3%	0%	3%	4%
Fusie en Overnames	6%	0%	7%	25%
Overig	34%	33%	50%	0%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

4.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's Klimaat, Milieu & Gezondheid, Mensenrechten en Goed Bestuur. In het afgelopen halfjaar hebben we **1.375 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht. In onderstaande tabel zijn de resoluties per fonds en per thema opgenomen. Bij de fondsen kunnen dezelfde resoluties voorkomen.

TABEL 4.3.1 AANDEELHOUDERSRESOLUTIES NAAR THEMA ¹

Thema	Aantal Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	Aantal Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	Aantal Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	Aantal Achmea IM Emerging Markets Equity Fund
Overig (o.a. Politieke Donaties)	88	29	31	0
Beloning	25	9	5	23
Benoemingen	130	30	36	377
Milieu en Gezondheid	95	38	53	3
Routine	77	16	14	39
Goed Bestuur	34	10	14	66
Mensenrechten	57	21	30	0
Sociaal	20	4	11	0
Totaal	526	157	184	508

¹ Bron: Achmea Investment Management

We toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Dat betekent dat we niet in alle gevallen voor een resolutie zullen stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. In onderstaand overzicht staan onze steminstructie per thema voor deze resoluties.

TABEL 4.3.2 AANDEELHOUDERSRESOLUTIES H1 2022

	Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged		Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I		Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund		Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	
	% Voor	% Tegen	% Voor	% Tegen	% Voor	% Tegen	% Voor	% Tegen
Goed Bestuur	82%	18%	70%	30%	86%	14%	98%	2%
Beloning	68%	32%	78%	22%	22%	100%	0%	35%
Benoemingen	79%	21%	87%	13%	100%	0%	83%	17%
Milieu en Gezondheid	94%	6%	87%	13%	100%	0%	88%	12%
Overig	82%	8%	79%	21%	100%	0%	87%	13%
Routine	43%	57%	50%	50%	33%	67%	43%	57%
Mensenrechten	93%	7%	90%	10%	100%	0%	97%	3%
Sociaal	25%	75%	0%	100%	100%	0%	18%	82%

Klimaat

Exxon

Christian Brothers Investment Services heeft in een resolutie ingediend Exxon gevraagd verslag uit te brengen over de mogelijke financiële gevolgen voor de onderneming van het IEA Net Zero 2050-scenario. Dit verslag zou door een accountant gecontroleerd moeten worden.

Exxon heeft in haar rapport *Advancing Climate Solutions* een gecontroleerde analyse opgenomen, waarin zij haar bedrijfsstrategie vergelijkt met het NZE-scenario van het IEA. Exxon stelt dat uit deze beoordeling blijkt dat zij haar kasstroom in de loop van de tijd kan laten groeien door minder te investeren in olie en aardgas en meer in groeibevorderende projecten op het gebied van chemicaliën, koolstofafvang en -opslag, brandstoffen met lagere emissies, waterstof en koolstofafvang en -opslag. Exxon zegt dat het IEA NZE-scenario ervan uitgaat dat er in 2050 nog steeds 24 miljoen vaten olie en 169 miljard kubieke voet aardgas nodig zullen zijn om aan de vraag te voldoen. Exxon geeft aan dat er een analyse van haar uitgavenplan en een modellering van de potentiële toekomstige kasstroom zijn opgenomen en dat daaruit de veerkracht van de bedrijfsstrategie blijkt. Hoewel de scenarioplanning van Exxon enkele van de veronderstellingen van een reeks scenario's voor lagere koolstofemissies weergeeft, is de onderneming niet transparant over de toekomstige prijsveronderstellingen voor olie en aardgas. Daarnaast geeft zij geen informatie over hoe veronderstellingen over vraag en prijzen, zoals in de IEA NZE, bestaande olie- en gasactiva of op investeringen beïnvloeden. De onderneming heeft geen langetermijndoelen gesteld voor de emissies van haar verkochte producten. De strategie van ExxonMobil is afgestemd op de overtuiging dat de vraag naar olie en gas zal blijven groeien, ook al heeft het IEA benadrukt dat de vraag naar koolwaterstoffen de komende decennia drastisch zal moeten dalen om in 2050 netto nul te bereiken. Aandeelhouders hebben baat bij meer informatie over het risico van onrendabele activa van de onderneming. Daarom is steun van de aandeelhouders voor dit voorstel gerechtvaardigd. Achmea IM heeft voor de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 46,3% voor de resolutie waardoor het voorstel helaas net niet is aangenomen.

Metro Inc.

M DAC heeft een resolutie bij Metro ingediend over het behoud van biodiversiteit. In de resolutie verzoekt het Metro in de gedragscode voor haar leveranciers eisen te specificeren omtrent commitment voor het behoud van de biodiversiteit. Metro heeft een gedragscode voor leveranciers. Hierin is opgenomen dat de onderneming

ernaar streeft om goederen en diensten te kopen van leveranciers die in alle stadia van de productiecycclus een milieuverantwoorde werkwijze hanteren. Op bepaalde gebieden in de gedragscode zijn criteria vastgesteld op basis van specifieke kwesties. Een voorbeeld is ontbossing tegengaan het gebruik van palmolie te beperken in de huiskamerproducten. Aandeelhouders hebben baat bij aanvullende informatie over de wijze waarop Metro de impact van haar leveranciers op biodiversiteit beheert. En hoe ze de gedragscode en het managementbeleid kunnen versterken, zodat leveranciers kunnen voldoen aan hun toezeggingen om de biodiversiteit in stand te houden. Om deze redenen heeft Achmea IM voor de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 37,1% voor. De resolutie is daarmee niet aangenomen.

Arbeidsnormen

Amazon.com

Op de aandeelhoudersvergadering van Amazon zijn meerdere resoluties ingediend, waaronder een over arbeidsnormen. De indiener verzoekt Amazon.com een verslag over gezondheids- en veiligheidsverschillen tussen werknemers openbaar te maken. Er wordt specifiek gevraagd naar publicatie van een rapport over de vraag of de gezondheids- en veiligheidspraktijken van Amazon aanleiding geven tot raciale en genderongelijkheden in de letselpercentages onder magazijnmedewerkers en of de impact van dergelijke ongelijkheden op de langetermijnninkomsten en carrièremogelijkheden van magazijnmedewerkers die tot vrouwen en minderheden behoren.

Amazon geeft al uitgebreide informatie over gezondheid en veiligheid op de werkvloer. Ondanks deze informatie hebben aandeelhouders er baat bij als zij het beleid, de programma's en de toezichtmechanismen op het gebied van veiligheid op de werkvloer beter kunnen begrijpen en beoordelen. Om deze reden heeft Achmea IM VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 12,7% voor, daarmee is deze afgewezen.

Mensenrechten

Apple, Inc.

Op de aandeelhoudervergadering van Apple op 4 maart 2022 is een resolutie ingediend over burgerrechten. De indiener vraagt Apple om toezicht te houden op en verslag uit te brengen over een onderzoek naar raciale gelijkheid. Dit onderzoek moet bovendien worden uitgevoerd door een onafhankelijke partij, die de negatieve gevolgen van het beleid en de handelwijze van de onderneming voor de burgerrechten analyseert.

Apple heeft een aantal constructieve maatregelen genomen om raciale ongelijkheid en onrechtvaardigheid aan te pakken. Zo heeft de onderneming 100 miljoen dollar uitgetrokken voor haar Racial Equity and Justice Initiative, dat is gericht op het vergroten van de toegang tot onderwijs, het bepleiten van hervorming van het strafrecht en het wegnemen van belemmeringen voor ondernemers. Ook geeft Apple aan dat haar mensenrechtenbeleid is gebaseerd op relevante VN-richtlijnen. Daarnaast voert zij een mensenrechtenanalyse uit om risico's te identificeren en te verhelpen. Apple is onder vuur komen te liggen vanwege problemen met de burgerrechten op de werkplek, die leidden tot de oprichting van de #AppleToo-beweging, bestaande uit huidige en voormalige Apple werknemers. Sommige werknemers hebben hun bezorgdheid geuit over verbaal geweld, seksuele intimidatie, represailles en discriminatie. Bovendien maken werknemers met een diversiteitsachtergrond nog steeds slechts 12% uit van de leidinggevende functies binnen het bedrijf.

Achmea IM heeft VOOR het aandeelhoudersvoorstel gestemd. Een objectieve audit door een derde partij, die de impact van het beleid en de handelwijze van het bedrijf op de burgerrechten beoordeelt, kan helpen om recente controverses aan te pakken. Het zou aandeelhouders ook kunnen helpen bij de beoordeling van de doeltreffendheid van Apple's maatregelen op het gebied van rassengelijkheid en het beheer van de daarmee samenhangende risico's. Van de aandeelhouders stemde 52,8% voor de resolutie, daarmee is deze aangenomen.

Gezondheid

Johnson & Johnson

Oxfam America en Achmea IM hebben een voorstel ingediend waarin zij Johnson & Johnson vragen te rapporteren over de impact van overheidssteun op hun strategie met betrekking tot de toegang tot Covid-19 vaccins. Het is het tweede jaar dat de resolutie is ingediend.

Johnson & Johnson verschaft enige informatie over de prijsstelling van het Covid-19 vaccins, door te verklaren dat deze in lijn zal zijn met het kader van de Bill & Melinda Gates Foundation. Deze uitleg geeft aandeelhouders geen duidelijk beeld van de toekomstige prijsstelling. De website van Johnson & Johnson vermeldt dat, als onderdeel van haar commitment om eerlijke toegang te verlenen, tot 900 miljoen vaccins is toegezegd aan de Afrikaanse Unie en de COVAX-faciliteit. De Raad van Bestuur committeert zich aan reductie van de kosten en de verbetering van de toegang tot geneesmiddelen.

Het *Janssen U.S. Transparency Report* verschaft inzicht in besluitvorming over prijsstelling en toegankelijkheid. Johnson & Johnson is niet transparant over de manier waarop het in de prijsstelling rekening heeft gehouden met overheidsfinanciering voor de ontwikkeling van Covid-19 vaccins en andere toegankelijkheidsbeslissingen. Hetzelfde geldt voor de toekomst. Rapportages over het effect van overheidssteun op de strategie van Johnson & Johnson inzake toegang tot Covid-19 vaccins kan aandeelhouders ten goede komen bij de beoordeling van het toezicht van de onderneming op de daaraan verbonden risico's, zonder dat dit een onnodige belasting voor de onderneming vormt. Om deze reden heeft Achmea IM voor de resolutie gestemd. In totaal stemde 33,4% voor. De resolutie is hiermee afgewezen. In 2021 was de mate van steun 31,3%.

Gilead

Een groep aandeelhouders, onder wie Achmea IM, heeft een aandeelhoudersresolutie ingediend bij Gilead omtrent de lobby-activiteiten. Gilead wordt verzocht een beoordeling door een derde partij uit te laten voeren en te rapporteren over de afstemming van haar lobby-activiteiten op haar openbare beleidsstandpunt en publieke verklaringen.

Gilead maakt op haar website haar politieke bijdragen bekend en het deel van de betalingen aan handelsverenigingen dat voor politieke doeleinden wordt gebruikt. De onderneming maakt het toezichtbeleid van de raad van bestuur bekend en verklaart dat de raad van bestuur toezicht houdt op politieke en lobbyactiviteiten via het *Nominating and Corporate Governance Committee*, dat regelmatig betalingen en beleidslijnen evalueert. Volgens de

Raad van Bestuur is de onderneming van plan om informatie openbaar te maken over betrokkenheid bij handelsverenigingen en het proces van de onderneming om te beoordelen of het op één lijn zit met haar eigen waarden en die van belangenorganisaties. Hoewel de onderneming in het verleden weleens beleidsstandpunten openbaar heeft gemaakt, lijkt de website van Gilead op dit moment geen informatie hierover te verstrekken. Gilead maakt bekend dat het handelsverenigingen steunt, die gelobbyd hebben tegen hervormingen van de gezondheidszorg die de prijzen van geneesmiddelen op recept zouden verlagen.

Aanvullende informatie over de beleidsstandpunten van de onderneming en de congruentie tussen haar standpunten over toegankelijkheid en betaalbaarheid en haar lobby-activiteiten is nuttig voor aandeelhouders om inzicht te krijgen in de manier waarop de onderneming de daarmee samenhangende risico's beheert. Om deze reden heeft Achmea IM voor de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 49,9% voor, waardoor deze is afgewezen. Er loopt nog een onderzoek of Gilead de blanco stemmen mocht meetellen bij de tegenstemmen. Indien dit niet het geval is, is het aantal voorstemmen hoger. We houden de uitkomst in de gaten. De mate van steun is wel dusdanig hoog dat Gilead hier actie op moet ondernemen.

4.4. Corporate Governance ontwikkelingen

Analyse Algemene Vergadering van Aandeelhouders seizoen in Nederland

Meer live en hybride vergaderingen

Door de geleidelijke opheffing van de maatregelen tegen de verspreiding van het coronavirus vonden veel live en hybride Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders (AvA's) plaats. Maar 15% van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hield een volledig virtuele vergadering, onder andere Philips en AkzoNobel. Gezien de gevoeligheid van deze vergaderingen op het gebied van beloningen vonden we dit zeer teleurstellend.

Behalve de terugkeer van de livevergaderingen, werden de hybride varianten goed ontvangen. Bij de hybride vergaderingen kon men beter dan vorig jaar op afstand (vervolg)vragen stellen. Dit verbeterde de discussiemogelijkheden. De vergaderingen van ING Groep en Shell werden verstoord door klimaatactivisten. De vergadering van ING werd hierdoor enkele minuten uitgesteld. De vergadering van Shell werd bijna 3 uur uitgesteld om de activisten uit de vergaderzaal te verwijderen.

Net als vorig jaar steeg dit jaar het aantal uitgebrachte stemmen op de AvA's, zowel bij de AEX- als de AMX-ondernemingen. Bij de AEX-ondernemingen was het percentage uitgebrachte stemmen 76,9% ten opzichte van 75,8% in 2021. En bij AMX-ondernemingen was dit 72,3% ten opzichte van 70,9% in 2021.

Meer tegenstemmen bij managementvoorstellen

In totaal zijn er 1.039 agendapunten geagendeerd op de AvA's van de Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Ondernemingen reageren actiever op zorgen van aandeelhouders die in aanloop naar de vergadering geuit zijn. We hebben we het volgende positieve ontwikkelingen gezien:

- 6 managementvoorstellen werden teruggetrokken voor de vergadering;
- 1 managementvoorstel werd door de onderneming aangepast voordat deze ter stemming werd gebracht.

Ook dit jaar stond er 1 aandeelhoudersvoorstel geagendeerd, namelijk dat van Follow This bij Shell. Follow This dringt in dit voorstel aan op scherpere klimaatdoelen die naar hun mening meer in lijn zijn met het Klimaatverdrag van Parijs. Van de managementvoorstellen kregen er 46 die te maken met meer dan 20% tegenstemmen. Het grootste aantal van deze resoluties betrof beloningsgerelateerde managementvoorstellen (beleid en verslag). 45% (ten opzichte van 39% in 2021) van de voorstellen die veel tegenstemmen kregen, ging hierover. Het aantal tegenstemmen met betrekking tot (her)benoemingen van de leden van Raden van Bestuur en de Raden van Commissarissen steeg dit jaar sterk. Deze categorie was goed voor 23% van het aantal managementvoorstellen met veel tegenstemmen, ten opzichte van 8% in 2021. Deze stijging is ook zichtbaar bij de uitgebrachte stemmen door de beleggingsfondsen. Dit is mede het gevolg van het aangepaste stembeleid waarin is opgenomen dat bestuurders verantwoordelijk worden gehouden voor hoe zij ESG-risico's beheren en mitigeren.

Weinig actie Raad van Commissarissen bij 'afgekeurd' beloningsverslag

Net als afgelopen jaar is er veelvuldig tegen beloningsverslagen gestemd. Helaas wordt hier door de Raad van Commissarissen weinig actie op ondernomen, zelfs als er dusdanig veel stemmen zijn dat een verslag wordt 'afgekeurd'. De stem op het beloningsverslag is een adviserende stem. De onderneming is niet verplicht hier gevolg aan te geven. Met het oog op goede corporate governance is er uiteraard de verwachting dat er in het geval van veel tegenstemmen gesprekken en mogelijk aanpassingen volgen. Het gebrek aan actie door de Raad van Commissarissen kan ertoe leiden dat tegen hun herbenoeming wordt gestemd. Het beloningsverslag van Philips ontving erg veel tegenstemmen: 79,4%. Aangezien het een adviserende stem betreft, heeft dit geen gevolgen voor de al uitgekeerde bonussen. Philips heeft aangegeven in gesprek te gaan met de aandeelhouders over deze uitslag. De reactie van de onderneming over deze uitslag was teleurstellend. Als er geen actie door Philips wordt ondernomen, is het zeer waarschijnlijk dat dit gevolgen gaat hebben op de herbenoemingen volgend jaar.

Klimaatplannen blijven een uitdaging

Dit geldt voor zowel ondernemingen als voor aandeelhouders. Klimaat is 1 van de 3 onderdelen van de *focusletter* die Eumedion in het najaar van 2021 naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen heeft gestuurd. De brief bevat onderwerpen die besproken worden in de dialogen in aanloop naar de aandeelhoudersvergaderingen. Van de grootste 62 Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen heeft 76% een klimaatplan met in ieder geval 1 CO₂-reductiedoelstelling. 42% Van de ondernemingen heeft een net zero target voor scope 1, 2 en 3.

Van de doelen die zijn opgesteld door ondernemingen is 32% geverifieerd door het Science Based Target Initiative (SBTi). Meerdere ondernemingen hebben een verzoek ingediend voor verificatie door de SBTi, maar momenteel is de doorlooptijd van 1,5 jaar om de cijfers te valideren. Het is voor een aandeelhouder lastig in te schatten hoe uitdagend de doelen van ondernemingen zijn. Mede omdat ondernemingen van verschillende basisjaren uitgaan en diverse methodes gebruiken om scope 3 emissies te berekenen. Sommige maken daarnaast gebruik van intensiteitsdoelstellingen, terwijl andere zich richten op absolute emissiereductiedoelstellingen. De informatie over klimaatgerelateerde activiteiten van ondernemingen is verspreid over het jaarverslag, de website, toezichthoudersrapportages en overige publicaties. Dit compliceert de inzichtelijkheid en vergelijkbaarheid. Een paar ondernemingen publiceren een samenhangend rapport waarin de informatie verzameld is, maar deze rapportages verschillen in detail en scope.

Wereldwijd zijn er veel aandeelhoudersresoluties ingediend op het gebied van Klimaat. Bij Shell is wederom een aandeelhoudersvoorstel ingediend door Follow This. Het viel op dat de steun voor het voorstel daalde; ongeveer 20% ten opzichte van 30% in 2021. Follow This is de redenen hiervoor aan het onderzoeken en heeft meerdere verklaringen benoemd. Dit omvatten onder andere dat beleggers het verhaal van de grote gas- en olieconcerns aanvaarden dat de door de oorlog veroorzaakte energiecrisis zwaarder weegt dan de klimaatcrisis. Daarnaast lijken beleggers terug te komen op de noodzaak van scope 3 doelstellingen. We houden de definitieve uitkomst in de gaten.

Verbreiding diversiteit

Het tweede focuspunt van Eumedion betreft Diversiteit. Uit de jaarverslagen en dialogen met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen blijkt dat hoewel sekse nog steeds het meest voorkomende diversiteitsonderwerp is, etniciteit als onderwerp toeneemt. Dit is vooral het geval bij ondernemingen met een grote blootstelling aan de VS. Enkele van deze ondernemingen rapporteren in hun jaarverslag over de etniciteitsverdeling van het werknemersbestand in de VS. In de VS is het toegestaan deze data op te vragen en te publiceren. In Europa is dit niet het geval.

Recente discussies over het tegengaan van ongewenst en ontoelaatbaar gedrag hebben we bij alle ondernemingen waarmee gesproken is in de dialogen geïntensiveerd. Als gevolg hiervan hebben ondernemingen maatregelen genomen om de veiligheid en gezondheid op de werkvloer (op alle gebieden) te verzekeren. Ondernemingen willen een prettige, veilige, eerlijke, inclusieve en vertrouwelijke werkplek stimuleren, waar werknemers zichzelf kunnen zijn. Er is ook extra aandacht voor de verschillende meldingsprocedures en de verbeteringen die mogelijk zijn. Ondernemingen worden aangemoedigd om informatie over diversiteit openbaar te maken voor zover wetgeving dit toestaat.

Effectiviteit due diligence op mensenrechten

Het derde punt van de focusletter van Eumedion betrof transparantie over due diligence op het gebied van mensenrechten. Ondernemingen is gevraagd om robuuste procedures in te voeren voor het identificeren, beheersen en voorkomen van negatieve gevolgen voor de mensenrechten die van belang zijn voor de onderneming. Tijdens de dialogen lag de focus op mensenrechten in de toeleveranciersketen. Bijna alle ondernemingen hebben een programma gericht op mensenrechten. Hier valt toeleveranciersscreening ook onder en due diligence-activiteiten op het gebied van loon en arbeidsvoorwaarden. Ondernemingen verklaren dat zij voldoen aan verschillende richtsnoeren, zoals die van de OESO, waarin mensenrechten een belangrijke rol spelen. Er zijn meer ondernemingen die in hun programma engagement met toeleveranciers hebben opgenomen. Dit om mensenrechten volledig te verankeren in hun activiteiten om no harm te bereiken en/of a force for good te zijn. Dit zijn positieve ontwikkelingen.

De jaarverslagen van de ondernemingen bevatten veel informatie over de procedures en maatregelen, maar minder over de effectiviteit ervan. Ook maken ondernemingen relatief weinig bekend over genomen maatregelen om na te gaan of leveranciers de gedragscode van de onderneming naleven. En over stappen die zijn ondernomen om negatieve gevolgen voor de mensenrechten te verzachten. In het algemeen geven ondernemingen geen gedetailleerde informatie over de wijze waarop zij besluiten om activiteiten in landen of gebieden waar conflicten heersen en/of mensenrechtenkwesties zijn vastgesteld voort te zetten of te stoppen. Het is voor aandeelhouders meestal onduidelijk in hoeverre het mensenrechtenbeleid van de onderneming in verschillende landen wordt toegepast. Hierin zijn nog stappen te zetten.

5. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de lange termijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Achmea Investment Management in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van good practices. Zo draagt Achmea IM bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

5.1. Achmea IM en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid van Achmea IM. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.
2. We spreken ondernemingen in specifieke sectoren of ketens aan ter bevordering van een algemene standaard. Dit noemen we **Thematisch engagement**.
3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.
4. We spreken ondernemingen in collectief verband, wanneer de situatie erom vraagt en het onderwerp past binnen de speerpunthema's van Achmea IM. Dit noemen we **Collectief engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het

een zaak van een lange adem is. Voor de trajecten wordt uitgegaan van een looptijd van drie jaar. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart

om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succes kans voor het slagen van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

TABEL 5.1.1

		
Mensenrechten	Arbeidsnormen	Natuur & Milieu
		
Gezondheid	Klimaat	

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudervergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Binnen **Collectief engagement** trekt Achmea IM samen op met andere institutionele beleggers waar het effectief is en past binnen de kernthema's van ons en onze klanten. Ook steunen we publiekelijk initiatieven indien dit de belangen van ons en onze klanten goed vertegenwoordigt.

Escalatiestrategie

Achmea IM hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als zij een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Achmea IM (zie tevens hieronder Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen).

Wanneer na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat tot gevolg hebben, wordt uitsluiting een reële optie.

Thema's in het engagementprogramma

Het engagementprogramma van Achmea IM beslaat de volgende thema's:

TABEL 5.1.2 LOPENDE THEMA'S

#	Thema	Dialogvorm
1	Schending Mensenrechten	Normatief
2	Schending Arbeidsnormen	Normatief
3	Schending Milieu	Normatief
4	Schending Anticorruptie	Normatief
5	Nederlandse Beursgenoteerde Ondernemingen	ESG Nederland
6	Biodiversiteit	Thematisch Natuur & Milieu
7	Arbeidsomstandigheden	Thematisch Sociaal
8	Access to Nutrition	Thematisch Sociaal
9	Transport en klimaat	Thematisch Klimaatverandering
10	Klimaattransitie - aflopend	Thematisch Klimaatverandering
11	Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie - aflopend	Thematisch Klimaatverandering
12	Goede en beschikbare medicijnen	Thematisch Gezondheid
13	Plastics - aflopend	Thematisch Natuur & Milieu
14	Human Capital	Thematisch Sociaal
15	Afbouw Blootstelling Steenkool - aflopend	Thematisch Klimaatverandering
16	Klimaatadaptatie en Water	Thematisch Klimaatverandering
17	CO ₂ reductie	Thematisch Klimaatverandering

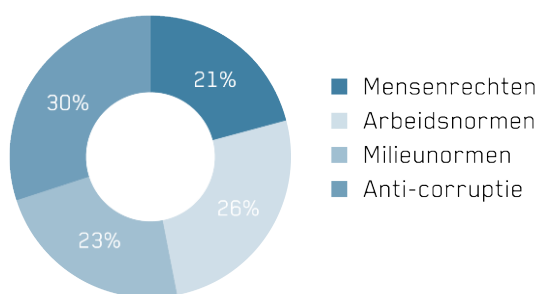
Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

5.2. Normatieve dialogen

Statistieken

Achmea IM vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 31 juni 2022 maken 77 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 121 dialogen. Onderstaand is weergegeven hoe het programma is opgebouwd.

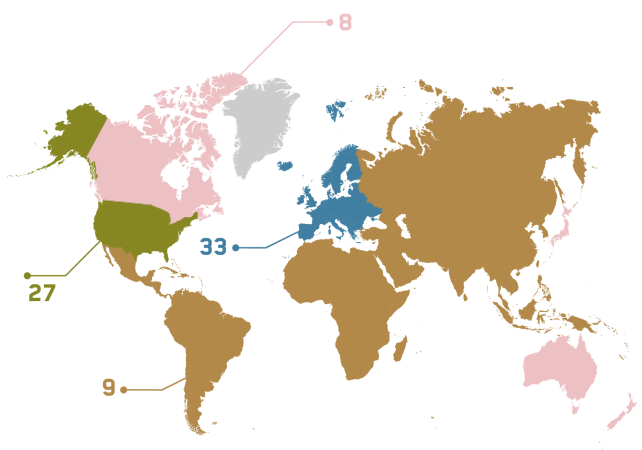
FIGUUR 5.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd in verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt met 68 dialogen op de ontwikkelde markten. We verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren we de dialoog met 9 ondernemingen in de opkomende markten. Figuur 5.2.2 laat de regionale verdeling zien van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 18 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een lopende dialoog opnieuw opgestart.

FIGUUR 5.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier doelstellingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze worden samengevat in vier mijlpalen, zoals weergegeven in tabel 5.2.1. De mijlpalen worden in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Per dialoog is bekeken welke mijlpaal relevant is voor de onderneming. Herstel en Verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant doordat er niet één specifieke groep van benadeelden is of Herstel en Verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 5.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen
1 Het delen van relevante informatie
2 Implementatie van Beleid
3 Herstel en Verhaal
4 Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige engagementprogramma. Alle positief afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald. De onderstaande tabel alleen geeft alleen de lopende dialogen weer.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal - Het delen van Relevante Informatie - zijn in 26% van de dialogen nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil of doordat de dialoog recent is gestart. In 55% van de dialogen is informatie gedeeld en in 6% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 11% van de dialogen heeft de onderneming een toezegging gedaan relevante informatie te delen.

TABEL 5.2.2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	26%
 Er is een toezegging gedaan	11%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	55%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	6%
 n.v.t.	2%

Voor de tweede mijlpaal - De Implementatie van het Beleid – hebben in 30% van de dialogen de ondernemingen stappen gezet en 2% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 18% van de dialogen is de toezegging gedaan om stappen te zetten en in 28% van de dialogen hebben de ondernemingen stappen gezet noch toezeggingen gedaan.

TABEL 5.2.3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	28%
 Er is een toezegging gedaan	18%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	30%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	21%

Het mogelijk maken van Herstel en Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 46% van de dialogen de onderliggende doelstellingen zijn behaald, waarvan geen geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 19% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 5.2.4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	27%
 Er is een toezegging gedaan	7%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	46%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	0%
n.v.t.	19%

Bij de vierde mijlpaal - Het opheffen en/of Voorkomen van de Schending - zien we dat in 17% van de dialogen de ondernemingen de onderliggende doelstellingen hebben behaald, waarvan 2% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 15% van de dialogen de toezegging gedaan om maatregelen te nemen. In 28%

TABEL 5.2.5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	28%
 Er is een toezegging gedaan	15%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	17%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	39%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportageperiode zijn in het engagementprogramma 64 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 10 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die nieuwe schendingen moeten voorkomen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact Principles, OESO-richtlijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Met hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor deze regimes, die deze inkomsten vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van mensenrechtenschendingen zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2022 met twee ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende mensenrechtenschending.

**TABEL 5.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2022¹**

Onderneming	Gestart
Freeport-McMoRan, Inc.	Q1 2022
Rio Tinto Limited	Q1 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2022 is één van de lopende dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten.

De dialoog met **Capital One** is afgesloten in de rapportageperiode. In december 2021 zijn Capital One Bank en Capital One, beide volledig eigendom van Capital One Financial Corporation, overeengekomen om te schikken in een class action. Dit is een vorm van rechtszaak waarin een grote groep mensen collectief een vordering voor de rechter brengt. Klanten van de bank hadden in juli 2019 een rechtszaak aangespannen vanwege een groot datalek in de Verenigde Staten. Er is overeengekomen om 190 miljoen dollar te betalen.

Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die verband houden met het voorkomen van nieuwe schendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact, OESO-richtlijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights, in het bijzonder de principes over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen. Mochten zij dat wel gebeuren dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw plaatsvinden.

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de toeleverancierketen van de ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de toeleverancierketen.

De onderneming moet aantonen dat de schending van de UN Global Compact Principles is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dat vaststelt.

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2022 met acht ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende arbeidsnormenschending.

TABEL 5.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMENSCHENDING H1 2022¹

Onderneming	Gestart
Carrefour SA	Q2 2022
China Molybdenum Co., Ltd.	Q2 2022
FAST RETAILING CO., LTD.	Q2 2022
Lyft, Inc.	Q1 2022
Mitsubishi Electric Corp.	Q1 2022
Sumitomo Corp.	Q1 2022
Target Corporation	Q2 2022
Wal-Mart Stores Inc.	Q2 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de rapportageperiode is met drie ondernemingen de dialoog positief afgesloten: Glencore, Mitsubishi Electric Corp en Vestas Wind Systems.

Glencore werd beschuldigd van kinderarbeid in de Democratische Republiek Congo. Het oordeel over deze dialoog is gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie). De wijziging vond plaats omdat in november 2021 een rechtszaak omtrent kinderarbeid werd afgewezen waarin Glencore en haar dochteronderneming Katanga Mining Ltd. deelnam. In februari 2022 informeerde Glencore ISS ESG over haar inspanningen om kinderarbeid in de Democratische Republiek Congo aan te pakken en verklaarde dat zijn dochteronderneming een Responsible Minerals Initiative certificering heeft ondergaan, die een beoordeling van de risico's van kinderarbeid omvat.

De dialoog met **Mitsubishi Electric Corp.** is gewijzigd van Oranje naar Groen (score 4: wordt aan herstel gewerkt). Deze wijziging vond plaats omdat Mitsubishi Electric in maart 2022 aan ISS ESG heeft medegedeeld dat het, in overeenstemming met het bevel van het Thaise hooggerechtshof, corrigerende maatregelen heeft genomen. Zo is het geschil tussen de lokale vakbond en IndustriALL bijgelegd, is de vakbondsvoorzitter in ere hersteld en is achterstallig loon uitbetaald.

UITGELICHT VESTAS: Vermeende schending van gezondheids- en veiligheidsnormen voor werknemers in Spanje

Opgeheven schending: Arbeidsnormen

In het voorjaar van 2019 publiceerde een Deense vakbond een reeks onderzoeksrapporten over de gezondheid van de werknemers van Vestas. Aan de hand van interviews en analyses van medische dossiers concludeerden onderzoekers van de bond, dat de werknemers van een dochteronderneming van Vestas longziektes en allergische reacties opliepen op het werk. De oorzaak zou langdurige blootstelling zijn aan schadelijke stoffen tijdens het werk. De auteurs stelden dat 70 werknemers sinds 2015 long- en huidziektes hadden opgelopen in de fabrieken van Vestas. Na inspectie vroeg de Spaanse arbeidsinspectie aan Vestas om het veiligheidsbeleid van de onderneming te herzien.

Nieuwe, onafhankelijke audits die in 2021 zijn uitgevoerd, stelden vast dat Vestas nu voldoet aan de wettelijke voorschriften, ook voor chemicaliënbeheer. De onderneming verwees in de dialoog met ISS ESG begin 2022 naar een audit van een derde partij uit 2019, waarin werd geconcludeerd dat de omgang met chemicaliën over het algemeen goed werd beheerd. In de dialoog verstrekke de onderneming ook informatie over het klachtenmechanisme. Ook is Vestas in gesprek met werknemersvertegenwoordigers. Sinds 2020 zijn er geen nieuwe beschuldigingen bekend geworden over gezondheidsklachten.

We concluderen dat Vestas de veiligheidsprotocollen en het -beleid in de fabrieken heeft verbeterd en daarover adequaat heeft gerapporteerd. Om deze reden is het oordeel van Oranje gewijzigd naar Groen.

Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages, die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen, in het bijzonder principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden, zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij dat toch doen dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact Principles of OESO-richtlijnen structureel is opgeheven, waarbij het wenselijk is dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2022 met vier ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende milieunormschending.

**TABEL 5.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
MILIEUSCHENDINGEN H1 2022¹**

Onderneming	Gestart
Bayer AG	Q2 2022
Exxon Mobil Corporation	Q2 2022
Rio Tinto Plc	Q1 2022
Stellantis NV	Q2 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2021 is de dialoog met Halliburton en Vistra Energy Corp. afgesloten.

Pertamina, de exploitant die in verband wordt gebracht met een olie lekkage in 2019, heeft in de dialoog gedeeld dat haar werkzaamheden tot het herstel van het milieu zijn afgerond en dat zij wacht op verificatie door de autoriteiten. Er zijn geen verdere ontwikkelingen met betrekking tot de mogelijke medeplichtigheid van Halliburton aan de olie lekkage. Het oordeel Oranje is gewijzigd naar Groen (score 4: wordt aan herstel gewerkt).

Het oordeel Oranje van Vistra Energy Corp. is gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie). Deze wijziging vond plaats omdat in december 2021 een resolutie van de Honourable Commission on Human Rights van de Filipijnen over emissies van 51 ondernemingen, waaronder een dochteronderneming van Vistra Corp, in een afrondende fase was.

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en beïnvloeden de creatie van aandeelhouderswaarde negatief. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een onderneming en haar merkwaarden.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO-richtlijnen roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anticorruptiebeleid en -maatregelen bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers, die betrokken zijn bij beschuldigingen van corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over de verrichte onderzoeken en doorgevoerde veranderingen.

Achmea IM is in het eerste halfjaar van 2022 met vier ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende corruptieschending.

**TABEL 5.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
CORRUPTIESCHENDINGEN H1 2022¹**

Onderneming	Gestart
HYUNDAI ENGINEERING & CONSTRUCTION CO., LTD.	Q2 2022
ING Bank NV	Q1 2022
ING Groep NV	Q1 2022
Meituan	Q1 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2022 zijn zeven dialogen afgesloten op het gebied van anticorruptie.

Het Oranje oordeel van **Danske Bank** is gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie) omdat de onderneming volgens de Deense financiële toezichthouder aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt bij de implementatie van herstelmaatregelen.

Het Oranje oordeel van **Deutsche Bank** is gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie), vanwege de aanzienlijke tijd die is verstreken en het gebrek aan gerapporteerde ontwikkelingen in onderzoeken van Amerikaanse autoriteiten naar mogelijk witwassen.

De Braziliaanse federale aanklagers hebben sinds december 2021 geen informatie gedeeld om het tijdsbestek van de vermeende omkopingsactiviteiten van **Glencore** te verifiëren. Details van het vermeende wangedrag zijn daardoor nog altijd onduidelijk. Vanwege die onduidelijkheid is het oordeel van Glencore gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie).

Sinds juni 2019 zijn er geen nieuwe beschuldigingen geuit over witwassen tegen **Nordea Bank**. Hoewel de reikwijdte en status van het onderzoek van de Deense openbare aanklager onbekend blijven, heeft ISS ESG het oordeel herzien van Oranje naar Groen (score 5: onder observatie).

Het oordeel van **Qualcomm** is gewijzigd van Oranje naar Groen (score 5: onder observatie), omdat de onderneming maatregelen heeft genomen om risico's te voorkomen, op te sporen en te beperken. Deze maatregelen zijn gedeeld in de dialoog.

SAP SE heeft uitgebreide verbeteringen doorgevoerd op het gebied van compliance en anticorruptiemaatregelen. Zo heeft de onderneming lokale nalevingseenheden in Zuid-Afrika en andere risicomarkten opgericht, verbeterde due diligencecontrole doorgevoerd en een verbod ingesteld op verkoopcommissies van derden. Het oordeel van Oranje is dan ook gewijzigd naar Groen (score 5: onder observatie).

UITGELICHT SWEDBANK: Vermeende betrokkenheid bij witwassen in meerdere landen

Opgeheven schending: corruptie

De Estlandse en Zweedse openbaar aanklagers onderzoeken beschuldigingen van witwassen door **Swedbank** tussen 2011 en 2017. Internationale media maakten in maart 2019 bekend dat ook de New York State Department of Financial Services (DFS) een onderzoek had ingesteld naar witwaspraktijken door Swedbank. Tussen 2007 en 2015 zou geld door de Baltische staten zijn gesluisd. Swedbank gaf in september 2019 toe onvoldoende te hebben gedaan om witwaspraktijken in Estland en Zweden te voorkomen. Nadien heeft de bank aanvullende maatregelen genomen om witwassen te voorkomen.

In de dialoog met ISS ESG heeft de bank gerapporteerd over de genomen maatregelen ter naleving van de regelgeving. Zo heeft zij 244 initiatieven geïnitieerd om witwassen tegen te gaan. In de dialoog met ISS ESG in februari 2021 heeft Swedbank bevestigd dat 90% van het actieplan is voltooid. Swedbank is transparant over de maatregelen die zij heeft geïmplementeerd. In 2022 zijn deze goedgekeurd door de Estse financiële toezichthouder. Het oordeel is daardoor gewijzigd van Oranje naar Groen.

5.3. Thematische dialogen

Het thematische engagementprogramma van Achmea IM is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Achmea IM. We doen gedegen onderzoek om de bedrijven te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is en om die goed voor te bereiden.

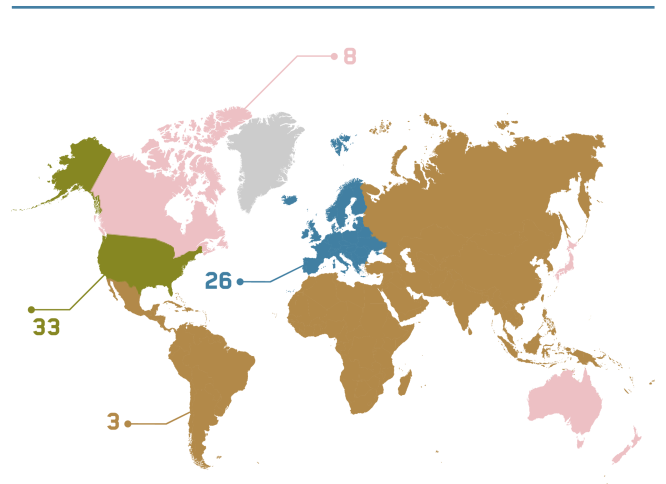
In het eerste halfjaar van 2022 bestaat het thematische engagementprogramma uit 12 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 76 ondernemingen opgenomen. In tabel 1 is de opbouw van het programma weergegeven.

TABEL 5.3.1 AANTAL DIALOGEN NAAR THEMA

Thema	%
Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie	8%
Transport en klimaat	8%
Klimaattransitie	8%
Afbouw blootstelling steenkool	10%
Klimaatadaptatie & Water	8%
Reductie CO ₂	10%
Access to Nutrition	7%
Plastics	9%
Biodiversiteit	9%
Goede en Beschikbare Medicijnen	10%
Human Capital	7%
Arbeidsomstandigheden	7%

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig. Figuur 5.3.1. geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

FIGUUR 5.3.1 REGIOVERDELING

In het eerste halfjaar van 2022 is 274 keer inhoudelijk contact geweest met 65 ondernemingen. Daarnaast is veel tijd gestoken in onderzoek en bedrijfs- en sectoranalyses voor de thema's CO₂-reductie, Klimaatadaptatie & Water, Arbeidsomstandigheden en Goede en Beschikbare Medicijnen.

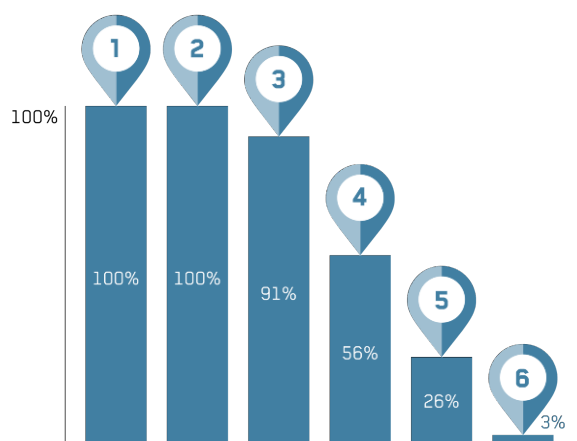
Hieronder vindt u een geaggregeerd overzicht van alle lopende thematische engagementen. In de thematische hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden geïntroduceerd in hoofdstuk 2.

Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- Voor 100% is de eerste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond;
- Voor 83% is de tweede mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen;
- Ten aanzien van de derde mijlpaal is door 68% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande;
- Voor 37% is de vierde mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming;
- Voor 22% is de vijfde mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid en proces.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

FIGUUR 5.3.2 MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Co-filing

In het eerste halfjaar van 2022 hebben we op basis van onze escalatiestrategie bij meerdere ondernemingen een aandeelhoudersresolutie mede ingediend. De onderstaande tabel geeft een update hierover. We hebben tevens op

meerdere vergaderingen vragen gesteld. Een update hierover is te lezen in de rest van het rapport.

TABEL 5.3.3 UPDATE CO-FILING

Onderneming	Update co-filing
Gilead	Bij Gilead hebben we met andere investeerders een resolutie ingediend met als doel de transparantie over de lobbyactiviteiten te vergroten. Tijdens de aandeelhoudersvergadering kreeg de resolutie 49,9% van de stemmen. Zij had een meerderheid behaald als Gilead niet de blanco stemmen bij de tegenstemmen had opgeteld. Zie het hoofdstuk Goede en Beschikbare Medicijnen voor meer informatie.
Johnson & Johnson	Bij Johnson & Johnson hebben we opnieuw via resolutie de onderneming opgeroepen om transparant te zijn over de invloed van overheidsfinanciering op de prijs van haar Covid-19 vaccin. De resolutie haalde 33,4% van de stemmen, in 2021 was dit 31,77%. Zie het hoofdstuk Goede en Beschikbare Medicijnen voor meer informatie.
UPS	Bij UPS hebben we wederom een resolutie ingediend waarin de onderneming wordt gevraagd om verslag uit te brengen over lobby-activiteiten en -uitgaven. Van de aandeelhouders stemde 29,2% voor de resolutie. Dit percentage is een stijging ten opzichte van vorig jaar (25,3%).

TABEL 5.3.2 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie		Q1 2019	Staal en chemie
Transport en klimaat		Q1 2022	Logistieke sector
Klimaattransitie		Q1 2019	Auto's, olie & gas
Afbouw blootstelling steenkool		Q1 2020	Nutsbedrijven, Basismaterialen en Industrie
Klimaatadaptatie & Water		Q1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie
CO ₂ reductie		Q1 2022	In ontwikkeling
Access to Nutrition		Q2 2018	Agro & Food
Plastics		Q3 2019	Chemie
Biodiversiteit		Q1 2021	Supermarkten en Voedingsproducten
Goede en Beschikbare Medicijnen		Q3 2019	Farmaceutische sector
Human Capital		Q4 2019	Horeca, uitzendbranche
Arbeidsomstandigheden		Q1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen

TotalEnergies	Bij TotalEnergies vroegen we de onderneming in een resolutie om een duidelijk transitiepad. Investerders verlangen helderheid over de wijze waarop olie- en gasbedrijven met hun CO2-uitstoot binnen de grens van 1,5 graden Celsius verwachten te blijven. Bovendien vroegen we TotalEnergies om zich uit te spreken over absolute reducties in plaats van het terugbrengen van de CO2-intensiteit. De resolutie werd niet in stemming gebracht omdat het voorstel volgens de onderneming niet aan de voorwaarden voldeed. We zien geen duidelijke gronden voor de afwijzing en beraden ons op een vervolg.
Amazon	Er is een arbeidsnormengerelateerde resolutie ingediend bij Amazon. Er was echter al in een eerder stadium een identieke resolutie ingediend, die ter stemming is gekomen.

Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie

Wereldwijd is door een verbetering van de energie-efficiëntie de groei van het energiegebruik met circa 12% afgeremd. Bovendien toont scenario-analyse aan dat bij een verdubbeling van het bruto binnenlands product in 2040 een lagere wereldwijde uitstoot van broeikasgassen mogelijk is dan nu het geval is. Door energie-efficiëntie kan meer dan 40% van de volgens de Parijse doelstellingen benodigde vermindering van CO₂-uitstoot worden bereikt. Energie-efficiëntie is dus het sleutelwoord in het mogelijk maken van economische groei, zonder evenredige groei in uitstoot. Energie-efficiëntie is onmisbaar geworden voor het bereiken van klimaatdoelen.

Achtergrond van het thema

De beperking van klimaatverandering tot maximaal 2° Celsius, met een streefwaarde van 1,5° Celsius, hangt in hoge mate af van verbeterde energie-efficiëntie. Sinds de eeuwwisseling is de stijgende vraag naar energie voor een derde gecompenseerd door verbeterde efficiëntie. Het Internationaal Energie Agentschap (IEA) stelt vast dat de industrie potentieel twee keer zoveel waarde kan creëren uit energie in 2040 dan nu het geval is. Met verbeterde energie-efficiëntie gaan belangrijke economische, ecologische en sociale voordelen gepaard. Het leidt tot een afname van broeikasgasemissie. Energiebesparingen zijn per definitie kostenbesparend; een investering in energiebesparende maatregelen betaalt zich gemiddeld met een factor drie terug. Overige voordelen zijn: minder luchtvervuiling, verhoogde koopkracht van huishoudens, verbeterde energiezuikerheid door verminderde invoer en uitgebreide toegang tot moderne energiediensten (IEA, 2018).

TABEL 5.3.1 TOTALE INDUSTRIËLE CO₂-UITSTOOT OPGEDEELD NAAR SUBSECTOREN

Sector	%
Ijzer en staal	24%
Cement	18%
Chemicaliën	12%
Plastic	6%
Papier	4%
Aluminium	3%
Rest van de industrie	33%

We zijn kritisch over sectoren, die verantwoordelijk zijn voor de grootste uitstoot van broeikasgassen, zoals de staal-,

cement- en chemiesector. Vanwege beperkte beleggingen in de cementsector richt ons engagementtraject zich op de chemie- en de staalindustrie. We hebben onderzocht in welke mate de ondernemingen in onze beleggingsportefeuilles voorbereid zijn op markt- en beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering en energie-efficiëntie. Ook onderzochten we de materialiteit van energie-efficiëntie voor ondernemingen in deze sectoren.

Doel van thema

We hebben verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen formuleren een klimaatstrategie voor de lange termijn. Daarbij houden ze rekening met strategische en financiële risico's en kansen als gevolg van klimaatverandering, zoals veranderingen in beleid en markt en technologische ontwikkelingen. Bijvoorbeeld een mogelijke invoering of verhoging van een CO₂-prijs. Deze komen mogelijk naar voren via een grondige risico--analyse en scenario-analyses;
- De onderneming committeert zich aan meetbare doelen met betrekking tot het klimaat, energie-efficiëntie en de samenstelling van de energiemix. We roepen ondernemingen op om zich te verbinden aan wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen, zogeheten Science Based Targets;
- Binnen de operatie is er focus op energie-efficiëntie en worden er relevante energie-efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. De onderneming optimaliseert het proces onder andere door gebruik te maken van slimme meters en hergebruik van grondstoffen, energie, afval en warmte. Ook wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van hernieuwbare energie en samengewerkt met organisaties binnen en buiten de sector;
- De onderneming is transparant over de voortgang en resultaten van haar klimaat- en energie-efficiëntie maatregelen.

Dit engagementthema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We focussen op onderliggend doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de wereldwijde energiemix en doel 7.3, dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

• SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

We focussen ons op onderliggend doel 9.4, dat zich onder andere richt op het verduurzamen van industrieën.

Voortgang thema

Drie jaar na aanvang van ons engagement sluiten we onze dialogen af met een afrondend onderzoek naar de geselecteerde ondernemingen en hun aanpak van verbeterde energie-efficiëntie.

Fortescue

Als mijnbouwer is Fortescue afhankelijk van de inzet van zware graafmachines, bulldozers en vrachtwagens. De producent van ijzererts verbruikt vele miljoenen liters diesel per jaar, die zwaar drukken op de CO₂-voetafdruk. Onze gesprekken met Fortescue verliepen positief. We hebben hun nadrukkelijk gevraagd om te onderzoeken op welke wijze het brandstofverbruik omlaag kan en waar mogelijk hernieuwbare energiebronnen te gebruiken. In 2021 maakte Fortescue bekend te streven naar net zero in 2030. Een belangrijke stap in onze optiek, maar geen eindstation. De ambitie beslaat nog een te beperkt deel van de operatie. Een belangrijk deel bleef buiten scope: de uitstoot die gepaard gaat met het produceren van ijzer, het leeuwendeel van de CO₂-voetafdruk van het mijnbouwbedrijf. Vergeleken met andere spelers in de staalsector is de CO₂-intensiteit van Fortescue de laagste. Op basis van de recente voortgang op belangrijke onderdelen van het klimaatbeleid beschouwen we de dialoog dan ook als succesvol.

Nucor

Het staalbedrijf Nucor heeft een belangrijk voordeel boven veel andere sectorgenoten, het gebruikt elektriciteit om staal te produceren in plaats van traditionele hoogovens. Daarmee is het klimaatrisico voor de onderneming lager dan voor sectorgenoten, maar we vroegen Nucor bij aanvang van onze dialoog wel belangrijke verbeteringen door te voeren. Zo was er nog geen specifiek klimaatbeleid geformuleerd en geen concrete klimaatdoelstellingen en werd er niet structureel gekeken naar het veranderende klimaat als een mogelijke bedrijfsrisico. De CO₂-intensiteit (uitstoot per euro omzet) van Nucor ligt een stuk lager dan het industriegemiddelde en de onderneming heeft verdere voortgang geboekt. Zo wordt gewerkt aan jaarlijkse duurzaamheidsrapportages en waren we verheugd dat Nucor in 2021 meldde een begin te maken met de analyse van klimaatrisico's. Daarnaast werden er concrete doelen gesteld voor het structureel reduceren van de CO₂-uitstoot en werd begonnen met investeringen in hernieuwbare energie. De dialoog met Nucor verliep op een positieve manier, in goede sfeer en gegeven de aangekondigde verbeteringen mogen we van een succesvol engagement spreken.

Covestro

Covestro, onder meer producent van grondstoffen voor isolatieschuim, draagt mede via haar producten bij aan een verbeterde energie-efficiëntie van woningen. Tijdens onze dialoog met het Duitse chemiebedrijf heeft de onderneming enkele belangrijke strategische beslissingen genomen. In 2020 maakte de onderneming bekend volledig circulair te willen worden. Een ingrijpende verandering, want alle producten en materialen moeten dan aan het einde van de

levenscyclus in enige vorm hergebruikt kunnen worden. Daarnaast heeft de onderneming zich voorgenomen om nog sterker in te zetten op gebruik van hernieuwbare energie, waarbij het ook leveranciers wil bewegen om deze stap te nemen. De onderneming heeft een gestructureerde aanpak om de energie-efficiëntie te monitoren en erover te rapporteren. Daar staat tegenover dat we nog geen heldere doelstellingen hebben gezien om de voortgang op dit onderwerp te kunnen toetsen.

PPG

Verfproducent PPG heeft zich verbonden aan het verlagen van de broeikasgasintensiteit met 25% in vergelijking tot 2017. Hoewel we dit positief vinden en onze dialoog met het bedrijf goed verliep, blijft PPG in onze ogen achter in het stellen van specifieke energie-efficiëntiedoelstellingen en zien we van onze dialoog op dit onderwerp niet direct een duidelijk resultaat. Wel kondigde de onderneming andersoortige verbeteringen aan. In 2022 verbond zij zich aan het stellen van Science Based Targets, een onderwerp dat we tijdens onze engagement met de onderneming hebben besproken. Tegelijkertijd betreft het enkel nog een aankondiging en is de exacte reductiedoelstelling van PPG vooralsnog onbekend. We zullen de aandeelhoudersvergaderingen van PPG nauwgezet blijven volgen en waar mogelijk steun verlenen aan voorstellen die leiden tot meer energie-efficiëntie.

Umicore

Umicore is gespecialiseerd in materiaaltechnologie en recycling. De onderneming ontwikkelt producten en diensten, die de overgang naar schonere mobiliteit en een circulaire economie mogelijk maken. Onze gesprekken met Umicore verliepen positief en onze suggesties werden ter harte genomen. Bij aanvang van onze dialoog kende de onderneming geen CO₂-reductiedoelstelling. Ook was onbekend of de uitstoot van de onderneming in lijn was met de in Parijs afgesproken maximale 2 graden of 1,5 graden Celsius opwarming van de aarde. Tijdens onze dialoog werd duidelijk dat Umicore al veel ondernam om de uitstoot te beperken. Zo bestonden er meerdere initiatieven voor efficiënt energieverbruik in gebouwen, bij productieprocessen en om het gedrag van medewerkers te veranderen. In 2021 maakte Umicore bekend zich te verbinden aan een Science Based Target en emissiedoelen, door derden te laten verifiëren. Hiermee zet de onderneming de weg in naar klimaatneutraliteit in 2035 voor de scope 1 en 2 uitstoot en zijn duidelijke tussendoelen gesteld. We beschouwen dit als belangrijke voortgang en zien de dialoog als succesvol.

Sika

Hoewel duurzaamheid aan de basis ligt van alle beslissingen bij het chemiebedrijf Sika beschouwen we de onderneming een beetje als eeuwige belofte. Onze dialoog verliep constructief en het management stond open voor onze ideeën, maar ondanks herhaalde oproepen heeft de onderneming onvoldoende concrete doelen gesteld om de uitstoot van broeikasgassen structureel terug te dringen. Wel

doet Sika al sinds 2019 met behulp van een externe adviseur onderzoek naar de scope 3 uitstoot en zegt het te streven naar Science Based Targets. Ook wil het net zero in 2050 bereiken en is een routekaart daarvoor aangekondigd. Echter, deze plannen zijn onvoldoende concreet. We vroegen de onderneming om meer vaart te maken met het formuleren van doelen, maar zagen nog te weinig bewijs. Volgens recente informatie wordt in het komende najaar een verdere concretisering van de klimaatambities verwacht.

Conclusie

Chemie- en staalondernemingen staan bekend om hun energie-intensieve activiteiten. In de chemie is sprake van veel energie-intensieve processtappen en bovendien is aardgas een zeer prominente grondstof voor chemische producten. De productie van staal is een uiterst energie-intensief proces en vereist doorgaans fossiele brandstoffen (steenkol). Tegelijkertijd zagen we bemoedigende stappen om het energiegebruik tot een minimum te beperken en wordt steeds meer gebruik gemaakt van hernieuwbare energie. Chemiebedrijven die zich tot doel hebben gesteld om volledig circulair te worden gaan een stap verder; naast CO₂-neutraliteit streven zij naar een situatie waarin al het afval een nieuwe, nuttige bestemming kan krijgen. Steeds meer ondernemingen zetten de stap naar Science Based Targets, waarmee zij zichzelf dwingen om de emissies binnen de perken van 2 graden of zelfs 1,5 graden Celsius te houden.

In de dialogen over industriële energie-efficiëntie zijn alle onderwerpen met betrekking tot klimaatverandering, energiegebruik en broeikasgasemissies uitgebreid aan de orde gekomen. Ondernemingen bewegen om een specifieke doelstelling te formuleren over energie-efficiëntie is niet gemakkelijk. Mogelijk speelt mee dat energie-efficiëntie door ondernemingen vaak lokaal (per fabriek of werkplaats) beoordeeld en gerapporteerd wordt. Met geen van de ondernemingen is de dialoog uitgelopen op een teleurstelling, maar we zien grote verschillen in concrete klimaatdoelen en ambities.

Transport & Klimaat

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Glasgow eind 2021 (COP26) hebben de bijna 200 deelnemende landen afspraken gemaakt om het Klimaatakkoord van Parijs overeind te houden. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde beperkt tot maximaal 2 graden Celsius. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het Klimaatakkoord in 2050 met 95% zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling betekent dat een emissiereductie van ruim 100%. Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport van de Verenigde Naties laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23% bijdraagt aan de wereldwijde CO₂-uitstoot⁵. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gelaten, dient zij wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de klimaatdoelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds belangrijkere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt.

Om de klimaatdoelen te behalen zijn er ingrijpende veranderingen in de transportsector nodig. Emissiereductie is essentieel om klimaatverandering te beperken omdat de sector een van de grootste uitstoters van CO₂-emissies is. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met circa 10% daalde als gevolg van de Covid-19 pandemie, is deze inmiddels terug op het oude niveau⁶.

We richten ons op bedrijven, die actief zijn op het spoor. De winst in CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten we hoog in doordat het leeuwendeel van deze bedrijven sterk afhankelijk is van fossiele brandstoffen; een groot deel van de spoormaatschappijen rijdt nog op diesel. Het engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van het brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals het elektrificeren van voertuigen), reductie van emissie-intensiteit, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstandverlaging) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van thema

We hebben voor dit engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

⁵ https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter10.pdf

⁶ <https://www.iea.org/topics/transport>

- Het verbeteren van de transparantie en verslaglegging over CO2-uitstoot van transportbedrijven;
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO2-uitstoot op in hun beleid
- Transportbedrijven besteden aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering;
- We willen transportbedrijven aan de hand van best practices inzicht geven in de mogelijkheden tot het reduceren van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de wereldwede energiemix en onderliggend doel 7.3, dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

- **SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur**

We focussen ons op het onderliggende doel 9.4, dat zich richt op het verduurzamen van infrastructuur om efficiënter gebruik te maken van hulpbronnen en milieuvriendelijke technologieën.

Voortgang thema

Ter voorbereiding op dit thema is er gedegen vooronderzoek gedaan om een relevante groep bedrijven te selecteren. Per bedrijf is onderzocht welke doelen en vragen belangrijk zijn. Het eerste contact is gelegd en we verwachten de eerste gesprekken in de loop van het tweede halfjaar te kunnen voeren.

TABEL 5.3.1

Bedrijf	Land	Sector
Canadian National Railway Co	Canada	Spoor
Canadian Pacific Railway Ltd	Canada	Spoor
CSX Corp	Verenigde Staten	Spoor
Norfolk Southern Corp	Verenigde Staten	Transport, voornamelijk spoor
TFI International Inc	Verenigde Staten	Wegtransporteur
Union Pacific Corp	Verenigde Staten	Spoor

Klimaattransitie

In het Klimaatakkoord van Parijs hebben 196 landen afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot onder de twee graden Celsius, waarbij het streven is om deze beneden de 1,5 graad te houden. In het rapport over klimaatverandering (IPCC) van de Verenigde Naties wordt gesteld dat de wereldwijde CO2-emissies tegen 2030 45% moeten dalen ten opzichte van 1990. Fossiele brandstoffen, verantwoordelijk voor een groot deel van de CO2-uitstoot, spelen voorts nog een centrale rol in de energievoorziening. Daarom is een ingrijpende energietransitie nodig om de uitstoot van broeikasgassen fors te reduceren (DNB, 2018). Wereldwijd spannen overheden, maatschappelijke organisaties en consumenten zich in om deze mogelijk te maken. Daarbij ligt de nadruk op investeren in meer hernieuwbare energie en het afbouwen van onze afhankelijkheid van fossiele energie.

Achtergrond van het thema

Tijdens de dialoog Klimaattransitie gaan we in gesprek met ondernemingen over risico's en kansen. Het gesprek richt zich op de strategie, die ondernemingen kiezen, maar ook in welke mate zij voorbereid zijn op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst. Hoe kunnen bijvoorbeeld ondernemingen die nu sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zich tijdig aanpassen aan een veranderende markt en regelgeving? Waar ligt het zwaartepunt van de huidige investeringen door ondernemingen en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag? Zijn ondernemingen in staat om verschillende toekomstscenario's uit te werken, veranderingen waar te nemen en tijdig te anticiperen? Met behulp van een scenario-analysemodel is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in de ondernemingen, die in de komende 5 jaar het meest verwijderd zijn van een 2°C scenario. De analyse bestrijkt 70 tot 90% van de broeikasgasemissies, die samenhangen met een standaardportefeuille en omvat de door de DNB beschreven transitiegevoelige sectoren. Op basis van onze observaties blijkt dat er relatief veel winst is te behalen voor de olie- en gassector en autofabrikanten. Ondernemingen in portefeuille in deze sectoren staan voor grootste uitdagingen doordat zij momenteel meer opereren in lijn met een 2 tot 4 dan een 1,5 tot 2 graden scenario.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. Zij zijn transparant over de wijze waarop zij

klimaatgerelateerde risico's en kansen meten en monitoren. Ook vragen we de ondernemingen om verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;

- Ondernemingen ontwikkelen een financieel en maatschappelijk robuuste klimaatstrategie en voeren deze uit. Autofabrikanten dienen een duidelijk visie op de ontwikkeling van elektrisch rijden op te stellen;
- Olie- en gasbedrijven nemen een sturende rol aan in de energietransitie en reageren niet alleen op de vraag;
- De onderneming geeft toegang tot de gehanteerde maatstaven en doelstellingen en stelt ons in staat om potentiële risico's, het vermogen om aan financiële verplichtingen te voldoen, de algemene blootstelling aan klimaatgerelateerde kwesties en de voortgang in het beheer ervan of de aanpassing eraan beter te beoordelen;
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen klimaatmaatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de wereldwijde energiemix.

- **SDG 13: Klimaatactie**

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Voortgang

Na drie jaar sluiten we onze dialogen met de geselecteerde ondernemingen af en maken we de balans op over de voortgang van de engagementdoelstellingen.

Subaru

De gesprekken met de Japanse autofabrikant Subaru over de energietransitie leverden een enigszins gemengd beeld op. Hoewel de onderneming in haar samenwerking met Toyota stappen zet om duurzamere modellen te ontwikkelen en naar de markt te brengen, is er voldoende ruimte over om de lat hoger te leggen. Mede door het relatief grote aandeel sportieve auto's en SUV's binnen het aanbod van Subaru is de CO₂-uitstoot in verhouding tot sectorgenoten groot. Weliswaar wil de onderneming in 2050 90% van de broeikasgasuitstoot tot nul reduceren (ten opzichte van 2010), concrete plannen om dit te bereiken zien we vooralsnog niet. Bovendien lijkt Subaru zich onvoldoende bezig te houden met transitierisico's, zoals aangescherpte wet- en regelgeving, die naar verwachting ook in de thuismarkt Japan steeds meer invloed zal hebben. De onderneming heeft toegezegd om het volledige aanbod te verduurzamen, maar moet dit nog een stuk concreter maken. Onze dialoog met Subaru heeft niet tot voldoende verbeteringen geleid.

Renault

Renault heeft scherpe keuzes gemaakt in de klimaatkoers. In onze gesprekken met de autofabrikant stelde zij zich open voor onze suggesties. In de markt voor elektrische auto's loopt de onderneming voor op veel andere fabrikanten. De groei in de verkoop van elektrische auto's heeft Renault voldoende vertrouwen gegeven voor een ambitieus investeringsplan. In een periode van vijf jaar besteedt de onderneming 12 miljard euro aan de (door)ontwikkeling van elektrische modellen en elektrificering van bestaande modellen. De strategie lijkt vooralsnog te werken, want de gemiddelde uitstoot van nieuw verkochte Renaults ligt onder de steeds strengere wettelijke Europese norm. In onze optiek heeft de onderneming zich aangepast aan de eisen van de tijd.

BMW heeft zich tijdens de engagementgesprekken opengesteld voor vragen en suggesties. De onderneming, die vooral bekend stond om sportieve auto's en krachtige benzinemotoren, heeft een belangrijke ommezwaai gemaakt naar duurzamere prestaties en, op termijn, nul uitstoot. Volgens de methodiek van Transition Pathway Initiative is de huidige koers van het autoconcern in lijn met het 2 graden scenario. Weliswaar nog niet volgens het 1,5 graden scenario, maar tezamen met de sterke reductie van CO₂-uitstoot van verkochte modellen heeft de producent wel een belangrijke verbetering laten zien sinds de aanvang van het engagement.

Marathon Oil

De leiding van Marathon Oil is ervan overtuigd dat de beschikbaarheid van olie en gas voor de wereld economie in de toekomst van groot belang blijft. Onze pogingen tot

engagement hebben daarin bij de onderneming geen verandering kunnen brengen. Van ondernemingen in fossiele brandstoffen verwachten beleggers een duidelijke klimaatvisie en de ambitie om de uitstoot terug te dringen, maar die ontbreekt bij Marathon Oil. Het zorgt voor een lage transitiescore (level 2) bij Transition Pathway Initiative. Bovendien zien we weinig bewijs dat er pogingen worden ondernomen om de absolute uitstoot van broeikasgassen te beperken. De onderneming houdt vast aan reductie van de CO₂-intensiteit (uitstoot per geproduceerd vat olie). De dialoog is onvoldoende op gang gekomen, er werd door de onderneming alleen schriftelijk uitleg gegeven en verwezen naar de rapportages.

Exxon Mobil

Bij Exxon Mobil is sprake van een defensieve houding. De onderneming heeft in 2021 ervaren hoe activistische aandeelhouders via een stemming meerdere posities in het bestuur van de Exxon bemachtigden. De verwachting is dat hun inbreng een sterkere klimaataanpak zal afdwingen. Onze vraag aan de onderneming was om CO₂-reductiedoelen te stellen voor scope 1, 2 en 3 voor zowel de korte, middellange als lange termijn. Bij de onderneming werd dit jaar hierover ook een klimaatresolutie ingediend onder leiding van Follow This. Exxon spant zich wel in om de voetafdruk van haar activiteiten te beperken en heeft geïnvesteerd in koolstofafvang en -opslag, energie-efficiëntie en biobrandstoffen om haar CO₂-voetafdruk te verminderen. Echter, de aanhoudende investeringen door Exxon in nieuwe en bestaande olie- en gasvelden werpen vragen op over de strategische prioriteiten. We zijn ervan overtuigd dat de huidige koers de onderneming niet in lijn brengt met 2 graden of 1,5 graden scenario's. Onze pogingen om met Exxon in gesprek te komen, werden onvoldoende beantwoord.

OMV

OMV is zowel een opvallende naam tussen de olie- en gasconcerns als een positieve uitzondering. De dialoog met de onderneming maakt een duidelijke breuk met het verleden zichtbaar. In tegenstelling tot veel andere olie- en gasbedrijven maakt de onderneming een duidelijke keuze door afstand te nemen van fossiele brandstoffen en zich volledig te richten op chemie en circulariteit. Een concrete doelstelling om in 2030 30% minder olie te produceren en 19% minder gas zijn voorbeelden hiervan. Het klimaatbeleid van de onderneming heeft geleid tot een lagere CO₂-intensiteit ten opzichte van sectorgenoten. Ondanks dat er vragen zijn over de wijze waarop circulariteit kan worden bereikt in de chemie, dat sterk afhankelijk is van aardgas, slaagt de leiding van OMV erin om een ambitieuze en duidelijke richting te kiezen, zonder onrealistisch of ongeloofwaardig te worden. We beschouwen de dialoog met OMV als geslaagd.

Conclusie

Met de meest recente gesprekken en ons afrondend onderzoek in de rapportageperiode sluiten we de dialogen binnen dit thema af. Geen van de ondernemingen waarmee

we spraken, betwist de relevantie van het veranderende klimaat, maar er zijn duidelijk verschillende opvattingen over beleid en aanpak en de mate waarin het van invloed gaat zijn in de (nabije) toekomst. Olie- en gasconcerns neigen ernaar om de transitie(snelheid) te laten afhangen van externe factoren, zoals de vraag naar fossiele brandstoffen en de beperkte beschikbaarheid van schaalbare hernieuwbare energieprojecten. De ondernemingen die we spraken zijn volledig ingericht en grotendeels afhankelijk van inkomsten uit fossiel. Zij hebben een lange weg te gaan als zij zich willen verbinden aan 1,5 graden scenario's of net zero in 2050.

De autofabrikanten bepalen voor een deel de toekomst van fossiele brandstoffen, maar stellen zich vaak afhankelijk op van wetgevende instellingen, de beschikbaarheid van materialen en (accu)techniek en de veronderstelde voorkeur van consumenten voor de verbrandingsmotor.

We hebben tijdens onze dialoog met deze partijen op een eigen klimaatvisie aangedrongen en op meer leiderschap, vooral van de grotere marktpartijen, om samen met wetgevende instellingen de mobiliteit te helpen verduurzamen en zodoende de toekomst als onderneming veilig te stellen.

Afbouw blootstelling steenkool

Elektriciteit uit steenkool is verreweg de meest CO₂-intensieve vorm van energie-opwekking. De verbranding van steenkool in energiecentrales is verantwoordelijk voor ruim 40% van de wereldwijde CO₂-uitstoot en draagt sterk bij aan klimaatverandering (IEA 2018). Het is van belang dat mijnbouwbedrijven die steenkool winnen en elektriciteitsbedrijven die er energie uit opwekken, overstappen op duurzamere alternatieven. We gaan in gesprek met deze ondernemingen om dit proces waar mogelijk te versnellen.

Achtergrond van het thema

Dit engagementtraject richt zich op op mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven, die (deels) afhankelijk zijn van de winning van of opwekking van elektriciteit uit steenkool.

Door in gesprek te gaan met deze ondernemingen willen we de transitie naar een koolstofarm energiesysteem bespoedigen en bijdragen aan het Parijse Klimaatakkoord. Aan energiebedrijven die gebruik maken van steenkool in de brandstofmix wordt gevraagd zich te richten op minder CO₂-intensieve, bij voorkeur hernieuwbare energie. Van mijnbouwondernemingen betrokken bij de winning van steenkool wordt gevraagd om een duidelijk pad te kiezen om de afhankelijkheid van steenkool af te bouwen en wordt ingezet op duurzamere alternatieven.

Doel van thema

We hebben in dit engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de geselecteerde mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven:

- De onderneming heeft een doelstelling voor het afbouwen van de steenkoolcapaciteit;
- De onderneming heeft een emissiereductiedoelstelling (bij voorkeur binnen de grenzen van 2 graden Celsius gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging);
- De onderneming ligt op koers voor het behalen van bovenstaande doelstellingen;
- Elektriciteitsbedrijven investeren in hernieuwbare energie;
- Mijnbouwbedrijven investeren in het vinden en ontginnen van grondstoffen die een alternatief kunnen zijn voor steenkoolwinning.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op het verhogen van hernieuwbare energie in de wereldwijde energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Voortgang

De dialogen over het thema Afbouw Blootstelling Steenkolen zijn afgesloten. In ons engagement met mijnbouwbedrijven en elektriciteitsbedrijven ging het steeds om de vraag: bent u bereid om de afhankelijkheid van steenkool versneld te beperken?

WEC Energy

Bij aanvang van de dialoog met het elektriciteitsbedrijf WEC Energy was deze voor circa een derde van de omzet afhankelijk van uit steenkool opgewekte energie. Inmiddels is het percentage veel lager, maar met 18% nog altijd aanzienlijk. De vraag tijdens de gesprekken was: is de onderneming bereid om een duidelijk en tijdgebonden tijdpad te publiceren voor de volledige afbouw van de blootstelling naar steenkool? WEC deed geen toezeggingen, maar streeft naar net zero en dus een verdere reductie van de fossiele elektriciteitsopwekking ten gunste van hernieuwbaar. De mogelijke beprijzing van CO₂ in de Verenigde Staten is een risico voor WEC. De politieke koers in het land is gericht op volledige decarbonisatie van de elektriciteitsopwekking in 2035. WEC zegt weliswaar te streven naar net zero-opwekking in 2050, toch blijft de gemiddelde CO₂-intensiteit van onveranderd hoog in vergelijking met sectorgenoten. Hoewel onze dialoog constructief verliep, heeft deze niet geleid tot harde toezeggingen of een concrete route naar net zero.

Enel

Onze dialoog met elektriciteitsbedrijf Enel verliep positief. De onderneming was zeer geïnteresseerd in onze input en suggesties. Tegelijkertijd was er sprake van realisme over de mogelijke invloed van marktomstandigheden op keuzes, die samenhangen met (des)investeringen. Onze belangrijkste vraag aan Enel was of het zich wilde verbinden aan het uitfasen van steenkool. Tijdens onze dialoog ontvingen we het bericht dat de onderneming haar steenkoolcentrales zou uitfasen voor 2030. Deze beslissing viel samen met de eerder aangekondigde verbintenis van Enel aan Science Based Targets. Later heeft de onderneming bekend gemaakt de uitfasering naar voren te halen en te streven naar 80% minder uitstoot in 2030 en 100% in 2050. We beschouwen de dialoog met Enel als succesvol en sluiten deze positief af.

DTE Energy

Aan elektriciteitsbedrijf DTE Energy vroegen we om een helder pad naar de uitfasering van steenkool. DTE gaf aan een sterke voorkeur te hebben voor uitfasering, maar ook aan de eisen en verwachtingen van overheden en andere belangengroepen te willen voldoen. DTE Energy wil de CO₂-uitstoot met 80% (ten opzichte van 2005) terugbrengen en sluit haar kolencentrales uiterlijk in 2040. Dit is later dan het geldende overheidsbeleid, dat uitgaat van 2035. Bij aanvang van het engagement met DTE Energy Company maakte steenkool 20% uit van de omzet, inmiddels is dit 17%. Onze dialoog met DTE Energy verliep naar wens, al hadden we gezien dat de onderneming zich aan scherpere doelen verbindt.

Endesa

Het energiebedrijf Endesa haalde bij aanvang van onze dialoog circa 21% van de omzet aan energie opgewekt uit steenkool. Begin 2020 stelden we de onderneming voor om een specifiek reductiepad bekend te maken voor de CO₂-emissies, inclusief het sluiten of verkopen van kolencentrales. In hetzelfde jaar publiceerde Endesa haar strategie die moet leiden tot volledig CO₂-vrije energieopwekking in het jaar 2050. In de aanpak werden ook specifieke tussendoelen voor emissiereductie in 2030 opgenomen en het voornemen om te stoppen met kolenstroom voor 2027. De meeste kolencentrales van Endesa zijn inmiddels stilgelegd. Gedwongen door hoge gasprijzen dat samenviel met onderhoud aan enkele Spaanse energiecentrales heeft Endesa in november 2021 een stilgelegde kolencentrale opnieuw in gebruik genomen. Inmiddels schommelt de omzet van Endesa uit steenkool rond 1%. De dialoog met de onderneming was nuttig en de uitkomsten zijn overwegend positief.

The Southern Co

The Southern Company, één van de grootste energieleveranciers van de VS, is eigenaar van kolencentrales. De onderneming vertelde ons dat zij de capaciteit van hun kolencentrales gehalveerd had. Ondanks de stappen die al waren gezet, wezen we The Southern Company op het feit dat de 17% omzet die werd verdiend met steenkolen omlaag zou moeten. Ook de stevige investeringen in hernieuwbare energieopwekking vonden we geen aanleiding om de kolencentrales open te houden. De dialoog was constructief en verliep in goede sfeer, maar The Southern Company heeft zich nog niet verbonden aan een concreet pad voor de uitfasering van steenkool. Het bedrijf houdt vooralsnog vast aan het in bedrijf houden van 8 kolencentrales na 2028.

Anglo American Platinum

Onze dialoog met het mijnbouwbedrijf Anglo American Platinum ging vooral over de vraag of het bedrijf zich wilde committeren aan een geplande uitfasering van steenkool. Begin 2020 sprak de CEO zich publiekelijk uit over het gebrek aan toekomst voor de winning van steenkool binnen de onderneming. Hij kondigde aan dat Anglo American Platinum in de volgende jaren afstand zou doen van de kolenmijnen

maar noemde geen concreet tijdspad ondanks aandringen van ons. De dialoog verliep goed, maar maakte duidelijk dat de onderneming een eigen koers blijft varen. Bij aanvang van ons gesprek werd 8% van de omzet gegenereerd uit steenkool, inmiddels zijn alle kolenmijnen gesloten.

RWE

Het energiebedrijf RWE, met onder meer activiteiten in Nederland, heeft een helder klimaatbeleid. Daarin is ook het pad opgenomen voor de uitfasering van steenkoolcentrales. Voor 2038 moet steenkool volledig zijn afgebouwd. RWE heeft zich tijdens onze dialoog ingespannen om ons zo volledig mogelijk te informeren over de plannen, die per centrale geconcretiseerd zijn. Verder heeft de onderneming zich verbonden aan Science Based Targets. De emissiedoelstellingen van RWE zouden in lijn zijn met maximaal 1,5 graad temperatuurstijging. Tijdens onze dialoog werd de nadruk gelegd op de ambities en tegelijkertijd op de afhankelijkheid van de Duitse overheid. Onze gesprekken waren constructief, de onderneming investeert in de dialoog met aandeelhouders en heeft een belangrijke steenkoolreductie kunnen aantonen. Toch is er nog een lange weg te gaan. RWE was bij aanvang van ons engagement voor 23% van de omzet afhankelijk van steenkolen, inmiddels is dit 19%.

BHP

Het mijnbouwbedrijf BHP produceert steenkool voor onder andere de staalindustrie en energieopwekking. In 2019 maakte thermische steenkool minder dan 4% uit van de omzet. Hoewel dit laag lijkt, geldt dit niet voor de absolute productie; BHP is één van de grootste mijnbouwbedrijven ter wereld. De onderneming heeft eerder aangekondigd afstand te doen van de steenkoolbelangen. Begin 2020 kondigde de CEO de verkoop aan van de steenkooldivisie zodra zich een koper aandiente.

Een concreet plan of tijdlijn zijn niet genoemd. Het doel van ons engagement met BHP was de onderneming ertoe te bewegen de ambitie hard te maken. We vroegen om een datum en een duidelijk afbouwplan. Tijdens onze gesprekken, die overwegend positief verliepen, werd herhaaldelijk benadrukt dat thermische steenkool maar een klein aandeel van de portfolio betreft. Voor de Australische mijn heeft BHP nog altijd geen koper gevonden. Volgens de meest recente plannen wordt deze aangehouden en definitief gesloten in 2030. We hadden liever gezien dat de mijn eerder zou worden gesloten en sluiten de dialoog af met een gematigd positieve beoordeling.

Conclusie

Het terugdringen van de CO₂-uitstoot door elektriciteitsbedrijven is een belangrijke stap in het beperken van de opwarming van de aarde, waarbij de samenstelling van de energiemix bepalend is. Steenkool is de meest vervuilende fossiele brandstof. Onze dialoog met elektriciteits- en mijnbouwbedrijven heeft tot een aantal inzichten geleid. De gesprekken waren doorgaans nuttig en informatief en de vertegenwoordigers stonden open voor

inzichten en wensen vanuit ons als aandeelhouder. Het was lastiger om van ondernemingen concrete toezeggingen (en bewijs) te zien op het gebied van de uitfasering van steenkool.

Klimaatadaptatie & Water

Klimaatadaptatie en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Overstromingen, droogte en bosbranden zijn uitingen van het veranderende klimaat. Deze natuurrampen hebben in de afgelopen 50 jaar slachtoffers en economische schade⁷ veroorzaakt. Ondanks het bewijs dat de samenhang tussen water en klimaat een belangrijk onderwerp is, is het vaak onderbelicht. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik op geaggregeerd niveau en alleen voor de eigen productielocaties. Daarnaast geven zij geen inzicht in de langetermijnkwetsbaarheden in de regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Naast gebreken in bedrijfsrapportages hebben ESG-dataproviders geen gestandaardiseerde aanpak, wat het vergelijken van data lastig maakt.

Achtergrond van het thema

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken wij samen met WWF en onderzoeksinstituut Deltares. Deze samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de (onvoldoende) beschikbaarheid van ESG-data op het thema water. Onder andere op basis van dit rapport maken wij de keuze om te focussen op specifieke regio's waar water stress hoog is. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden tot samenwerking met andere vermogensbeheerders.

Samenwerking met WWF

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken we samen met het Wereld Natuur Fonds en het onderzoeksinstituut Deltares. De samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de beschikbaarheid van ESG-data op het thema Water. Onder andere op basis van dit rapport focussen we ons op regio's met hoge waterstress. Daarnaast verkennen we met andere vermogensbeheerders de mogelijkheden tot samenwerking.

Doel van thema

Het doel is om ondernemingen een financieel en maatschappelijk robuust waterbeleid te laten ontwikkelen en uit te laten voeren. Ook dient een onderneming haar watergerelateerde risico's en kansen goed in kaart te brengen en te monitoren. Transparantie over door de onderneming gehanteerde maatstaven en doelstellingen

stelt ons in staat om beter te beoordelen op gebied van: (1) de potentiële risico's, (2) de algemene blootstelling aan watergerelateerde kwesties, (3) de impact ervan op de financiële resultaten, en (4) hoe de onderneming deze kansen en risico's aanpakt in de praktijk.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.9, dat zich richt op het verminderen van sterfgevallen en ziekten als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling van lucht, water en bodem.

• SDG Doel 6. Schoon water en sanitair

De focus ligt met name op de onderliggende doelen 6.3, 6.4, 6.5 en 6.6, die zich richten op het verbeteren van de waterkwaliteit, het verhogen van de efficiëntie in watergebruik, samenwerking en het herstellen van ecosystemen.

• SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie

De focus ligt met name op het onderliggende doel 12.4, dat zich richt op milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en afval en het beperken van de uitstoot ervan in lucht, water en bodem.

• SDG Doel 15. Leven op het land

De focus ligt met name op het onderliggende doel 15.1, dat zich richt op het behoud, herstel en duurzaam gebruik van zoetwaterecosystemen.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

We hebben twee sectoren geselecteerd voor dit engagementtraject: de maakindustrie en de basismaterialensector. Deze sectoren hebben volgens het CDP Global Water Report 2020 de hoogste potentiële financiële impact wanneer geen actie wordt ondernomen op gebied van waterschaarste⁸. Daarnaast is in deze sectoren de financiële impact 4 tot 66 keer zo hoog als de geraamde kosten van adaptie en mitigatie op gebied van water. Vanuit economisch standpunt is in deze sectoren veel winst te behalen met maatregelen zoals verbeterd hergebruik van water, het plaatsen van een productiefaciliteit buiten een gebied met hoog overstromingsrisico en het beschermen van stroomgebieden.

Om dit engagementtraject extra focus te geven, hebben we voor de volgende (GICS)industriegroepen gekozen:

- Metalen en Mijnbouw;
- Halfgeleiders.

⁷ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/water-related-hazards-dominate-disasters-past-50-years>

⁸ https://cdn.cdp.net/cdp-production/cms/reports/documents/000/005/577/original/CDP_Water_analysis_report_2020.pdf?1617987510

We hebben deze industriegroepen gekozen vanwege de afhankelijkheid van grote hoeveelheden water voor de productiecycli. Waterschaarste vergroot het risico op operationele verstoringen en het brengt hoge kosten met zich mee om de watervoorziening veilig te stellen.

Voortgang thema

In het afgelopen halfjaar hebben we gesproken met Rio Tinto en Vanguard International.

Met **Rio Tinto** is het gesprek positief verlopen. De onderneming erkent de waterproblematiek en de impact van klimaatverandering als een materieel thema. Er wordt op verschillende manieren aan dit thema gewerkt bij de mijnen die de onderneming exploiteert. Er is een raamwerk om waterrisico's in kaart te brengen. Toch zijn er nog stappen nodig om het onderwerp steviger op de kaart te zetten in de organisatie. Rio Tinto kan meer doen om de natuurlijke omstandigheden en andere watergebruikers in de stroomgebieden waar het actief is een plek te geven in haar strategie, doelstellingen en rapportage. Ook kan het thema Water een prominentere plek krijgen in het beloningsbeleid.

De dialoog met Vanguard International was open, maar het onderwerp is niet ver ontwikkeld. De onderneming is met name actief in Taiwan, dat waterschaarste kent, maar voorziet desondanks geen problemen. Na doorvragen bleek dat er slecht zicht is op de impact van klimaatverandering voor productielocaties en toeleveringsketens. We ondervonden tijdens het gesprek dat de onderneming open staat voor feedback en bereid is om stappen te zetten.

Vervolg

In de tweede jaarhelft richten we ons op ondernemingen, waarmee nog geen gesprek heeft plaatsgevonden. Ook bouwen we in ons engagement voort op het onderzoek op het gebied van water en ESG-data in samenwerking met Deltares en het Wereld Natuur Fonds.

Reductie CO2

Het koolstofbudget van de mensheid om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen is binnen 10 jaar opgebruikt als emissies niet teruggedrongen worden. Om ervoor te zorgen dat het budget niet opraakt, is het nodig om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur.

Tijdens de dialoog CO2-reductie gaan we in gesprek met ondernemingen over de risico's van een te hoge uitstoot, maar ook over de kansen die de energietransitie biedt. Het gesprek richt zich op de strategie van de ondernemingen, maar ook in hoeverre zij voorbereid zijn op de diverse klimaatscenario's. Kunnen de ondernemingen zich tijdig aanpassen aan een veranderend klimaat en regelgeving? Werken zij tijdig verschillende toekomstscenario's uit? Dit is niet zowel van belang voor de opwarming van de aarde als voor de onderneming en haar aandeelhouders. Ondernemingen die niet tijdig anticiperen op de klimaatproblematiek zullen waarde verliezen. Onderzoek van het Carbon Disclosure Project wijst uit dat het verschil tussen 1,5° en 2° graden opwarming een verlies is van zo'n anderhalf biljoen dollar¹. Het terugdringen van emissies is zowel van belang voor de aarde als om economische redenen.

Met behulp van CO2/EVIC-cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals het Transition Pathway Initiative is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in welke ondernemingen de meeste uitstoot hebben op basis van hun marktwaarde en in ondernemingen die relatief de hoogste emissies uitstoten, terwijl zij de minste aandacht hebben voor de transitie naar een klimaatvriendelijk verdienmodel. Tevens laten de TPI-boordelingen zien in welke mate ondernemingen klimaatverandering erkennen als een risico en in welke mate wordt geanticipeerd op deze veranderingen.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken de kansen en risico's inzichtelijk. Zij dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaatgerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen we de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;
- ondernemingen ontwikkelen een financieel en maatschappelijk robuuste klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie leidt tot een lagere CO2/EVIC; • De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en de resultaten van genomen maatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

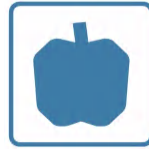
We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

- **SDG 13: Klimaatactie**

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Voortgang thema

Ter voorbereiding op dit thema is uitgebreid vooronderzoek gedaan om een relevante groep bedrijven te selecteren. Per bedrijf is er onderzoek gedaan naar de doelen en vragen, die belangrijk zijn. We verwachten de eerste gesprekken te voeren in de tweede jaarhelft.

Access to Nutrition

Zowel goede als voldoende voeding is van belang voor een gezonde samenleving. Voedingsmiddelenbedrijven kunnen op verschillende manieren een bijdrage hieraan leveren en tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij de productontwikkeling, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarde van hun producten.

Achtergrond van het thema

De Access to Nutrition index is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's: · Voorkomen van ondervoeding; · Voorkomen van obesitas; · Verantwoorde marketing voor kinderen en het promoten van borstvoeding.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en internationale organisaties zoals de United Nations World Health Organisation (WHO). Er is zowel een wereldwijde index als regionale indices, die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven belangrijke stappen kunnen zetten op het thema Toegang tot Goede en Voldoende Voeding. Zo kan slechts een derde van de onderzochte voedingsproducten als gezond worden gekwalificeerd.

Om het onderzoek met behulp van investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als gezamenlijk engagementprogramma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om ondernemingen te stimuleren stappen te zetten op het gebied van Toegang tot Goede en Voldoende Voeding.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de Access to Nutrition index:

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketing een gezond voedingspatroon;

- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie over de voedingswaarde van producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDGS:

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt met name op het onderliggende doel 2.2, dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Voortgang

Met **Conagra** hebben we gesproken over de uitkomsten van de Access to Nutrition index. De onderneming scoorde goed op de gezondheidsaspecten, maar minder op het gebied van governance en monitoring. Conagra liet weten ver te zijn met het invoeren van een Nutrient Profiling System (NPS). Via een dergelijk systeem kan zij de gezondheid van de eigen productportefeuille in kaart brengen, vergelijken en erop sturen. We hebben de invoering van een NPS meerdere malen aan Conagra geadviseerd. We zien dit als een positieve stap naar aanleiding van onze engagement.

Met **Unilever** hebben we dit halfjaar meerdere malen contact gehad. We hebben de onderneming gevraagd meer te doen om gezonde voeding toegankelijk te maken voor mensen met lage inkomens in landen waar zij actief is. Daarnaast heeft ShareAction een resolutie ingediend bij Unilever, die aansluit bij onze vragen en wensen. De resolutie vraagt Unilever het percentage gezonde voeding in haar productenportefeuille te laten stijgen en beter hierover te rapporteren. Namens de Access to Nutrition Investor coalitie hebben we nauw contact onderhouden met ShareAction over de resolutie. In overleg met ShareAction hebben we meerdere malen Unilever verzocht positief te reageren op de resolutie. Uiteindelijk heeft de onderneming de gevraagde stappen gezet en heeft ShareAction de resolutie ingetrokken.

Met **Suntory** is het contact moeizamer. We hebben dit halfjaar meerdere malen per e-mail contact gehad. De onderneming liet weten positief terug te kijken op een gesprek met Access to Nutrition en nu bezig te zijn de lessen in praktijk te brengen. Suntory wil echter pas in een later stadium het gesprek met investeerders aangaan.

Vervolg

We zullen de eerste reactie en gesprekken in september 2022 evalueren met de andere investeerders uit de Access to Nutrition coalitie. Daarnaast publiceert Access to Nutrition in september een nieuw onderzoek, dat zich richt op ondernemingen die actief zijn in de Verenigde Staten. Op basis van dit onderzoek en onze evaluatie gaan we vervolgesprekken met de ondernemingen plannen. Tevens kijken we in het komende halfjaar of het eventueel mede-indienen van aandeelhoudersresoluties voor de hand ligt.

Plastics

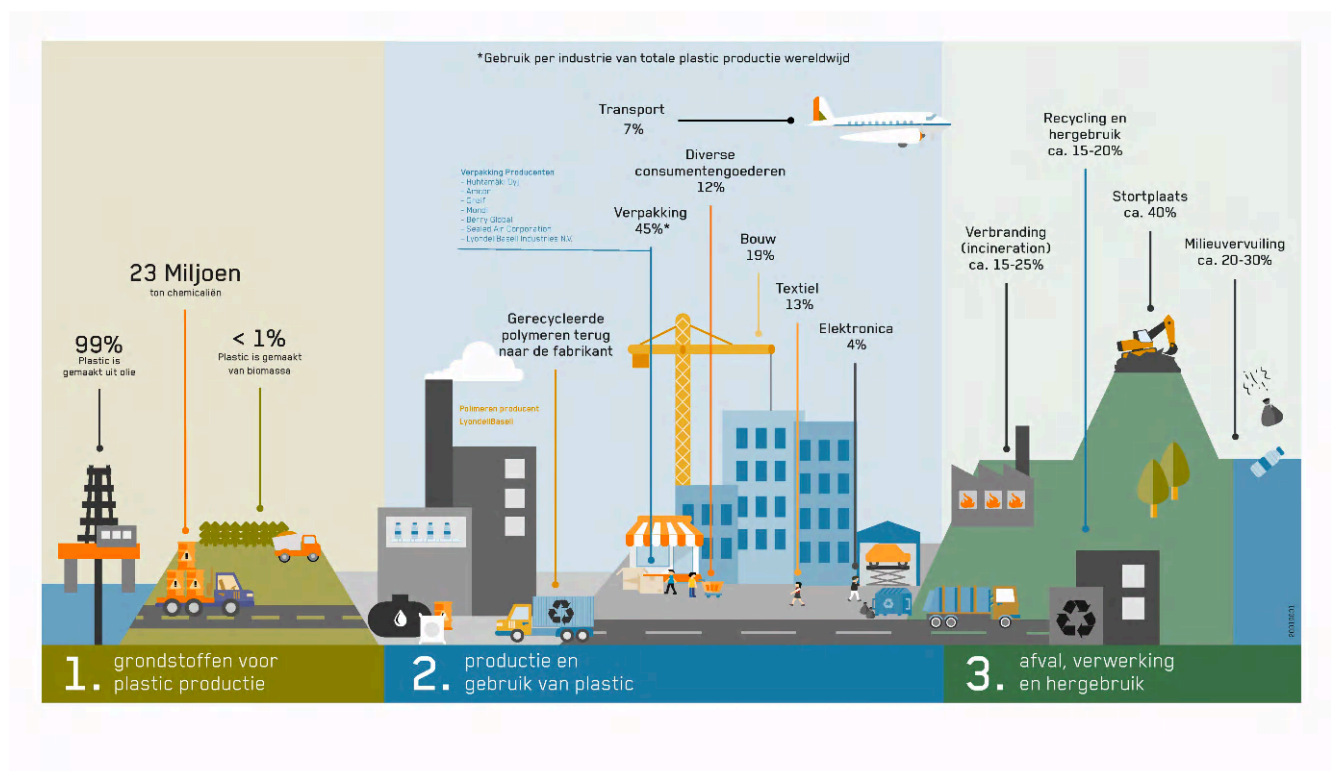
Het gebruik van plastic heeft een enorme vlucht genomen in een brede waaier aan producten: van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot en met speelgoed en koelkasten. Het gebruik van plastic vloeit voort uit een grote vraag vanuit de samenleving en biedt voordelen, soms ook op gebied van duurzaamheid. Denk aan het gebruik van plastic in auto's, waardoor het gewicht en daarmee het brandstofverbruik afneemt. Een ander voorbeeld zijn plastic verpakkingen die de houdbaarheid van voedsel verlengen en verspilling tegengaan. Zo kan het gebruik van plastic een milieuwinst

opleveren, die groter is dan de milieukosten die gemoeid zijn met de productie ervan.

Achtergrond van het thema

Er zijn grote zorgen over het gebruik van plastic, dat grotendeels wordt gemaakt uit olie. 6% Van de mondiale olieproductie is bestemd voor plastic. Door economische ontwikkelingen neemt dit percentage naar verwachting toe tot 20% in 2050. Oliewinning leidt tot substantiële schade aan het milieu en de productie van plastic veroorzaakt CO₂-uitstoot. Een ander probleem is dat slechts circa 10% van het geproduceerde plastic wordt gerecycled. Circa 40% belandt op stortplaatsen en 14% wordt verbrand. Dat betekent dat meer dan 30% in het milieu eindigt en een vervuilsbron is voor meren, rivieren en oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid kan er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig zijn.

FIGUUR 5.3.1 DE PLASTIC WAARDEKETEN ⁹

Doel van thema

Om de schadelijke gevolgen van plastic te verminderen en de winstgevendheid van de onderneming op de lange termijn te waarborgen willen we dat bedrijven hun rol in de plastic transitie verstevigen. Het zetten van één of meer van onderstaande stappen is de hoofddoelstelling van dit engagementtraject.

- De ESG-impact van plastic wordt als materieel erkend in de ondernemingsstrategie. Scenario-analyse brengt de

risico's van marktonwikkelingen en wet- en regelgeving in beeld;

- De onderneming stelt concrete doelen met prestatie-indicatoren (KPI's) om de negatieve impact van plastic te reduceren;
- De onderneming meet de voortgang van de doelen, en rapporteert daarover in openbare verslaglegging;
- De onderneming werkt samen met relevante partijen in de keten om oplossingen te vinden en te implementeren die de plastictransitie kunnen versnellen;

⁹ Bron: 'The Plastics Landscape: Risks and Opportunities along the Value Chain | PRI 2019

- De onderneming rapporteert naast de voortgang over bovengenoemde doelen en KPI's over:
 - Hoe wet- en regelgeving en marktontwikkelingen gericht op de plastictransitie, invloed hebben op de financiële resultaten;
 - De maatschappelijke impact van geproduceerde plastics, resultaten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, waaronder het verbeteren van energie-efficiëntie.

Het engagementthema sluit aan bij verschillende Sustainable Development Goals, waaronder SDG 3: Goede gezondheid en welzijn, SDG 6: Schoon water en sanitair, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen, SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie en SDG 14: Leven in het water.

Voor ons staat SDG 12 centraal in de dialoog, aangezien dit doel het meest concreet het handelingsperspectief raakt van ondernemingen in de plastic keten:

• SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

- 12.2 Tegen 2030 duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.

- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.

- 12.4 Tegen 2020 komen tot een milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van afval gedurende hun levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot ervan aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloed op de mens en het milieu zoveel mogelijk te beperken.

- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recycling en hergebruik.

- 12.6 In het bijzonder grote en transnationale bedrijven aanmoedigen om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Er is een brede groep ondernemingen betrokken bij de productie, het gebruik en de verwerking van plastic. Om focus aan te brengen, kiezen we voor verpakkingsproducten. Dat doen we om de volgende redenen:

- Plastic verpakkingsmateriaal maakt ruim 40% uit van alle geproduceerde plastic producten en veel is voor eenmalig gebruik;
- Juist voor producenten van plastic verpakkingen is het van belang om in te spelen op (aankomende) regelgeving, veranderende klantvraag en maatschappelijk druk. Door

hun positie in de keten zijn ze in staat om breed veranderingen aan te moedigen;

- De groep ondernemingen is geconcentreerd en gelijksoortig, wat zorgt voor engagement met focus. Hierdoor kunnen bestaande goede praktijken breed worden toegepast;
- De sector maakt samenwerking mogelijk op het gebied van kennisuitwisseling en het gezamenlijk uitvoeren van engagement om de effectiviteit te vergroten, onder andere via de Principles for Responsible Investment (PRI).

Voortgang

In de eerste helft van het jaar is een laatste gesprek met **Amcor** gevoerd. We hebben de vorderingen ten aanzien van de engagementdoelen besproken en teruggekeken op de dialoog, die in de afgelopen 3 jaar is gevoerd. Het management is duidelijk gecommitteerd aan de duurzaamheidsdoelen. Amcor werkt voor de realisatie van die doelen nauw samen met leveranciers, klanten, sectorinitiatieven en maatschappelijke organisaties. De onderneming heeft toezeggingen over verbetering van de rapportage geïmplementeerd en werkt hard aan een doel voor CO₂-reductie in de keten, de scope-3 emissies. In een volgende rapportage geeft de onderneming meer inzicht in het beloningsbeleid. Omdat nog niet alle toezeggingen zijn doorgevoerd, beschouwen we de dialoog als deels succesvol afgerond.

Ook met **Greif** spraken we opnieuw in de eerste helft van dit jaar over de aangescherpte klimaat en circulaire economie-strategie, die is gericht op het verminderen van het gebruik van grondstoffen uit fossiele brandstoffen en afval en het inzamelen/ herstellen van gebruikte producten. Met de nieuwe strategie komt Greif onze engagementdoelen verder tegemoet. De onderneming heeft toegezegd dat voor eind 2022 concrete doelen gesteld worden voor het percentage recyclebare producten, gebruik van gerecycled materiaal en te verzamelen en herstellen gebruikte producten. Ook hoopt Greif voor het einde van 2022 Science Based Targets voor de reductie van scope-3 emissies te formuleren. Over ESG-indicatoren in het beloningsbeleid heeft de onderneming geen concrete toezegging gedaan. Gezien de goede voortgang en de toezeggingen kijken we terug op een constructieve dialoog. Omdat een deel ervan nog geïmplementeerd moet worden, beschouwen we de dialoog als deels succesvol afgerond.

Ook met **Huhtamaki** voerden we een laatste gesprek in deze rapportageperiode. De onderneming, die vooral papieren verpakkingen maakt, heeft sterk ingezet op verduurzaming van producten en weegt zorgvuldig af welk materiaal het meest geschikt is voor welk doel. In de loop van de engagementperiode heeft Huhtamaki stappen gezet op de met ons besproken punten. Zo gebruikt de onderneming nu in de duurzaamheidsrapportage de standaard van de Sustainability Accounting Standards Board. Ook is een dashboard ingevoerd, dat de voortgang toont op belangrijke duurzaamheidsdoelen. Verder heeft Huhtamaki de toezegging gerealiseerd om Science Based Targets te stellen

voor alle categorieën CO2-emissies, inclusief scope-3. En er zijn ESG-prestatie-indicatoren opgenomen in de bestuursbeloning. Op basis van de voortgang en de constructieve gesprekken sluiten we deze dialoog succesvol af.

Ook met **LyondellBasell** hadden we dit half jaar een afrondend gesprek. De dialoog met deze producent van grondstoffen voor plastic was een waardevolle aanvulling op het engagementprogramma. De inzichten uit de petrochemische industrie konden we goed gebruiken in de gesprekken met de verpakingsproducenten, en vice versa. LyondellBasell heeft enkele stappen gezet in de richting van de engagementdoelen. De onderneming heeft alle duurzame producten ondergebracht in het nieuwe merk Circulen, waarmee zij uiterlijk in 2030 jaarlijks twee miljoen ton polymeren wil produceren uit gerecycled of hernieuwbaar materiaal. Eind 2021 heeft Lyondell aangescherpte doelen voor de reductie van de eigen CO2-emissies gepubliceerd. Aan een doel voor reductie van scope-3 emissies wordt gewerkt. Aan ons voorstel om ESG-prestatie-indicatoren onderdeel te maken van de beloning van het bestuur is Lyondell tegemoetgekomen. Voor de duurzaamheidsrapportage wordt de industriestandaard van SASB nu gebruikt. Op basis van de geconstateerde voortgang beschouwen we de dialoog als succesvol.

In de loop van deze rapportageperiode hadden we ook een laatste gesprek met **Mondi**. De onderneming heeft mede op ons voorstel de SASB-standard opgenomen in de duurzaamheidsrapportage. Ook heeft Mondi na een eerdere toezegging indicatoren voor duurzaamheidsprestaties opgenomen in de beloning van het bestuur. Een derde toezegging is dat de onderneming werkt aan een doel voor reductie van de scope-3 CO2-emissies. De onderneming heeft al ambitieuze reductiedoelstellingen voor scope-1 en 2 emissies op basis van de Science Based Targets-methode. Uiterlijk in 2025 wil Mondi het doel voor scope-3 reductie bekend maken. De verduurzaming van materiaalgebruik is een belangrijk onderdeel van de strategie. Om het gebruik van duurzamere materialen te versnellen, ontwikkelt Mondi routekaarten voor bedrijfsonderdelen. Ook werkt de onderneming nauw samen met de toeleveranciers van grondstoffen voor plastic. Op basis van de geconstateerde voortgang bij Mondi sluiten we de dialoog af als succesvol.

Het laatste gesprek met **Berry Global**, in de eerste helft van dit jaar, was opnieuw open en constructief. Berry heeft in de loop van de engagementperiode stappen gezet op de door ons voorgestelde punten. De SASB-standaard is opgenomen in de rapportage en in 2021 zijn de doelen voor het gebruik van duurzame materialen aangescherpt. Ook heeft de onderneming nieuwe Science Based Targets gesteld voor CO2-reductie, inclusief scope-3 emissies. Over ESG-performance in de beloning van het bestuur is een toezegging gedaan. Berry werkt aan het opnemen van een indicator voor de klimaatdoelen. Een laatste al gerealiseerde toezegging is het publiekelijk uitspreken van steun voor de ontwikkeling van een VN-verdrag om plasticvervuiling aan te

pakken. Gelet op de voortgang, sluiten we de dialoog succesvol af.

Met **Sealed Air** hadden we dit half jaar ook een laatste gesprek. De onderneming heeft het streven naar duurzamere producten stevig in haar strategie verankerd. Al voorafgaand aan onze dialoog had zij een ambitieus doel voor het gebruik van gerecycled plastic, met als deadline 2025. In de loop van de engagementperiode heeft de onderneming enkele toezeggingen gedaan en omgezet in beleid. Sealed Air bevestigde in het meest recente gesprek dat in de nieuwe duurzaamheidsrapportage de aanbevelingen van de Tasforce on Climate Related Financial Disclosures (TCFD) worden gevolgd. Ook wordt de SASB-sectorstandaard gebruikt. Helaas komt de rapportage te laat om dat te kunnen toetsen. De onderneming heeft ook klimaatdoelen gesteld, gebruik makend van de Science Based Targets-methode, inclusief een doel voor de reductie van scope-3 emissies. Over het opnemen van indicatoren voor duurzaamheid in het beloningsbeleid is geen concrete toezegging gedaan. Wel is het onderwerp van gesprek. We hebben op verzoek van de onderneming een aantal goede voorbeelden en analyses van beloningsbeleidexperts gestuurd. Gezien de voortgang sluiten we de dialoog met Sealed Air af als deels succesvol.

Conclusie

In het eerste half jaar van 2022 hebben we het engagementprogramma Plastics afgerond. Uit de beschrijving van de voortgang per onderneming en de evaluatietabel hieronder komt naar voren dat het programma overwegend succesvol is geweest. Bij alle ondernemingen waarmee we spraken, staat de noodzaak van meer duurzaam materiaalgebruik en het aanpakken van milieuvervuiling door plastic nadrukkelijk op de agenda. We hebben in de gesprekken ook vastgesteld dat de transitie naar meer duurzaam en circulair materiaalgebruik, niet alleen voor het vervuilingsvraagstuk een oplossing biedt, maar ook leidt tot een reductie van CO2-emissies. Voor veel klanten van de producenten van plastic verpakkingen is reductie van emissies in de productieketen (scope-3) noodzaak om de eigen klimaatdoelen te behalen. Dit zorgt voor extra druk op verpakingsproducenten om de transitie te versnellen.

Er wordt veel samengewerkt in de zoektocht naar duurzame oplossingen tussen verpakingsproducenten en hun klanten, maar ook met grondstoffenleveranciers, brancheleden en een groot aantal platforms en initiatieven dat is gericht op het aanpakken van vervuiling door plastic en duurzame alternatieven. Alle ondernemingen met wie we spraken, zijn van diverse initiatieven mede-initiator of actief deelnemer.

Een ander belangrijk inzicht dat voortkwam uit de dialogen is dat de ondernemingen in hun innovatie- en transitietempo mede-afhankelijk zijn van de marktcondities en hun positie in de keten. Omdat duurzamere oplossingen veelal duurder zijn dan de huidige producten, zijn de ondernemingen afhankelijk van de bereidheid van hun klanten om een

meerprijs te betalen. Voor het beschikbaar maken van voldoende duurzame, circulaire grondstoffen, is groei van de vraag cruciaal. In het aanjagen van vraag en aanbod van duurzame, circulaire producten en grondstoffen kan de overheid een belangrijke rol spelen. Uit onderzoeken en in de gesprekken komt naar voren dat (aangekondigde) wetgeving op het gebied van recycling (zoals statiegeld) en het uitbannen van plastic voor eenmalig gebruik ondernemingen aanzet tot actie. Bij gebrek aan wetgeving ontbreekt vaak de infrastructuur voor afvalinzameling en -verwerking. Dit inzicht was voor Achmea IM aanleiding om institutionele beleggers uit te nodigen om het 10Business statement for a legally binding UN Treaty on plastic pollution te ondersteunen. Inmiddels hebben 37 institutionele beleggers het statement ondertekend. Hun steun geeft een belangrijk signaal af, aan zowel de ondernemingen in de plasticketen als overheden.

Op basis van de voortgang bij ondernemingen, de samenwerking met leden van de Plastics Investor Working Group van de Principles for Responsible Investment (PRI) en het initiatief voor het business statement kijken we terug op een succesvol engagementthema.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen. Deze ecosystemen leveren belangrijke diensten aan de economie, zoals de dierlijke bestuiving van voedselgewassen, de natuurlijke zuivering van water en de instandhouding van een vruchtbare bodem voor gewassen. Daarom is het behoud van biodiversiteit van belang voor de financiële sector. Als ecosystemen hun veerkracht verliezen, neemt de productiecapaciteit af wat tot minder opbrengst leidt voor veel sectoren waarvan beleggers afhankelijk zijn. In dit engagementproject spreken we ondernemingen aan op hun verantwoordelijkheid om biodiversiteit te beschermen en te bevorderen.

Achtergrond van het thema

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen, waarvan een aanzienlijk deel de natuur beïnvloedt. Met hun activiteiten hebben zij (on)bewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. Veel ondernemingen zijn op hun beurt weer afhankelijk van biodiversiteit en producten die voortkomen uit de natuur; ook wel ecosysteemdiensten genoemd. In een rapport beschrijft DNB deze samenhang als volgt: “De relatie tussen biodiversiteit en financiële instellingen is indirect en tweezijdig. De financiële sector financiert bedrijven die voor de productie van hun goederen en diensten (deels) afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast financiert de sector bedrijven die met hun productieprocessen biodiversiteit negatief beïnvloeden door veranderend land- en zeegebruik, overexploitatie van ecosystemen, klimaatverandering en vervuiling.” Ook de UN Principles for Responsible Investment (PRI) beschrijft de materiele risico's van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector¹⁰. ESG-dataleverancier MSCI noemt biodiversiteit een belangrijk ESG-thema voor 2021¹¹.

Doel van thema

Op basis van onderzoek naar de impact van industriële sectoren op biodiversiteit en met behulp van ESG-data van MSCI is de landbouwketen gekozen voor dit engagementthema. Met ondernemingen in deze keten willen we spreken over hoe zij hun (mogelijk) negatieve impact op biodiversiteit in kaart brengen en wat zij doen - of nog meer kunnen doen - om het verlies ervan te stoppen. Ook willen we horen in hoeverre de ondernemingen hun afhankelijkheid van biodiversiteit op de radar hebben staan. Afsluitend willen we aan de orde stellen hoe de ondernemingen biodiversiteit kunnen bevorderen. We willen daarbij aansluiten op beschikbare methoden,

¹⁰ www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues/environmental-issues/biodiversity?adredir=1 | "download

¹¹ To Bee or not to Bee: Investors Tackle the Biodiversity Crisis, MSCI 2021

standaarden en richtlijnen. We volgen de vele ontwikkelingen op dit vlak op de voet en indien relevant krijgen zij een plek in het engagementtraject.

We hebben voor dit engagementtraject het doel gesteld dat geselecteerde ondernemingen één of meer van onderstaande stappen zetten.

- **Beleid en bestuur.**
 - De onderneming benoemt het belang van het behoud van biodiversiteit in haar beleid;
 - Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit en stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering ten aanzien van:
 - Het tegengaan van ontbossing/ bescherming van de natuur;
 - Bescherming en verbetering van biodiversiteit bij het gebruik van bestaande landbouwgrond en gedegradeerde landbouwgronden.
- **Structurele analyse en aanpak in 5 stappen**¹²:
 - Impact en afhankelijkheden meten;
 - Interpreteren, prioriteren;
 - Doelen stellen;
 - Implementeren;
 - Voortgang meten en rapporteren.
- **Samenwerking in de keten** vergroot de kans op positieve impact, door gebruik te maken van beschikbare kennis, ervaring en succesvolle voorbeelden. We moedigen ondernemingen aan om samenwerking te zoeken of te initiëren. Voorbeelden daarvan zijn: OP2B/ Natural Capital Coalition / World Business Council for Sustainable Development, Organic Cotton Accelerator.
- We verwachten rapportage over de positieve en negatieve impact op biodiversiteit, gebruik makend van leidende standaarden en rekening houdend met internationale ontwikkelingen in verslaglegging.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

We focussen op het onderliggende doel 12.2, dat zich richt op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en doel 12.6, dat in het bijzonder grote en transnationale bedrijven aanmoedigt om duurzame praktijken te omarmen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

- **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen.**

We focussen op het onderliggende doel 14.1, dat zich richt op het voorkomen van vervuiling van de zee.

- **SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam,**

bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.

We richten ons vooral op de verantwoordelijkheid van de landbouwketen om ontbossing tegen te gaan en gezonde, productieve landbouwgronden te bevorderen, waardoor de druk op natuur en beschermde natuurgebieden kan afnemen. Deze theam's zijn onderdeel van onderliggende doelen van 15.2 en 15.3.

Voortgang

In deze rapportageperiode hebben we met drie van de zeven ondernemingen een tweede gesprek gevoerd, namelijk: General Mills, Kellogg en Tyson. Met Kroger, Sysco en Alimentation Couche-Tard is vanwege de beschikbaarheid van nieuwe informatie het gesprek in een later stadium gepland. Aan Kroger hebben we nogmaals schriftelijk onze verwachtingen kenbaar gemaakt als input voor de komende duurzaamheidsrapportage.

In januari vond de aandeelhoudersvergadering van **Costco** plaats, waaraan we online hebben deelgenomen. Een van onze partners in de dialoog, Vancity, heeft online vragen ingediend over biodiversiteit, die niet concreet werden beantwoord. Wel stemde bijna 70% van de aandeelhouders voor een resolutie, die de onderneming vraagt om doelen te stellen voor CO2-reductie, op basis van de Science Based Targets-methode, ook voor emissies in de productieketen. Achmea IM stemde voor deze resolutie, die in lijn is met de doelen van ons engagement. Costco wil niet met individuele beleggers in gesprek, maar kiest zelf de momenten voor en inhoud van de communicatie over duurzaamheid. We beraden ons op mogelijkheden tot escalatie van deze dialoog. Daarover zijn we in gesprek met andere beleggers en deelnemers aan engagementinitiatieven.

In het afgelopen half jaar spraken we met **General Mills**. Ook volgden we een webinar van de onderneming over de Force for Good-pijler, die onderdeel is van haar strategie. Deze pijler richt zich op doelen met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen, waaronder natuur en milieu. General Mills heeft verlies van biodiversiteit nadrukkelijk op de agenda staan. De onderneming heeft diverse programma's, bijvoorbeeld op gebied van ontbossing, verduurzaming van landbouwpraktijken en inkoopstandaarden. Toch ontbreekt een structurele analyse van mogelijke risico's van verlies van biodiversiteit. En we zien graag een betere analyse van de negatieve impact van de onderneming op de biodiversiteit. Dit hebben we in het gesprek aangegeven en zal het onderwerp zijn van de komende gesprekken.

Ook met **Kellogg** spraken we in de rapportageperiode. Net als General Mills heeft ook de onderneming diverse programma's ter voorkoming van ontbossing en de bevordering van duurzamere landbouwpraktijken. Toch ontbreekt bij Kellogg de meer strategische analyse van de mogelijke materiële risico's van het verlies van biodiversiteit. In het gesprek gaf de onderneming aan bereid te zijn

¹² Deze 5-stap aanpak is ontleend aan de 'Initial Guidance for Business' van het Science-based targets for nature initiatief

methoden voor een dergelijke analyse, bijvoorbeeld de aanbevelingen van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD)¹⁴ of het Science Based Targets for Nature initiatief¹⁵, te bekijken. Naar aanleiding van het gesprek zullen we Kellogg een aantal concrete voorstellen sturen om het beleid en de rapportage op dit thema te versterken.

Tyson vertelde ons begin dit jaar te werken aan een herijking van de duurzaamheidsstrategie. Het gesprek en onze suggesties kwamen op een uitstekend moment. Als grote vleesproducent en -verwerker is de impact op het verlies van biodiversiteit van Tyson relatief groot ten opzichte van de andere ondernemingen in dit programma. We stelden Tyson voor om meer aandacht te schenken aan een structurele analyse van de impact op- en risico's van biodiversiteitsverlies. Ook de klimaatvoetafdruk van de onderneming is groot, vooral door de CO₂-emissies verbonden aan het houden van dieren. Tyson nodigde ons uit in gesprek te gaan met de consultant, die de onderneming begeleidt bij het nieuwe duurzaamheidsbeleid. In dat gesprek konden we onze visie en verwachtingen meegeven.

Achmea IM draagt actief bij aan het werk van de Finance for Biodiversity Pledge¹³. Als vicevoorzitter van de engagementwerkgroep zijn we betrokken bij het stimuleren van kennisontwikkeling en samenwerking op gebied van engagement. De samenwerking met enkele leden van de werkgroep voor ons engagementprogramma is daarvan een goed voorbeeld. Ook hebben we vanuit deze rol bijgedragen aan de ontwikkeling van het Nature Action 100-initiatief voor engagement op gebied van biodiversiteit. Ook volgt Achmea IM via de de Finance for Biodiversity Pledge de ontwikkelingen op gebied van biodiversiteitsimpactdata. Achmea IM neemt ook deel aan het Platform Biodiversity Accounting Financials (PBAF).

Vervolg

We streven ernaar alle ondernemingen dit jaar nogmaals te spreken. In de tweede helft van het jaar staan gesprekken gepland met Sysco en Alimentation Couche-Tard. Voor Costco zoeken we naar de juiste manier om het engagement verder vorm te geven.

Goede en beschikbare medicijnen

Medicijnen, en daarmee de farmaceutische sector, zijn van groot belang voor een goede gezondheidszorg. Dankzij de ontwikkeling van goede medicijnen is een behandeling van een grote groep aandoeningen mogelijk geworden. Hoewel de farmaceutische sector dus een belangrijke en nuttige rol vervult, spelen er verschillende problemen en misstanden.

Achtergrond van het thema

Een aantal belangrijke misstanden in de farmaceutische sector zijn:

- Het prijsbeleid van sommige medicijnen, dat behandelingen ontoegankelijk maakt;
- De omgang met patenten en regelgeving die prijzen opdrijft en de toegankelijkheid van medicijnen vermindert;
- Corruptie en het verlenen van gunsten aan zorgverleners om de verkoop van medicijnen te verhogen;
- Het onvoldoende ontwikkelen van medicijnen met een groot maatschappelijk belang, vanwege een relatief kleine afzetmarkt;
- Verslavingen aan sommige pijnstillers, onder andere in de Verenigde Staten lopen hierover rechtszaken.

De Covid-19 pandemie heeft deze misstanden extra in de schijnwerpers gezet. De farmaceutische sector speelt een belangrijke rol in het oplossen van de pandemie, zowel in maatschappelijke als economische zin. Dit is echter alleen effectief als de sector inzet op een goede beschikbaarheid van medicijnen, een prijsstelling die wereldwijde toegang mogelijk maakt en op langere termijn inzet op medicijnen, die toekomstige pandemieën kunnen bestrijden.

Doel van thema

Er zijn verschillende stappen, die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, worden vertaald in bedrijfsspecifieke doelen:

- Het doel om medicijnen betaalbaar en toegankelijk te maken en een centrale plek te geven in de bedrijfsstrategie;
- ✓ Het ontwikkelen van een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk aan een koppeling tussen de prijs van het medicijn, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten;

¹³ www.financeforbiodiversity.org

- ✓ Op een verantwoorde manier omgaan met patenten en licenties, die voorkomt dat medicijnen onbereikbaar worden;
 - ✓ Het sturen op maatschappelijke impact, gezondheidswinst en veilige medicijnen, ook in research & development;
 - ✓ De verankering van internationale standaarden, onder andere van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- Het hebben van een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om corruptie, oneerlijke handelspraktijken en belastingontwijking te voorkomen.
 - Het vergroten van de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen voor investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief tax-transparency, lobby-activiteiten en betalingen aan zorgverleners.
 - Bovenstaande doelstellingen een plek te geven in het variabele beloningsbeleid.

Bovenstaande punten hebben we een plek gegeven in het *investor statement* over de Covid-19 crisis, dat we in april 2020 in samenwerking met diverse investeerders hebben opgesteld voor de farmaceutische sector.

Vervolgstappen Investor Statement

Hoewel de regels in Nederland versoepeld worden, is de Covid-19 pandemie nog niet voorbij en hebben grote delen van de wereld nog onvoldoende toegang tot vaccins. Daarom hebben we uit naam van 65 institutionele beleggers begin 2022 een brief gestuurd naar Johnson & Johnson, Pfizer, Moderna en AstraZeneca. waarin we de farmaceuten oproepen om een Eerlijkere Verspreiding van Vaccins een plek te geven in het beloningsbeleid. Opname van dit thema is een lakmoesproef voor de mate waarin een bedrijf belang hecht aan het onderwerp en de mate waarop het bestuur stuurt.

Alle bedrijven hebben op de brief gereageerd en met Johnson & Johnson, Pfizer en Moderna is deze in detail besproken. AstraZeneca heeft in een schriftelijke reactie ons uitgenodigd om deel te nemen aan de evaluatie van het beloningsbeleid, die dit najaar plaatsvindt.

In de gesprekken bemerkten we dat de farmaceuten voor 2022 het onderwerp nog onvoldoende in het beloningsbeleid hebben geïntegreerd, alhoewel Moderna een eerste stap hiertoe heeft gezet. De andere bedrijven staan open om het onderwerp op te nemen in voor dit jaar geplande herzieningen. Zij worstelen wel met de vraag wat de meest geschikte doelstellingen zijn. Deze moeten immers goed meetbaar zijn.

Met een selectie van de partijen die de brief hebben ondertekend, maken we een voorstel voor geschikte doelstellingen die toegang tot vaccins, en medicijnen in brede zin, een volwassen plek geven in het beloningsbeleid.

De doelstellingen zijn gericht op het structureel oplossen van de problematiek. Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn

We richten ons op het onderliggende doel 3.8, dat zorgt voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwalitatief hoogwaardige, essentiële gezondheidszorg en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwalitatief hoogwaardige en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen. Ook richten we ons op onderliggend doel 3.b.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

De wereld telt veel farmaceutische ondernemingen. Om focus aan te brengen in ons engagementprogramma selecteren we 7 ondernemingen op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming maakt via aandelen en/of bedrijfsobligaties deel uit van onze beleggingsportefeuille;
- Diverse databronnen (onder andere MSCI, Access to Medicine en eigen onderzoek) maken duidelijk dat de onderneming stappen kan zetten op het thema Goede en Beschikbare Medicijnen;
- De onderneming is relevant voor de Nederlandse zorgmarkt;
- Op basis van eigen analyse is het waarschijnlijk dat engagement met de desbetreffende onderneming effectief kan zijn, bijvoorbeeld door middel van samenwerking met andere investeerders.

Access to Medicine

De stichting Access to Medicine, gevestigd in Amsterdam, zet zich in om medicijnen wereldwijd toegankelijk te maken, met name in ontwikkelingslanden. Om dit te bereiken, publiceert Access to Medicine diverse ranglijsten waarop farmaceuten worden gerangschikt op de thematiek Ontwikkelen en het Beschikbaar Maken van Medicijnen. De bekendste ranglijst is de Access to Medicine index, die de 20 grootste farmaceuten wereldwijd rangschikt. In januari 2021 heeft Access to Medicine de 18 meest recente versie van deze index geopenbaard. De stichting publiceert ook ranglijsten over de inspanningen van ondernemingen om vaccins beschikbaar te maken en resistentie tegen antibiotica te bestrijden. De resultaten worden gebruikt door een brede coalitie van investeerders om farmaceuten aan te sporen om medicijnen wereldwijd beter beschikbaar te maken. We zijn actief lid van deze coalitie en gebruiken de onderzoeksresultaten om onze dialogen gedegen voor te bereiden.

Meer informatie is te vinden op: <https://accesstomedicinefoundation.org/>

Voortgang

In de eerste helft van 2022 hebben we contact gehad met Bayer, Novartis, Abbvie, Roche, Gilead en Johnson&Johnson. Daarnaast waren we mede-indiener van twee aandeelhouderresoluties bij Gilead en Johnson&Johnson.

Bij **Johnson & Johnson** hebben we in november 2021 wederom een resolutie op de aandeelhoudersvergadering in 2022 ingediend waarin wordt opgeroepen om transparant te zijn over hoe overheidsfinanciering bij de ontwikkeling van haar Covid-19 vaccin invloed heeft gehad op de uiteindelijke prijs. De resolutie haalde 33,4% van de stemmen, in 2021 was dit 31,77%. Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over hoe het de toegang tot vaccins (en andere medicijnen) een plek kan geven in het beloningsbeleid. We hebben afgesproken in het najaar een voorstel te doen, dat meegenomen zal worden in de evaluatie van het beloningsbeleid.

Ook met **Abbvie** hebben we dit halfjaar een gesprek gehad. In 2021 hadden we een resolutie ingediend bij de onderneming om ESG-thema's een plek te geven in het beloningsbeleid. Deze werd ingetrokken na toezegging van de onderneming. Abbvie heeft in 2022 ESG-thema's een formele plek gegeven in haar beloningsbeleid. In ons gesprek is ook aan bod gekomen hoe Abbvie hier stappen op kan zetten. Daarnaast hebben we de onderneming opgeroepen om meer werk te maken van de aanbevelingen uit de Access to Medicine index, waarop zij laag scoort.

We hebben in maart dit jaar voor de eerst sinds de coronacrisis het hoofdkantoor van **Bayer** fysiek kunnen bezoeken. We hebben de onderneming gecompimenteerd met de concrete doelstellingen om wereldwijd de toegang tot voorbehoedsmiddelen te verbeteren en de oprichting van een externe adviescommissie die de onderneming publiekelijk advies geeft over haar duurzaamheidsstrategie. Daarnaast hebben we Bayer gevraagd om meer aandacht te besteden aan een verantwoord prijsbeleid in de markten waar zij actief is en transparanter te zijn over haar lobby-activiteiten.

Bij **Gilead** hebben we met andere investeerders een resolutie ingediend voor de aandeelhoudersvergadering in 2022, met als doel de transparantie over haar lobby-activiteiten te vergroten. De onderneming liet weten stappen te willen zetten, maar deed onvoldoende toezeggingen om de resolutie in te trekken. Tijdens de aandeelhoudersvergadering bleek dat de resolutie 49,9% van de stemmen had gekregen en een meerderheid zou hebben behaald als Gilead de blanco stemmen niet bij de tegenstemmen had opgeteld. De onderneming heeft ons medegedeeld dat het binnenkort laat weten welke stappen zij gaat zetten, omdat het waarschijnlijk is dat de resolutie anders volgende jaar een grotere groep beleggers achter zich krijgt.

In juni hebben we op het hoofdkantoor van **Novartis** gesproken over de strategie op het gebied van Toegang tot Medicijnen, haar prijsbeleid en transparantie over haar lobby-activiteiten. De onderneming heeft laten weten meer transparantie te willen geven over hoe het prijsbeleid in diverse landen invloed heeft op de Toegang tot Medicijnen. Novartis wil de lessen van een pilot in de Verenigde Staten vertalen naar meer transparantie in andere landen. Ook lijkt de onderneming positief te staan tegenover onze wens voor een externe adviescommissie, die onafhankelijk adviseert over het wereldwijd toegankelijk maken van medicijnen. Daarnaast hebben we Novartis advies gegeven hoe de onderneming betere verantwoording kan afleggen over haar lobby-activiteiten.

Roche hebben we in juni gesproken over de strategie op het gebied van Toegang tot Medicijnen, haar prijsbeleid en transparantie over haar lobby-activiteiten. We hebben de onderneming opgeroepen om beter te rapporteren over de invloed van haar prijsbeleid op de toegang tot medicijnen in Europa en Afrika. Daarnaast hebben we opgeroepen om

transpanter te zijn over de lobby-activiteiten en hebben we een aantal voorbeelden van andere bedrijven aangehaald om dit vorm te kunnen geven.

Vervolg

We zullen in de tweede helft van 2022 werken aan criteria voor een goede integratie van de Toegang tot Medicijnen in het beloningsbeleid. We zullen deze delen en bespreken met de ondernemingen in het engagement. Daarnaast zetten we in op een nieuw gesprek met Aurobindo, met wie we meerdere malen contact hebben gezocht in de eerste helft van 2022. Tot nu toe is de onderneming niet snel gebleken met het maken van een afspraak.

Aangezien dit thema het bijna 3 jaar loopt zullen we het komende halfjaar ook gebruiken om het en de voortgang ervan te evalueren. Op basis daarvan nemen we nog met een aantal ondernemingen contact op.

Human Capital

Een goed personeelsbeleid is van strategisch belang voor ondernemingen. Uit onderzoek van *Global Intangible Finance Tracker* in 2018 blijkt dat het Human Capital en de heersende cultuur gemiddeld 52% van de marktwaarde van de onderneming bepalen.

De wijze waarop het management met haar personeel omgaat en in staat stelt zich te ontwikkelen, kan het verschil maken en concurrentievoordeel opleveren. Bijvoorbeeld in relatie tot het verhogen van de productiviteit en het aantrekken en behouden van voldoende gekwalificeerd en betrokken personeel. Digitalisering en vergrijzing in sommige markten en industrieën vergroten deze uitdagingen.

Achtergrond van het thema

Uit onderzoek van MSCI¹⁴ blijkt dat er drie categorieën zijn, die ondernemingen helpen om hun menselijk kapitaal te optimaliseren en personeelsgerelateerde risico's te minimaliseren.

- In staat zijn om kostenefficiënt gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden;
- De maximale toegevoegde waarde uit medewerkers halen;
- Te voldoen aan arbeidsnormen en wet- en regelgeving en juridische procedures voorkomen.

Door op een goede manier met haar personeel om te gaan kan een onderneming een positieve maatschappelijke bijdrage leveren. Zo kan zij een belangrijke rol spelen in het opleiden van (potentiële) werknemers, het bieden van een eerlijk loon, zorgen voor gezonde werkomstandigheden en het bieden van gelijke kansen voor iedereen. Zo kunnen ondernemingen een belangrijke rol spelen in het behalen van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, in het bijzonder SDG's 4, 5 en 8.

Doel van thema

Human Capital is een complex onderwerp, zeker voor ondernemingen met honderdduizenden medewerkers en meerdere vestigingen wereldwijd. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een onderneming stappen kan zetten. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen en maken we deze specifiek. Onderstaand de doelstellingen voor het thema:

- Het bedrijf heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp Human Capital, inclusief doelstellingen. Ook heeft het

¹⁴ MSCI: Human Capital Risks in a changing world (20190

onderwerp een gedegen plek in de governance en het beloningsbeleid;

- Het bedrijf implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en ziet actief toe op de voortgang;
- Het bedrijf zorgt dat de randvoorwaarden voor Human Capital gewaarborgd zijn in de eigen bedrijfsvoering;
- Het bedrijf werkt samen met andere partijen, bijvoorbeeld via sectorinitiatieven, aan de bevordering van goed werkgeverschap;
- Het bedrijf is op het thema transparant naar investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over haar beleid en de implementatie en de voortgang ervan. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren van het percentage flexcontracten en de onderlinge loonverschillen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 4: Kwaliteitsonderwijs**

We focussen ons met name op de het onderliggende doel 4.4 en de bijbehorende indicator 4.4.1, die zich richten op het verbeteren van de competenties, inclusief technische en beroepsvaardigheden voor werkgelegenheid, goede banen en ondernemerschap.

- **SDG 5: Gendergelijkheid**

We focussen met name op het onderliggende doel 5.1, dat zich richt op het beëindigen van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen en meisjes en het doel 5.1.1, dat zich richt op het handhaven en toezicht houden op de bevordering van gelijkheid en antidiscriminatie op basis van geslacht.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

We focussen op het onderliggende doel 8.3, dat zich richt op het bevorderen van beleid gericht op ontwikkeling en ondersteuning van productieve activiteiten, het creëren van eerlijk werk, ondernemerschap, creativiteit en innovatie en 8.8 dat zich richt op arbeidsrechten en -omstandigheden en onderliggend doel 8.8.2, dat zich richt op toename van naleving van arbeidsrechten en nationale wetgeving.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

We zijn eind 2019 met het thema Human Capital van start gegaan. Er zijn twee sectoren geselecteerd; cruisereederijen en restaurants, die we verder zullen toelichten.

De cruisereederijen zijn een subsector van de hotels & reizensector. Human Capital is een belangrijk thema voor deze sector vanwege het grote aantal medewerkers. Deze zijn meestal laaggeschoold, hebben vaak flexcontracten of zijn onderaannemers, ontvangen lage lonen en genieten weinig wettelijke bescherming, doordat ze grotendeels werkzaam zijn buiten de territoriale wateren. De industrie kent een geschiedenis van arbeidsconflicten. Het risico op ontevredenheid onder medewerkers is hoog.

De tweede sector is de restaurantsector, die zich kenmerkt door het hoge aantal medewerkers. De ondernemingen die in deze sector geselecteerd zijn, maken vaak gebruik van franchisenemers. Dit model garandeert relatief stabiele kasstromen en zorgt ervoor dat de franchise-organisatie niet direct verantwoordelijk is voor de loonkosten en andere werknemersverplichtingen. In de Verenigde Staten heeft het franchisemodel veel discussie opgeleverd over werkgeversaansprakelijkheid. Tot recent was de joint employer rule van toepassing. Deze wet, gerelateerd aan gezamenlijk werkgeverschap van franchisegever en franchisenemer, heeft betrekking op het inhuren of ontslaan van een werknemer, werktijden, de hoogte van lonen, de wijze van loonuitbetaling en het bijhouden van werkgelegenheidsgegevens. Door het recent terugdraaien van de wetgeving zijn de arbeidsomstandigheden verslechterd voor medewerkers van franchise-organisaties en dreigen er arbeidsconflicten te ontstaan.

Pandemic 50

In het engagement hebben we in de afgelopen 2 jaar intensief samengewerkt met Pandemic 50 coalitie, met onder andere LGIM, APG, CalSTRS en Resona AM. Via deze samenwerking, bedoeld om de sociale impact van de pandemie te adresseren, hebben we 50 ondernemingen geanalyseerd op hun omgang met Human Capital en hun reactie op de Covid-19 pandemie. Belangrijke conclusies zijn dat de ondernemingen onvoldoende rapporteren op het gebied van Human Capital en daarnaast vaak naar hun personeel kijken als een kostenpost in plaats van een belangrijk fundament voor hun strategie en succes. De uitkomsten van deze analyses zijn gebruikt in het engagement. De samenwerking met andere asset managers uit verschillende continenten stelde ons in staat om gezamenlijk effectief engagement te voeren. Hoewel deze formeel beëindigd is, blijven we ook de komende tijd informeel de samenwerking zoeken met de deelnemers van Pandemic 50.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2022 hebben we gesproken met Starbucks, McDonald's en Sodexo.

In juni hebben we met **Sodexo** op het hoofdkantoor in Parijs een open en constructief gesprek gevoerd. Er is gesproken over de impact van de Covid-19 crisis op het personeel en hoe de onderneming inspeelt op de toenemende tekorten aan geschikt personeel. Sodexo heeft laten weten later dit jaar haar strategie aan te scherpen en meer werk te willen maken van de arbeidsvoorwaarden. Een andere stap, en een onderwerp dat we in voorgaande gesprekken al hadden aangekaart, is dat de onderneming werkt aan het in kaart brengen van de diverse standaarden om daadwerkelijk wereldwijd een leefbaar loon te gaan betalen. Een positieve stap waardoor we ook positieve voortgang op het engagement kunnen rapporteren.

Na lang aandringen hebben we een vervolgesprek gevoerd met **McDonald's**, waarbij één van de bestuurders aanwezig was. Opvallend was dat de onderneming geen duidelijk beeld had van het thema Leefbaar Loon, dat nog niet op de interne agenda had gestaan. Daarnaast hebben we besproken hoe het bestuur van de fastfoodketen heeft geacteerd op het thema Menselijk Kapitaal. Positief hierbij is dat het onderwerp is opgenomen in de strategie en het beloningsbeleid. Het is wel zorgelijk dat de onderneming huiverig lijkt om dat beleid te vertalen naar franchisenemers.

We hebben dit halfjaar niet met **Royal Caribbean Cruises** (RCL) gesproken, maar wel hun meest recente jaarverslag geanalyseerd. Positief, en conform eerdere vragen en toezeggingen, is dat de onderneming een leefbaar loonbeleid uitrolt. Ook is zij beter gaan rapporteren over onder andere de geografische verdeling van haar werknemers. We noteren positieve voortgang, maar zien voldoende noodzaak voor additionele stappen. Zo kan RCL meer inzicht geven in hoe de arbeidsrechten worden gewaarborgd op haar cruiseschepen.

Vervolg

In de tweede helft van 2022, en tevens de laatste halfjaar van dit engagement, zetten we de dialoog voort. We zullen ons met name richten op het plannen van gesprekken met Carnival, Royal Caribbean Cruises en Starbucks. Daarnaast zullen we monitoren of de transparantie over de omgang met werknemers bij de ondernemingen verbetert.

Ook zullen we vanuit het Workforce Disclosure Initiative (WDI) contact opnemen met diverse ondernemingen om ze te vragen deel te nemen aan de enquête. Deelname aan WDI geeft meer inzicht in het personeelsbeleid van de onderneming. Het WDI draagt bij aan het bereiken van gestandaardiseerde en vergelijkbare informatie over het personeelsbestand.

Arbeidsomstandigheden

Naleving van mensenrechten en fundamentele werknemersrechten in internationale productieketens is niet vanzelfsprekend. Wereldwijd worden meer dan 25 miljoen mensen gedwongen tot arbeid. En ondanks het verbod wordt het aantal kinderarbeiders geschat op 160 miljoen. Ook van een eerlijke beloning is met name bij laaggeschoolde arbeid in productieketens veelal geen sprake. Veel van de slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage beloning zijn afkomstig uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar.

Om de problematiek aan te pakken, zijn er tal van internationale normen en standaarden opgesteld. De fundamentele principes en rechten op het werk, opgesteld door de aan de Verenigde Naties verbonden Internationale Arbeidersorganisatie (ILO), zijn door vele landen ondertekend. Ze zijn leidend in internationale codes en standaarden voor goed gedrag van (multinationale) ondernemingen, zoals de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's), de UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Op hun beurt vormen de OESO-richtlijnen en UNGP's het kader voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen¹⁵ (IMVO). Veel multinationals onderschrijven deze normen en standaarden, maar naleving in hun volledige productieketen is niet gewaarborgd. Gedwongen arbeid, kinderarbeid en onderbetaling, maar ook ongelijke beloning van mannen en vrouwen komen veelvuldig voor. Dit brengt risico's met zich mee voor de institutionele beleggers.

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen. Vele hiervan zijn mogelijk op enige wijze betrokken bij schendingen van mensen- of arbeidsrechten in hun keten. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu de wet- en regelgeving op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid en due diligence toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten in toenemende mate een maatschappelijk en financieel materieel risico. Dit engagementprogramma is gericht op het identificeren en reduceren van deze risico's.

Doel van thema

- De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights¹⁶en:

¹⁵ www.imvoconvenanten.nl

¹⁶ Inclusief een procedure voor 'herstel en verhaal', respect voor de UN Global Compact Women's Empowerment Principles en (indien relevant) het recht op 'free, prior informed consent' (FPIC).

- heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor Herstel en Verhaal is vereist;
- zet zich in voor het betalen van een Leefbaar Loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
- De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
- De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
- De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de World Benchmarking Alliance (WBA), Know the Chain en het Workforce Disclosure Initiative (WDI). Het beleid en de voortgang ten aanzien van Leefbaar Loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het Platform Living Wage Financials (PLWF).

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 1: Geen armoede**

We focussen ons met name op de het onderliggende doel 1.1 en de bijbehorende indicator 1.1.1, die zich richten op het verminderen van armoede.

- **SDG 5: Gendergelijkheid**

We focussen ons op het onderliggende doel 5.1: een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, voor zover het gaat om de ongelijke behandeling van werk en inkomen.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

We focussen ons met name op het onderliggende doel 8.5 gericht op waardig werk en werkgelegenheid, inclusief de indicator 8.5.1, die zich richt op het verhogen van het uurloon. Ook doel 8.7 over gedwongen arbeid, moderne slavernij en mensensmokkel en kinderarbeid is relevant.

- **SDG 10: Ongelijkheid Verminderen**

We focussen ons op het onderliggende doel 10.1 en onderliggende indicator 10.1.1, die zich richten op de inkomensgroei van lage inkomens wereldwijd.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Voor de selectie van ondernemingen voor dit engagementprogramma is onderzocht in welke sectoren het

risico op betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten hoog is. Op basis van dit onderzoek hebben we de landbouw- en voedingsmiddelenketen gekozen. Daaronder vallen bijvoorbeeld de koffie-, cacao- en suikerketen, waarin veelvuldig schendingen van arbeidsrechten voorkomen. Voor het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van ESG-data van MSCI en diverse studies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), Unicef, de World Benchmarking Alliance, Know the Chain en andere. Vervolgens hebben portfolio due diligence toegepast en onderzocht welke bedrijven uit deze sectoren in de beleggingsportfolio's van klanten voorkomen. De volgende ondernemingen zijn geselecteerd:

Carlsberg is een grote internationale bierbrouwerij, die is gevestigd in Denemarken. Het is het moederbedrijf van internationale merken zoals Somersby Cider, Baltika en Grimbergen, maar ook van lokale bieren. De onderneming produceert ruim 500 verschillende bieren en is daarmee de vierde grootste bierproducent ter wereld. Behalve bier produceert Carlsberg alcoholvrije dranken, waaronder frisdranken. Hoewel de onderneming al veel aandacht besteedt aan mensenrechten en arbeidsomstandigheden gaan we toch graag in gesprek over verbeterpunten, bijvoorbeeld op gebied van due diligence in de toeleveringsketens en Leefbaar Loon.

Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG (Lindt) Het Zwitserse Lindt is een van de grootste chocoladeproducenten wereldwijd, met Europa als belangrijkste afzetmarkt. Lindt fabriceert haar eigen chocolade maar is ook eigenaar van 29 merken zoals Ghiradelli, Russell Stover en Caffarel. De onderneming heeft wereldwijd circa 500 winkels, maar de producten zijn ook verkrijgbaar via ruim 100 onafhankelijke distributeurs. Voor Lindt zien we op basis van de scores op ESG-indicatoren over arbeidsomstandigheden in de keten nog duidelijk ruimte voor verbetering. We zullen vooral kijken naar de omstandigheden in de cacao - en suikerketen.

George Weston is een Canadees voedselverwerkings- en distributiebedrijf. Het is de grootste private werkgever van Canada. Dochteronderneming en winkeketen Weston Foods & Loblaw is marktleider in Canada in levensmiddelen en farmaceutica, met vestigingen in het hele land. Op ESG-indicatoren over arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketen scoort George Weston beperkt. We zien veel mogelijkheden tot verbetering.

De Amerikaanse voedingsmiddelenproducent **The Hershey Company** is vooral bekend van de chocolade. Daarnaast produceert de onderneming zoetwaren zoals koekjes, cakes en dranken zoals milkshakes. Hershey is opgedeeld in drie segmenten die verantwoordelijk zijn voor de Amerikaanse markt voor chocola en zoetwaren, zoute snackproducten en de internationale markten. Bij Hershey zullen we vooral kijken naar de risico's in de cacao- en suikerketen. Maar mogelijk komen ook andere ketens in beeld.

The **J.M. Smucker Company** (Smucker) is een Amerikaanse voedingsmiddelenfabrikant bekend van de apple butter, een appelsaus die qua structuur tussen appelmoes en jam zit. Smucker produceert vooral voor de Noord-Amerikaanse markt maar ook voor de export. De onderneming heeft drie grote bedrijfseenheden: consumentenvoeding, huisdiervoeding en koffie. Onder de merknaam Smucker's produceert zij fruitconserven, pindakaas, siropen, bevroren broodjes en ijstopplings. Voor Smucker zijn de arbeidsomstandigheden in de koffie- en suikerketen van belang. Bij deze onderneming zien we op basis van ESG-scores ruimte tot verbetering.

TABEL 5.3.1 GESELECTEERDE ONDERNEMINGEN

Onderneming	Land	Sector	Score MSCI	Arbeidsomstandigheden keten ¹
George Weston Limited	Canada	Food Retail	A	4,50
Chocoladefabriken Lindt & Spruengli AG	Zwitserland	Packaged Foods & Meats	A	4,50
Hershey Company	Verenigde Staten	Packaged Foods & Meats	A	6,40
J.M. Smucker Company	Verenigde Staten	Packaged Foods & Meats	A	4,40
Carlsberg AS	Denemarken	Brewers	AAA	4,2 ²

¹ MSCI indicator 'supply chain labor management'
² indicator 'labor management' (as supply chain labor management not available)

Voortgang thema
In deze rapportage periode is het voorbereidend onderzoek verricht en zijn de ondernemingen geselecteerd. Daarna zijn er brieven opgesteld en verstuurd, waarin wij de ondernemingen informeren over onze analyse van het thema en de risico's en uitnodigen voor een gesprek.

Vervolg
In de tweede jaarhelft willen we met alle ondernemingen tenminste één gesprek voeren. In de uitvoering van dit programma willen we samenwerken met het Platform Living Wage Financials. We kiezen voor deze samenwerking omdat betaling van leefbaar loon in de keten een van de engagementdoelen is en we goede ervaringen hebben in de samenwerking met de leden van het platform.

5.4. ESG Nederland

Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers vanwege de directe sociaaleconomische belangen die hun bedrijfsactiviteiten met zich meebrengen. Belangrijke strategische besluiten van deze ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op de lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en langetermijnwaardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. We hechten er grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten we de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en sinds 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken we zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De Stewardship Code geeft ons als institutionele belegger de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop we invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De code is in lijn met de verantwoordelijkheden van aandeelhouders ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheids- en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). De Stewardship Code onderstreept het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid in het streven naar langetermijnwaardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2022 is Achmea IM in dialoog gegaan met acht Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen binnen het Eumedion-verband.

TABEL 5.4.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2022

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Beloningsbeleid, diversiteit, klimaat, mensenrechten, strategie.
DSM	Klimaat, diversiteit, mensenrechten, strategie.
Heineken	Duurzaamheid, diversiteit, mensenrechten, strategie.
KPN	Beloningsbeleid, diversiteit, strategie.
Philips	Beloningsbeleid, beloningsverslag, risicomanagement.
Shell	Klimaatbeleid, beloningsbeleid, bestuur.
Unilever	Duurzaamheid, mensenrechten, strategie.
Wolters Kluwer	Beloningsbeleid, diversiteit, risicomanagement.

Eumedion heeft voor de start van het aandeelhoudersseizoen een speerpuntenbrief¹⁷ verstuurd naar Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. De onderwerpen van de brief zijn:

- Klimaat
- Diversiteit
- Mensenrechten

Afhankelijk van de onderneming en de actualiteit zijn de gespreksonderwerpen voor de dialoog bepaald.

Dialoog met Nederlandse ondernemingen

Ahold-Delhaize

Al in eerdere gesprekken met Ahold-Delhaize is meer transparantie in het beloningsverslag aan bod gekomen, met name over de doelstellingen en in hoeverre deze behaald zijn. In het beloningsverslag over 2021 wordt deze transparantie nog niet geboden. Ahold-Delhaize geeft als reden dat het voor het concern opnieuw een bijzonder jaar was als gevolg van de coronapandemie. De onderneming heeft nadrukkelijk toegezegd de door ons gevraagde transparantie te geven in het beloningsverslag over 2022. Dit is een positieve ontwikkeling, die aandeelhouders helpt om een beter beeld te vormen over de beloningen.

Het nieuwe voorgestelde beloningsbeleid van Ahold-Delhaize is ook besproken. Hierin zijn meerdere positieve veranderingen zichtbaar, onder andere het toekennen van meer gewicht aan de langetermijndoelstellingen. Dit verbetert de focus van bestuurders op langetermijnwaardecreatie. Ook komen er zowel korte- als langetermijndoelstellingen, die meer nadruk leggen op ESG. Met bijna 95% van de aandelen is dit nieuwe beloningsbeleid aangenomen op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van Ahold-Delhaize.

¹⁷ Speerpuntenbrief Eumedion: <https://www.eumedion.nl/clientdata/215/media/clientimages/Focus-Letter-2022.pdf?v=220714114326>

Ahold-Delhaize heeft diversiteit hoog op de prioriteitenlijst staan en probeert hier transparant over te zijn in het jaarverslag. De onderneming streeft naar een gelijke man-vrouwverhouding in de Raad van Commissarissen. Ahold-Delhaize voert analyses uit naar gelijke beloning. Naar verwachting deelt de onderneming in 2023 informatie hierover.

DSM

DSM heeft zich in 2022 gecommitteerd aan net zero in 2050, met tussentijdse doelen in 2030. Het plan behelst absolute scope 1 en 2 emissiereductiedoelstellingen en scope 3 intensiteitsdoelstellingen, goedgekeurd door het SBTi. In de dialoog is onder andere besproken hoe scope 3 gemeten wordt. DSM maakt gebruik van het GHG Protocol Chemical Gas. Op 13 januari 2022 heeft Milieudefensie in een brief aan 29 ondernemingen (volgens hen de grote vervuilers) gevraagd om aan te geven hoe zij ervoor gaan om voor 2030 45% minder CO2 uit te stoten. Ook DSM ontving deze brief en onderzoekt hoe het de huidige strategie kan versterken in lijn ermee. Momenteel zit het concern niet op het 1,5 graad Celsius pad maar wel ruim beneden de 2 graden. Het goed meten en terugbrengen van scope 3 emissies blijft een uitdaging. Navraag leert dat DSM niet van plan is om zijn klimaattransitieplan voor te leggen aan aandeelhouders. De onderneming meent voldoende informatie te geven en laat controles uitvoeren door een externe accountant. We hebben DSM aangeraden om ESG-doelstellingen op te nemen in de beloning aan het bestuur. De ESG-strategie van de onderneming kan hiervoor als basis dienen.

DSM is momenteel het beloningsbeleid aan het evalueren. Dialogen hierover starten waarschijnlijk na de zomer. De onderneming is ook bezig met een roadmap voor mensenrechten, die naar verwachting in 2023 wordt gedeeld met beleggers. Uit het betrokkenheidsonderzoek onder medewerkers blijkt dat er ruimte voor verbetering is op het gebied van veiligheid en inclusie. Gevraagd is hoe DSM een veilige en inclusieve werkplek zal gaan bieden aan medewerkers. De onderneming stelt dat zij als grote werkgever meer meldingen ontvangt en dat deze alle worden onderzocht. Indien nodig wordt er actie ondernomen. DSM heeft programma's opgezet over respectvol gedrag en lokale meldingssystemen ingesteld. Pas enige tijd na de dialoog is de fusie tussen DSM en Firmenich bekend geworden. Deze wordt in de dialoog in de tweede jaarhelft besproken.

Heineken

Met Heineken is gesproken over de concrete plannen om de gestelde klimaatdoelstellingen te behalen. Heineken richt zich op drie fases in de waardeketen, namelijk landbouw, verpakking en glasproductie. Deze onderdelen vertegenwoordigen 75% van de totale emissies. Er wordt een pilot gestart voor CO2-arme landbouw en met leveranciers samengewerkt om de CO2-uitstoot te verminderen.

Heineken is lid geworden van de Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD). De bierbrouwer heeft wijzigingen doorgevoerd in de rapportage. Op dit moment

op hoofdlijnen, maar de onderneming verwacht in 2023 gedetailleerder te kunnen rapporteren. Het duurt nog even voordat Heineken voldoet aan de TCFD-standaard, omdat zij klimaatrisico's volledig in de strategie wil implementeren.

Met Heineken is ook gesproken over de uitgevoerde acties op het gebied van diversiteit. We hebben de onderneming aangemoedigd om te rapporteren over diversiteit en inclusie en voor deze onderwerpen doelstellingen te formuleren.

Heineken heeft zich gecommitteerd aan gelijke betaling. Alle dochterondernemingen worden beoordeeld op gelijke betaling, waarna gedetailleerde plannen worden opgesteld. Heineken kon al delen dat er verschillen zijn bij de dochters. De loonkloof bij functiegroepen geeft dat goed weer. Heineken streeft ernaar om bij te dragen aan een hogere levens- en arbeidsstandaard voor werknemers van derden in het geval van uitbestede werkzaamheden. Het doel is om in 2025 de SMART-uitbestedingsbeginselen in contracten te hebben verankerd.

KPN

KPN heeft het programma Kleurrijk KP opgezet. Dit programma ziet toe op medewerkers met diverse achtergronden. Het telecombedrijf heeft harde doelen gesteld voor de man-vrouwverhouding. Het top 500 management telt 25% vrouwen, maar in de totale organisatie is het percentage lager. Dit is deels afhankelijk van de functieprofielen. Hoe lager in de organisatie hoe meer mannen er werken. Het gebrekkige aanbod van bepaalde functies speelt volgens KPN een rol. Het telecombedrijf vindt de tone at the top belangrijk om die vervolgens uit te rollen naar de rest van de onderneming. In het jaarverslag zijn 248 meldingen opgenomen over discriminatie of agressie, waarbij werknemers betrokken waren. Met KPN is over de inhoud van deze meldingen gesproken. De onderneming heeft toegezegd daarover duidelijker te zijn in de rapportage. In dit geval ging het om winkellovervallen, wat ertoe heeft geleid dat KPN de telefoons uit de winkels heeft laten halen. Ook was er meer sprake van agressie tegen monteurs. Medewerkers krijgen trainingen over hoe zij met dit soort gedrag kunnen omgaan.

Met KPN is ook gesproken over de benodigde skillset van de Raad van Commissarissen (RvC) en de Raad van Bestuur (RvB). Dit omdat de omslag naar cloud native, edge compute, toepassingen op het gebied van kunstmatige intelligentie en nieuwe 5G diensten belangrijke prioriteiten zijn voor het telecombedrijf. KPN vindt het belangrijk dat de RvC uit mensen bestaat, die ervaring hebben met technologische veranderingen. Zij hoeven niet per se kennis te hebben van technologie, maar het is wel een punt van aandacht. De RvC en RvB hebben in 2021 een intensieve cursus gehad over de bovengenoemde onderwerpen. De RvC telt ook een commissaris met ervaring op het gebied van de cloud. Voor de komende jaren heeft KPN een duidelijke strategie en er wordt nu al nagedacht over de jaren daarna. De verwachting is dat eind 2026 80% van Nederland is aangesloten op glasvezel.

Er is wederom gesproken over het feit dat KPN sinds de introductie van de LTI-prestatie maatstaf ieder jaar de maximumscore behaalt. Het lijkt erop dat de doelstelling niet ambitieus genoeg is. Gevraagd is hoe KPN ertegenover staat om de NPS-score van de kortetermijndoelstellingen naar de langetermijndoelstellingen te verplaatsen om de langetermijnfocus in het beloningsbeleid te bevorderen. Afgesproken is om hierover volgend jaar verder te praten.

Philips

Met Philips is uitgebreid gesproken over een discretionaire aanpassing door de Raad van Commissarissen, waardoor bonussen toch werden uitgekeerd. Aandeelhouders vinden dit ongewenst, zeker gezien de problemen met de slaapapneu-apparaten. Philips heeft de besluitvorming toegelicht, maar geen aanpassingen gedaan. Bijna 80% van de aandeelhouders heeft tijdens de virtuele aandeelhoudersvergadering tegen het beloningsverslag gestemd. Omdat het een adviserende stem betreft, heeft het geen gevolgen voor de al uitgekeerde bonussen. Philips heeft aangegeven in gesprek te gaan met de aandeelhouders. Dat er geen aanpassing is gedaan, kan gevolgen hebben voor de (her)benoemingen, die in 2023 op de agenda staan. De reactie van Philips op de onvrede van aandeelhouders is teleurstellend. We hebben de onderneming verteld dat een volledig virtuele vergadering hierover ongewenst was, gezien de omstandigheden. Aan deze oproep heeft Philips geen gehoor gegeven. In de tweede jaarhelft wordt er verder gesproken over de teleurstellende gang van zaken.

Shell

Met Shell zijn er aparte gesprekken gevoerd met de chair en de voorzitter van het Remuneration Committee. Met de chair is gesproken over de oorlog in Oekraïne. Shell heeft aangegeven zich volledig terug te trekken uit Rusland en heeft iedere joint venture in het land verlaten. Voor het vertrek uit Rusland heeft de onderneming zich ervan verzekerd dat de lokale medewerkers veilig waren. Shell heeft excuses aangeboden voor het aankopen van gas in Rusland na de Russische inval in de Oekraïne. Shell zoekt een alternatief voor de import van Russisch gas. Afhankelijk van hoe snel die zoektocht verloopt, kan het aanbod hard dalen. We hebben gevraagd of Shell zijn standpunt verandert over andere controversiële landen. De onderneming gaf aan dit te bekijken, maar nu niks hierover te kunnen communiceren.

Daarnaast is er gesproken over de klimaatdoelstellingen. We hebben aangegeven dat absolute reductiedoelstellingen de aandeelhouders helpen om de plannen van Shell beter te kunnen begrijpen en beoordelen. Shell gaf aan dat scope 3 een uitdaging is en blijft. We hebben aangedrongen op verdere stappen. Concurrenten van Shell rapporteren ook over absolute emissiereductie. Shell heeft tijdens de dialoog de voortgang van het klimaattransitieplan toegelicht, dat op het gebied van scope 1 en 2 vooruitgang boekt. Scope 3 blijft een discussiepunt. Shell werkt aan nieuwe energievormen, maar dat proces bevindt zich in een vroege fase. Er zijn veel onzekerheden zoals de langetermijnopslag en op de natuur

gebaseerde oplossingen. De onderneming verwacht in Q1 2023 meer hierover te kunnen communiceren.

Ook is gesproken over de rechtszaak, die Client Earth heeft aangespannen tegen bestuurders van Shell. Shell is het oneens met de zienswijze van Client Earth. Het olie- en gasconcern is van mening dat zij en niet Client Earth het beste weet hoe de afbouw van fossiele brandstoffen moet plaatsvinden. Het is afwachten of het daadwerkelijk tot een rechtszaak komt.

In het gesprek met de voorzitter van het Remuneration Committee hebben wij aangegeven, dat we willen dat de klimaatcomponent in de beloning versterkt wordt. Shell gaf aan dat de in 2019 gestelde doelstellingen destijds goed leken, maar nu als ondermaats worden gezien. Shell zal uitdagendere doelstellingen opstellen. Ook hebben we aangegeven meer transparantie te willen over de gestelde doelen als onderdeel van de beloning en in hoeverre deze behaald zijn. Shell zal dit onderzoeken.

Unilever

Unilever heeft in januari 2022 aangekondigd het organisatiemodel te vereenvoudigen en deze meer te focussen op categorieën. Op deze wijze wordt de organisatie wendbaarder en beter uitgerust op de toekomst. Duurzaamheid wordt geïntegreerd in alle merken en de strategie.

In reactie op de dialoog met ShareAction en de door hen gecoördineerde aandeelhoudersresolutie heeft Unilever toegezegd om te gaan rapporteren over hoge gezond haar voedingsmiddelen zijn en om doelen te stellen om het aandeel gezondere producten in de portefeuille te vergroten. Dit is een mooie ontwikkeling, die gevolgen heeft voor de onderneming en de duurzaamheidsdoelstellingen.

Ook is gesproken over het due diligenceproces van Unilever op het gebied van mensenrechten. Unilever gaf aan dat het verder gaat dan compliance. Het is noodzaak om de situatie ter plaatse te beoordelen. Hiervoor voert Unilever rondetafelgesprekken met stakeholders. Er is contact met lokale vakbonden en vergelijkbare ondernemingen in de regio. Het Global Security Team van de onderneming heeft een protocol opgesteld, dat duidelijk is in conflictgebieden. De ervaringen van Unilever met hun in 2021 ingevoerde Responsible Sourcing Policy zijn besproken. Nieuwe leveranciers moeten formeel bevestigen dat ze aan dit beleid voldoen of het overtreffen, voordat ze in de systemen van Unilever worden opgenomen. Unilever gaf aan dat hiermee flinke vooruitgang mee is geboekt.

Wolters Kluwer

Met Wolters Kluwer is gesproken over de stijging in het vrijwillig verloop en de daling in de tevredenheidsscore van medewerkers. De onderneming lichtte toe dat de score is vergeleken met de industriebenchmark, waarin het topkwartiel ondernemingen is opgenomen. De scores van deze benchmark zijn moeilijk te overtreffen. De resultaten

van Wolters Kluwer komen overeen met het marktgemiddelde is. Een belangrijke factor is pandemiemoetheid. De onderneming heeft het programma voor welzijn en welbevinden verbeterd. Ook blijven ze (vertrekkende) medewerkers om feedback vragen.

Daarnaast is gesproken over het aantal lage Speak up-meldingen (21) ten opzichte van het totaal aantal werknemers (19.800). Wolters Kluwer lichtte toe dat het aantal betrekking heeft op de zaken die behandeld zijn door het Ethics and Compliance Committee. Het omvat geen lokale meldingen, die de Raad van Bestuur niet ontvangt. We hebben aangegeven dat deze meldingen ook relevante informatie kunnen bevatten en erop aangedrongen dat Wolters Kluwer gaat onderzoeken of dit niet aangepast moet worden. De onderneming heeft toegezegd dit te bekijken.

Wolters Kluwer heeft in haar jaarverslag meer transparantie gegeven over diversiteit. Niet alleen wat betreft sekse maar ook (voor de VS, goed voor 60% van het werknemersbestand)) op het gebied van ras/ etniciteit. De onderneming geeft aan dat diversiteit op een bredere agenda is gebaseerd. In de VS mag gerapporteerd worden over ras/etniciteit, maar in andere landen niet. Er worden veel trainingen gegeven op het gebied van diversiteit, zowel aan managers als recruiters. Dit om bewustwording te kweken over het onderwerp en de vooroordelen die er onbewust kunnen zijn. Met als doel een inclusieve organisatie te zijn.

Ondanks dat customer focus and relationships het hoogste niveau heeft in de materialiteitsmatrix wordt er niet gerapporteerd over NPS-scores. We hebben Wolters Kluwer gevraagd of het, gezien het belang hiervan, mogelijk is om op een hoger niveau te rapporteren over deze scores. De onderneming gaf aan dit niet te willen doen, gezien de commerciële gevoeligheid van de informatie. Dit zal vermoedelijk onderwerp van gesprek blijven in de dialoog.

Ook hebben we er bij Wolters Kluwer op aangedrongen om het gewicht van de STI non-financial doelstellingen te verhogen. Het aantal doelstellingen is teruggebracht met als doel de focus te vergroten, maar het gewicht is gelijk gebleven. Wolters Kluwer gaf aan dat dit jaar voor het eerst de doelstellingen uitgerold zijn voor het volledige management en een stap-voor-stapbenadering te hanteren. Een volgende stap zal zijn om het gewicht te verhogen. Wolters Kluwer wilde nog niet toezeggen of dit komend jaar zal zijn. Hier zullen we op aandringen.

6. Samenwerking & Collectieve Initiatieven

Waar mogelijk en gewenst is Achmea IM betrokken bij andere vormen van dialoog. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld remuneratie of CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

6.1. Collectieve initiatieven

Achmea IM is actief in een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea IM ondertekenaar van een aantal initiatieven, onder wie investor statement, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt actief de volgende initiatieven:

Bestuurder van Eumedion
Lid van Investment Committee
Lid werkgroep bestuurdersbezoldiging
Lid Auditcommissie
Lid Juridische commissie

Lid Shareholders Responsibilities Committee

Signatory van de Principles for Responsible Investment

Signatory van het Carbon Disclosure Project

Collectieve initiatieven en investor statements

Hieronder introduceren we de initiatieven die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en noemen we relevante ontwikkelingen bij eerder gesteunde initiatieven.

Arbeidsomstandigheden vleesverwerkende industrie

In maart 2022 is FAIRR een nieuwe fase gestart van het collectieve engagementprogramma Working Conditions and Sustainable Proteins, gericht op de arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie. FAIRR is een netwerk van investeerders, gevestigd in het Verenigd Koninkrijk, gericht op het verduurzamen van de voedselketen. Achmea IM is lid van FAIRR en steunt regelmatig haar initiatieven. De dialoog met zeven grote vleesproducenten heeft tot doel de fundamentele en structurele risico's van menselijk kapitaal, waaronder arbeidsomstandigheden, te bespreken en te reduceren. Mede door slechte omstandigheden was het besmettingsrisico voor werknemers groot gedurende de Covid-19 pandemie. De betrokken ondernemingen zijn: BRF, Cranswick, JBS USA, Marfrig, Tyson Foods, Sanderson Farms en WH Group. Concrete doelen zijn dat ondernemingen aantonen dat het beleid ten aanzien van gezondheid en veiligheid, vakbondsrechten en medezeggenschap op orde is of wordt verbeterd. Ook dienen de ondernemingen aan te tonen dat het management implementatie en naleving van het beleid waarborgt. Achmea IM steunt deze dialoog door de brieven aan de ondernemingen mede te ondertekenen.

Dialoog over verduurzaming aquacultuur

In maart 2022 heeft FAIRR een nieuwe fase gestart van het collectieve engagementprogramma Sustainable Aquaculture met acht van 's werelds grootste zalmproducenten: Grieg Seafood, Leroy Seafood, SalMar, Bakkafrøst, Mowi, Salmones Camanchaca, Multi X en Tassal. Doel van het programma is tot een wetenschappelijk onderbouwde strategie te komen voor meer duurzame alternatieven voor visvoer. Concrete doelen zijn onder andere strategie-ontwikkeling om ingrediënten te diversifiëren naar minder impactvolle en meer duurzame alternatieven, om de blootstelling aan klimaatrisico's en het verlies van biodiversiteit te verminderen. Achmea IM steunt deze dialoog door de brieven aan de ondernemingen mede te ondertekenen.

Arbeidstandaarden en community-impact

De wereld moet een weg zien te vinden naar een net zero economie. Een eerlijke transitie leidt idealiter tot een inclusieve samenleving, waarbij de gemeenschappen die het meest getroffen worden door de klimaatcrisis centraal staan. Om dat te bewerkstelligen, geeft het statement van ICCR prioriteit aan het respect voor mensenrechten, herstel van schade en een positieve impact. Het doel van de verklaring is om beleidsmakers en bedrijven aan te moedigen om werknemersrechten te beschermen, te zorgen voor gelijke kansen, te investeren in door de klimaatcrisis getroffen gemeenschappen en transparant te zijn in de dialoog.

Amazon en arbeidsrechten in de waardeketen

Achmea IM heeft een investor statement van ICCR ondertekend, dat Amazon verzoekt om de dialoog aan te gaan over arbeidsrechten in de waardeketen. Het statement uit de bezorgdheid dat Amazon niet handelt conform de Guiding Principles on Business and Human Rights en de UN Global Compact. De onderneming heeft al meermaals engagement met investeerders afgewezen. In de afgelopen jaren is Amazon verbazingwekkend hard gegroeid, waarbij er geen aandacht lijkt te zijn voor ESG-risico's.

Europees zorgplichtbeleid aanmoedigen

De Europese Commissie werkt aan wetgeving, die ervoor moet zorgen dat Europese ondernemingen de verantwoordelijkheid nemen om de mensenrechten en het milieu te respecteren. Het wetsvoorstel is meerdere malen uitgesteld wegens het tegenwerken door lobbygroepen. Het investor statement vraagt de Europese Commissie om het voorstel zonder verdere vertraging voor te leggen. Om de effectiviteit van de nieuwe wetgeving te waarborgen, wordt erop aangedrongen dat de wetgeving in lijn is met internationale principes en het niet opvolgen ervan juridische gevolgen kan hebben. De wetgeving moet bedrijven verplichten om proactief en in de volledige waardeketen controles uit te voeren op mensenrechten en milieu.

50 meest vervuilende voedselbedrijven in Noord-Amerika

Food Emissions 50 is een door Ceres geleid collectief, gericht op het versnellen van net-zero ambities voor 2050 in de voedingssector. Om dit te realiseren wordt engagement gevoerd met 50 voedingsbedrijven uit Noord-Amerika die de grootste CO₂-uitstoot hebben. In de dialoog wordt gefocust op transparantie over de uitstoot van broeikasgassen en het reduceren van scope 3 emissies. Ook het vaststellen van reductiedoelstellingen, in overstemming met het Klimaatakkoord van Parijs, is een belangrijk onderdeel van de dialoog. De coalitie bouwt voort op Climate Action 100+ en de Global Investor Engagement on Meat Sourcing.

Transitie van olie- en gasbedrijven

Grote olie- en gasbedrijven leveren een significante bijdrage aan de broeikasgasuitstoot. Om ervoor te zorgen dat de doelen van het Akkoord van Parijs behaald worden, is het belangrijk dat deze bedrijven adequate transitieplannen hebben. Om dit voor elkaar te krijgen, hebben acht Nederlandse institutionele beleggers (Achmea IM, ACTIAM, Aegon Asset Management, Van Lanschot Kempen, MN, NN Investment Partners en PGGM) een coalitie gevormd. De coalitie verwacht van olie- en gasbedrijven in 2024 reductiedoelstellingen die in lijn zijn met 1,5 graden, een decarbonisatiestrategie en dat zij inzichtelijk maken hoe het geld hieraan besteed wordt.

Investor letter aan Australische banken

Banken spelen een belangrijke rol in het financieren van vervuilende projecten. Daarmee zijn ze een cruciale actor in

de klimaattransitie. Bij veel Australische banken ontbreekt een adequaat ESG-beleid om te beoordelen welke projecten gefinancierd kunnen worden. Om ervoor te zorgen dat de banken hun beleid afstemmen op de doelen van het Akkoord van Parijs, heeft Achmea IM een brief ondertekend aan de vier grootste banken in Australië. Voor beleggers is het essentieel om te zien hoe een bedrijf omgaat met de materiële blootstelling aan klimaatverandering. Aanvullende toezeggingen vanuit banken zijn nodig om de transparantie te verbeteren, greenwashing te voorkomen en te voldoen aan de in Parijs gestelde klimaatdoelen.

Verantwoord beleggen en gezondheid

ShareAction lanceert in het najaar van 2022 een internationaal samenwerkingsverband dat zich richt op verantwoord beleggen en gezondheid: Long-term Investors in People's Health (LIPH). Het internationale initiatief stelt zich open voor asset managers en asset owners, die stappen willen zetten op het thema Gezondheid. Binnen het thema wordt aandacht besteed aan Toegang tot Zorg (inclusief medicijnen), een Gezond Milieu (denk bijvoorbeeld aan luchtverontreiniging), Gezonde Voeding en Gezonde Werkomstandigheden. Het doel van dit programma is om samen te werken bij engagement op het thema Gezondheid, om kennis te delen op de impact van beleggingen om Gezondheid beter in kaart te brengen en om inzicht te krijgen in welke problemen bedrijven belemmeren om stappen te zetten naar een gezondere samenleving en daarop actie te ondernemen.

CDP Science Based Targets Campaign

Het meest recente IPCC-rapport maakt duidelijk dat zonder onmiddellijke en sterke emissiereducties in alle sectoren, het beperken van opwarming van de aarde onmogelijk is. Doelen om emissiereductie te bewerkstelligen, moeten de ergste effecten van klimaatverandering voorkomen. Om ervoor te zorgen dat bedrijven emissiereductiedoelen opstellen in lijn met de wetenschap heeft CDP de Science Based Targets Campaign opgezet. Deze laat investeerders een rol spelen in het versneld opnemen van wetenschappelijke doelen in corporate sectoren. Door de goedkeuring van wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen te stimuleren, kunnen financiële instellingen en bedrijven hun portefeuilles en toeleveringsketens koolstofvrij maken om klimaatgerelateerde risico's te beperken. CDP zal brieven naar een groep bedrijven uitsturen om bedrijven aan te sporen wetenschappelijke doelstellingen te implementeren. CDP is een door de EU gefinancierd non-profitorganisatie die het wereldwijde systeem voor milieureportages beheert voor investeerders, bedrijven, landen, staten en regio's.

CDP Non-disclosure Campaign

Transparantie speelt een fundamentele rol in het vaststellen van de juiste beslissingen. Hoewel er aardig wat bedrijven

transparant rapporteren over milieu-effecten, is een groot aantal hierover onduidelijk. Om die reden heeft CDP de Non-disclosure Campaign opgezet. Deze campagne geeft investeerders de kans om actief engagement te voeren met bedrijven die gevraagd zijn het CDP Disclosure Request in te vullen, maar dat nog niet gedaan hebben. Het doel van de campagne is om transparantie van ondernemingen te verhogen op het gebied van klimaatverandering, ontbossing en waterzekerheid. Gebrek aan bedrijfsinformatie leidt tot gaten in ESG-data en -modellen, die een belangrijke basis vormen voor duurzame beleggingen. Dit is de reden voor Achmea IM om dit initiatief te ondersteunen.

Antimicrobial stewardship omtrent dierenmedicijnen

Op dit moment wordt twee derde van de wereldwijde antibioticaproductie gebruikt voor dieren. Teveel en onnodig gebruik vergroot de kans op resistente en daarmee het gevaar voor de gezondheid van mens en dier. Geen van de 10 grootste beursgenoteerde diergezondheidsbedrijven heeft een omvattend beleid voor de aanpak van antimicrobiële resistentie in de toeleveringsketens. Om het groeiende wereldwijde probleem van de antibioticaresistentie in de veeteelt aan te pakken heeft het investeerdersnetwerk FAIRR een collectieve dialoog opgezet. FAIRR legt de verantwoordelijkheid bij de diermedicijnenfabrikanten. Het engagement richt zich op de volgende bedrijven: Zoetis, Elanco, MSD, Fibro, Virbac, Dechra en Vetoquinol. De focus ligt op het voorkomen dat antibiotica in het milieu terecht komt, verkoop en marketing van antibiotica, onderzoek en ontwikkeling van alternatieven voor het gebruik van antibiotica en meer transparantie over de lobby-activiteiten van deze bedrijven op het thema Antibiotica.

Mentale gezondheid op de werkvloer

De mentale gezondheid van werknemers is van belang voor het functioneren van een bedrijf. Onderzoek van Deloitte heeft uitgewezen dat iedere uitgegeven euro aan mentale gezondheid met ruim het vijfvoudige terugverdiend wordt. Het is van belang dat bestuurders en managers toezeggingen doen in het promoten van mentale gezondheid. Om deze reden het CCLA Asset Management een collectieve engagement opgezet om de mentale gezondheid van werknemers te beschermen en te promoten. Bij het verantwoord beleggen is dit onderwerp onderbelicht, maar het is maatschappelijk en financieel materieel gelet op bijvoorbeeld aan de impact van burn-out en ziekteverzuim. Er worden doelen gesteld om de mentale gezondheid op de werkvloer te verbeteren en er wordt jaarlijks gerapporteerd over de verbeteringen op het gebied van mentale gezondheid. Het engagement vindt plaats in twee fases. In de eerste fase, in juli 2022 gestart, is het engagement gericht op ondernemingen in het Verenigd Koninkrijk en in het najaar ondernemingen op wereldwijd.

TABEL 6.1.1 OVERZICHT H1 2022 COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA IM

Initiatief	Rol	Thema	Samenwerking	Sinds
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog		FAIRR	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog		FAIRR	H1 2022
Investerderbrief aan Amazon over arbeidsrechten in de waardeketen	Investor letter		ICCR	H1 2022
Investor statement om Europees due diligence beleid aan te moedigen	Investor statement		The Investor Alliance on Human Rights	H1 2022
Food Emissions 50 – Collectieve engagement met de 50 meest vervuilende voedselbedrijven in Amerika	Collectieve dialoog	 	CERES	H1 2022
Investor statement vanuit acht Nederlandse institutionele beleggers gericht op de transitie van olie en gas bedrijven	Investor statement		Orange Eight	H1 2022
Investor letter aan Australische banken om hun beleid in lijn met het 1.5°C graden te brengen	Investor letter		PRI	H1 2022
Collectieve dialoog omtrent verantwoord beleggen en gezondheid	Collectieve dialoog		ShareAction	H1 2022
CDP Science Based Targets Campaign	Investor statement		CDP	H1 2022
CDP Non-Disclosure Campaign	Collectieve dialoog		CDP	H1 2022
Collectieve dialoog over antimicrobial stewardship omtrent dierenmedicijnen	Collectieve dialoog		PRI	H1 2022
Collectieve dialoog met overheid Australië op het thema klimaat	Collectieve dialoog		PRI	H1 2022
Investor statement over mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement		CCLA Investment Management	H1 2022
Investor statement voor een Europees Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	investor statement	 	PRI	H2 2021
Investor statement gericht aan het Global Reporting Initiative (GRI) om kinderrechten in de standaard op te nemen	investor statement		UNICEF en ICCR	H2 2021
Investor statement voorafgaand aan de VN-biodiversiteitstop (COP15)	investor statement		The Finance for Biodiversity Foundation en Ceres	H2 2021
Investor statement gericht aan ondernemingen in de halfgeleiderindustrie om conflict mineralen aan te pakken	investor statement	 	Coalitie met 156 financiële instellingen	H2 2021
Investor statement voor meer rapportage over diversiteit, gelijkheid en inclusie	investor statement		As You Sow en PRI	H2 2021
Investor statement voor meer rapportage met betrekking tot betaald verlof	investor statement		ICCR	H2 2021
Investor statement gericht aan het Amerikaans Congres om een programma voor betaald verlof aan te nemen	investor statement		ICCR	H2 2021

Investor statement aan Starbucks omtrent beschuldigingen van anti-vakbond activiteiten	investor statement		Trilium Asset Management en Parnassus Investments	H2 2021
Investor statement aan vaccinproducenten omtrent een effectieve en eerlijke reactie op COVID-19	investor statement		Coalitie met 65 financiële instellingen	H2 2021
Business statement voor een VN-Verdrag om plasticvervuiling wereldwijd aan te pakken	Business statement		Wereldnatuurfonds (WWF) en Ellen MacArthur Foundation	H2 2021
Engagement met Europese technologiebedrijven omtrent hun uitstoot van broeikasgassen	investor statement		Arabesque Asset Management	H2 2021
Investor statement voor verplichte controles op het gebied van mensenrechten en milieu	investor statement	 	Investor Alliance for Human Rights	H2 2021
Investor Statement "Pharmaceutical Sector & Covid-19"	Initiator		Coalitie met 65 investeerders	H1 2020
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Member	 	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2019
Platform Living Wage for Financials	Member	 	10 Nederlandse Financiële instellingen	H2 2018
Access to Nutrition	Supporting Investor		Access to nutrition	H1 2018
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor		ICCR	H1 2018
Investor Decarbonisation Initiative	Supporting Investor		ShareAction	H1 2018
Workforce Disclosure Initiative	Investor Statement		ShareAction	H1 2018
Climate Action 100+	Supporting Investor		IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	 	Nederlandse Institutionele Beleggers	H1 2017
Platform Carbon Accounting Financials	Voorzitter Werkgroep Credits		PCAF	H1 2017
Carbon Disclosure Project	Ondertekenaar		CDP	2009
UN PRI	Ondertekenaar	 	UNPRI	2007

7. Bijlagen

7.1. Uitgangspunten Global Compact

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;

2e principe: bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen;

Arbeidsnormen

3e principe: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;

6e principe: bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden;

Milieu

7e principe: bedrijven hanteren het voorzichtigheidsbeginsel met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: bedrijven ondernemen initiatieven om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;

9e principe: bedrijven stimuleren de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën;

Anticorruptie

10e principe: bedrijven dienen alle vormen van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de Verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

7.2. Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2016)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt zonodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

7.3. Lijst van ondernemingen: Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-7-2021	Arbeidsnormen
2	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
	Actividades de Construcción y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
3	Albemarle Corporation	15-1-2021	Mensenrechten
	Albemarle Corporation	15-1-2021	Milieu
4	Alibaba Group Holding Ltd.	15-7-2021	Corruptie
5	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Mensenrechten
6	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2019	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2021	Arbeidsnormen
7	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
8	Anheuser-Busch InBev	14-3-2019	Arbeidsnormen
9	Apple Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
10	Banglalink Digital	15-10-2021	Arbeidsnormen
11	Bayer AG	15-4-2022	Milieu
12	BHP Group PLC	15-4-2018	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
13	Capital One Financial Corporation	15-1-2021	Mensenrechten
14	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
15	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
16	CBS Corporation	15-7-2019	Arbeidsnormen
17	China Molybdenum Co., Ltd.	15-4-2022	Arbeidsnormen
18	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
19	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
20	Danske Bank A/S	15-10-2018	Corruptie
21	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
22	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
23	Deutsche Telekom AG	15-7-2020	Arbeidsnormen
24	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
25	Eni S.p.A.	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	15-3-2019	Milieu
26	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
27	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
28	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
29	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
30	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Mensenrechten
	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Milieu
31	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
32	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
33	Glencore plc	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Glencore plc	15-7-2020	Corruptie
	Glencore plc	15-7-2020	Mensenrechten
	Glencore plc	15-7-2020	Milieu
34	Halliburton Co.	15-1-2020	Milieu
35	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
36	Iberdrola SA	15-4-2021	Mensenrechten
	Iberdrola SA	15-4-2021	Milieu
37	ING Groep NV	15-1-2022	Corruptie
38	Jardine Matheson Holdings Limited	15-4-2021	Mensenrechten
39	JBS SA	15-7-2017	Arbeidsnormen
40	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
41	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2021	Corruptie
42	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
43	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
44	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
45	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
46	Meituan	15-1-2022	Corruptie
47	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
48	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
49	Mitsubishi Electric Corp.	15-1-2022	Arbeidsnormen
50	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Milieu
51	Nordea Bank AB	15-7-2018	Corruptie
52	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
53	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
54	QUALCOMM Incorporated	15-4-2021	Corruptie
55	Renault SA	15-7-2019	Milieu
56	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
	Rio Tinto plc	15-1-2022	Mensenrechten
57	Royal Dutch Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Royal Dutch Shell plc	15-1-2017	Milieu
58	SAP SE	15-10-2021	Corruptie
59	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
60	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
61	Swedbank AB	15-10-2021	Corruptie
62	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
63	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	17-10-2021	Corruptie
64	The AES Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
65	The Coca-Cola Co.	15-4-2020	Arbeidsnormen
66	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
67	TotalEnergies SE	15-7-2020	Milieu
68	Tyson Foods, Inc.	15-10-2020	Arbeidsnormen
69	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
70	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
71	UBS Group AG	15-10-2021	Mensenrechten
72	Verizon Communications, Inc.	15-7-2020	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
73	Vestas Wind Systems A/S	4-12-2019	Arbeidsnormen
	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
74	Vistra Energy Corp.	15-1-2018	Milieu
75	BASF	15-7-2021	Milieu
76	Volkswagen AG	15-7-2019	Milieu
77	Wal-Mart Stores, Inc.	15-4-2022	Arbeidsnormen

7.4. Lijst van ondernemingen: Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	AbbVie, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
2	Alimentation Couche-Tard Inc. Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Biodiversiteit in de landbouwketen
3	Amcor Ltd	Basismaterialen	Australië	Plastics
4	Anglo American Platinum Ltd.	Materialen (NL)	Zuid-Afrika	Afbouw blootstelling steenkolen
5	Bayer AG	Gezondheidszorg	Duitsland	Goede en Beschikbare Medicijnen
6	Berry Plastics Group Inc	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
7	BHP Group PLC	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Afbouw blootstelling steenkolen
8	Biogen Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
9	BMW	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Dialogo Klimaattransitie
10	Canadian National Railway Company	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
11	Canadian Pacific Railway Limited	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
12	Carlsberg A/S Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
13	Carnival plc	Duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Human Capital
14	Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
15	Conagra Brands, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
16	Costco Wholesale Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
17	Covestro AG	Basismaterialen	Duitsland	Industriële Energie-efficiëntie
18	CSX Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
19	DTE Energy Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
20	Endesa S.A.	Nutsbedrijven	Spanje	Afbouw blootstelling steenkolen
21	Enel SpA	Nutsbedrijven	Italië	Afbouw blootstelling steenkolen
22	Exxon Mobil Corp.	Olie en gas	Verenigde Staten	Dialogo Klimaattransitie
23	Fortescue Metals Group Ltd	Basismaterialen	Australië	Industriële Energie-efficiëntie
24	Freeport-McMoRan, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
25	General Mills, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
26	George Weston Limited	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
27	Gilead Sciences, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
28	Greif Inc	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
29	Hershey Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
30	Huhtamaki Oyj	Basismaterialen	Finland	Plastics
31	Hydro One Ltd.	Nutsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
32	Industrias Penoles SAB de CV	Basismaterialen	Mexico	Klimaatadaptatie en water
33	J. M. Smucker Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
34	Johnson & Johnson	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
35	Kellogg Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
36	Kirkland Lake Gold Ltd	Basismaterialen	Canada	Klimaatadaptatie en water
37	Kroger Co.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
38	LyondellBasell Industries NV	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
39	Marathon Oil Corporation	Energie	Verenigde Staten	Dialoog Klimaattransitie
40	Martin Marietta Materials, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
41	McDonald's Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
42	Meiji Holdings Co., Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
43	Mondi plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Plastics
44	Newcrest Mining Limited	Basismaterialen	Australië	Klimaatadaptatie en water
45	Norfolk Southern Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
46	Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
47	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
48	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
49	OMV AG	Energie	Oostenrijk	Dialoog Klimaattransitie
50	ONEOK, Inc.	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
51	PPG Industries, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Industriële Energie-efficiëntie
52	Qorvo, Inc.	Informatietechnologie	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
53	Renault SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Dialoog Klimaattransitie
54	Rio Tinto plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
55	Roche Holding AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
56	Royal Caribbean Cruises Ltd.	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
57	RWE AG	Nutsbedrijven	Duitsland	Afbouw blootstelling steenkolen
58	Sealed Air Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
59	Sika AG	Basismaterialen	Zwitserland	Industriële Energie-efficiëntie
60	Sodexo SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Human Capital
61	Southern Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
62	Starbucks Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
63	Steel Dynamics, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
64	Subaru Corp	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Dialoog Klimaattransitie

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
65	Suntory Beverage & Food Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
66	Sysco Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
67	TFI International Inc	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
68	The Coca-Cola Co.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
69	Tyson Foods, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
70	Umicore	Basismaterialen	België	Industriële Energie-efficiëntie
71	Umicore	Basismaterialen	België	Reductie CO2 uitstoot
72	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
73	Union Pacific Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
74	Valero Energy Corporation	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
75	Vanguard International Semicon	Industrie	Taiwan	Klimaatadaptatie en water
76	WEC Energy Group Inc	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen

7.5. Overzicht van de Achmea IM beleggingsfondsen

	Uitsluitingen				
	<i>Controversiële wapens</i>	<i>Tabak</i>	<i>Fossiele brandstoffen</i>	<i>Landen</i>	<i>Normatieve schending</i>
Aandelen					
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-I	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-IH	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	√	√	√	√ ¹	√
Vastrentende waarden					
Achmea IM Euro Government Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Green Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund				√	
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Global High Yield Pool EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund					
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund				√	
Achmea IM Long Duration Bond Fund	√	√	√	√	√
Geldmarkt					
Achmea IM Euro Money Market Fund					
LDI Overlay					
Achmea IM 10 Year Overlay Fund					
Achmea IM 20 Year Overlay Fund					
Achmea IM 30 Year Overlay Fund					
Achmea IM 40 Year Overlay Fund					
Achmea IM 50 Year Overlay Fund					
Vastgoed					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged					

Uitsluitingen					
Grondstoffen					
Achmea IM Commodity Fund EUR hedged					
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged					

¹ Bij het uitsluiten van landen gaat het om ondernemingen met meer dan 50% belang van de staat

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie
Aandelen				
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-I	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-IH	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	✓	✓	✓	✓
Vastrentende waarden				
Achmea IM Euro Government Bond Fund	✓		✓	
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	✓		✓	✓
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	✓		✓	
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	✓		✓	✓
Achmea IM Euro Green Bond Fund	✓		✓	✓
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund				
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged			✓	
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	✓		✓	✓
Achmea IM Global High Yield Pool EUR hedged	✓		✓	
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund				
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund			✓	
Achmea IM Long Duration Bond Fund	✓		✓	
Geldmarkt				
Achmea IM Euro Money Market Fund				
LDI Overlay				
Achmea IM 10 Year Overlay Fund				
Achmea IM 20 Year Overlay Fund				
Achmea IM 30 Year Overlay Fund				
Achmea IM 40 Year Overlay Fund				
Achmea IM 50 Year Overlay Fund				

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie
Vastgoed				
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund				
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged				
Grondstoffen				
Achmea IM Commodity Fund EUR hedged				
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged				

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Disclaimer bij het uitsluitingsproces Achmea IM beleggingsfondsen

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.